

TUSCANA

Ex litteris quae de itineribus pertractant (*Tab. peut.*; AN. RAV., IV, 36) et ex lapidibus qui inscriptiones praeferunt (*CIL*, VI, 2379^a; V, 49; XI, 2956), Latinum huius urbis nomen, cum ethnico Tuscanense, Tuscanam fuisse constat. Eadem leguntur in litterarum mediae aetatis, quam dicimus, monumentis, cum *Toscanella* deminutiva forma, vim suam, saeculo XIV tantum, consequatur. Apud Plinium (*n. h.*, III, 52) «Tuscanienses» legimus, quod quidem analogice fortasse dicitur cum «Tarquinienses» et similia¹. Etruscum nomen, quod ad notissimum nomen litteris *-na* finientium generis pertinet, nos omnino fugit.

Quod ad locorum descriptionem pertinet, qui omne vere tulit punctum, libro quidem postumo — nemo alius memoria dignus videtur — quamquam temporis usura conspiciendo doctis viris minus aptus apparet, quique *Tuscania e i suoi monumenti* inscribitur, Montefiascone 1856 (descriptionem videre licet in tab. XI) Secundianus Campanari apprime habendus est. Veteris urbis situs haud omnino in eundem locum incidebat in quem urbis novae (vicus «*Piazza Basile*» et «*Via della Pace*»). Qui, rectis ferme angulis, *Marta* flumine et duobus rivis in idem dextera parte influentibus, quibus nomen est «*Maschiolo*» et «*Fossaccio*» finiebatur. Loco edito, quo huius aetatis «*Tuscania*» insistit, nulli naturae fines inveniuntur: angustiae et fauces fortasse, de quibus supra, qua praecipue a *Fontana delle Sette Cannelle* ad S. Pauli Monasterium pervenitur, munimentis quibusdam praecludebantur. Intra quos fines regio erat duobus collibus praeeruptis varia, quorum maior atque editor «*S. Pietro*» sine dubio arcis locus, minor autem domorum situs erat, quae a summo colle ad inum solo per gradus acclivi insistebant. Clodia Via urbem in longitudinem secabat, medio clivo, quod ad *Fossaccio* spectat: pontis cuiusdam *Marta* superiecti rudera extant. Etruscorum aetate tribuenda videntur quae ex moenibus exstant operae quadratae, et porticus, vel potius pronas templi (CAMPANARI, *Tuscania*, p. 48), quae omnia in colle *S. Pietro* conspici possunt, necnon podium corona torata exornatum, quod in subiacenti colle inventum est (NS, 1920, p. 114 sqq., fig. 2). Aquarum calidarum duorum aedificiorum et aliorum quorundam aedificiorum ex opere reticulato rudera, Romanae aetati tribuenda, sub Sancti Petri ecclesia et apud *S. Maria Maggiore* adhuc videmus. Etruscorum necropolis circa urbem extendebantur, longius per 3 km. circiter maximi momenti viarum percursu progressa. Via qua ad Tarquinius itur ad *Marta* fluminis dextram ripam, longa sepulcretorum series: *Carcarello*, *Madonna dell'Olivio* (cum *Grotta della Regina*), *Ara*

del Tufo, *S. Giusto* et *Solfarate*. Via qua ad *Norchia* urbem itur (via Clodia) perspicua *Sasso Pinzuto*, *Piantata*, *S. Lazzaro* et *Doganella* sunt; si Ferentium petas, sepulcreta *Scaletta* et *del Sughereto* conspicias; si vero *Marta* immane sepulcretum apparebit, quod a *Pian di Mola* nomen sumit; via qua ad Visentium transgredimur sepulcreta a *Peschiera*, a *Castelluccia* et a *Ristrette* appellata inveniuntur; longius porrectum sepulcretum invenias, si via progredieris qua Volcios pervenimus, quod a *Rosavecchia* nominatur²; in media via quae ad Volcios et ad Tarquinius vertit obtutui apparet sepulcretum quod a *Val Vidone* nomen repetit. Quae omnia, cum direpta atque spoliata essent iam aetate quae media dicitur³, qua quidem urbs maxime floruit, atque inde, dimidio XIX saec., lucris causa, perattente effossa, quamquam plurima pervia ac patentia accessuque facillima, nec quod ad locorum descriptionem neque quod ad aedificationis rationem pertinet, nemo unquam attento studio persecutus est. Quae cum attente perspexeris urbem a saeculo VII exeunte usque ad Augustum imperatorem floruisse, quin etiam multo, et civium fortasse numero et vivendi ratione, omnes Etruriae urbes in interiore regione sitas multo superavisse. Constat Tarquinienses tunc temporis quod ad doctrinam pertinet dominatos esse; tamen non est praetermittendum coniungere eos cum Caeretanis vixisse, ut ex antiquissimorum sepulcrorum rupestribus frontibus conicere datur⁴. A saeculo IV inito largius viget consuetudo collocandi in hypogaeis sarcophagos ex saxo decoratos, atque inde etiam fictiles, qui illius loci proprii atque insignes habentur.

Cum vero nulla mentio umquam urbis facta sit quod pertinet ad bella quae Romani contra Etruscos gesserunt, haud longe aberrare videmur si certe a saeculo IV cum Tarquiniensibus fuisse credimus. Sui iuris attamen fuisse inscriptiones docent in quibus et magistratus et sacerdotia nominantur. Magistratus: *eprōne* (5638), *zilaχ* (5696), *zilaθ maruxva* (5755), *macstre* (5683). Sacerdotia: *eisne* (5683), *tamera zelarvenas* (5683), *maru paxadurvas* (5720). Post civitatem Romanam adeptam (anno 87 a. Ch. n.), urbs quae tribui Stellatinae est cooptata, Tarquiniensi fortasse municipio iuncta est: ex Vitruvio enim (II, 7, 3; cf. etiam PLIN., *n. h.*, XXXVI, 168) apparet huius urbis agrum ad lacum Volsiniensem usque se portendere. Quod nullo modo infitiri nequit, cum Tuscanam quattuorvirorum potestate regeretur, est quidem Tuscanam ipsam in formam municipii aetate Caesariana accessisse. Lingua Latina largius ac festine usi sunt, ut ex plurimis inscriptionibus sepulcralibus quae aetati reipublicae tribuuntur ar-

¹ A. SOLARI, *Topografia storica dell'Etruria I*, Pisa 1915, p. 154; K. SCHERLING, in *RE*, s.v. (1948), qui formam «Tuscania» coniectat in exemplum fortasse Graecae formae, quae tamen in nullis monumentis apparet.

² R. VIGHI, *NS* 1936, p. 414 sqq.

³ Sarcophagi omnes qui in colle *S. Pietro* reperti sunt (v. tit. 5683-5685) eo, media, quam dicimus, aetate, translati atque iterum pro sepulcris adhibiti

sunt, in illius loci templis. Anno 1967 in lucem duo sarcophagi venerunt, quorum alter in area ante S. Petri templum sacra, alter fictilis sub *S. Maria Maggiore* pavimento.

⁴ G. COLONNA, *Archeologia* 1967, pp. 85-93 et in *StEtr* XXXV, 1967, pp. 13 et 21. Aliquid de veterrima Tuscania etiam in VIGHI legimus, p. 422.

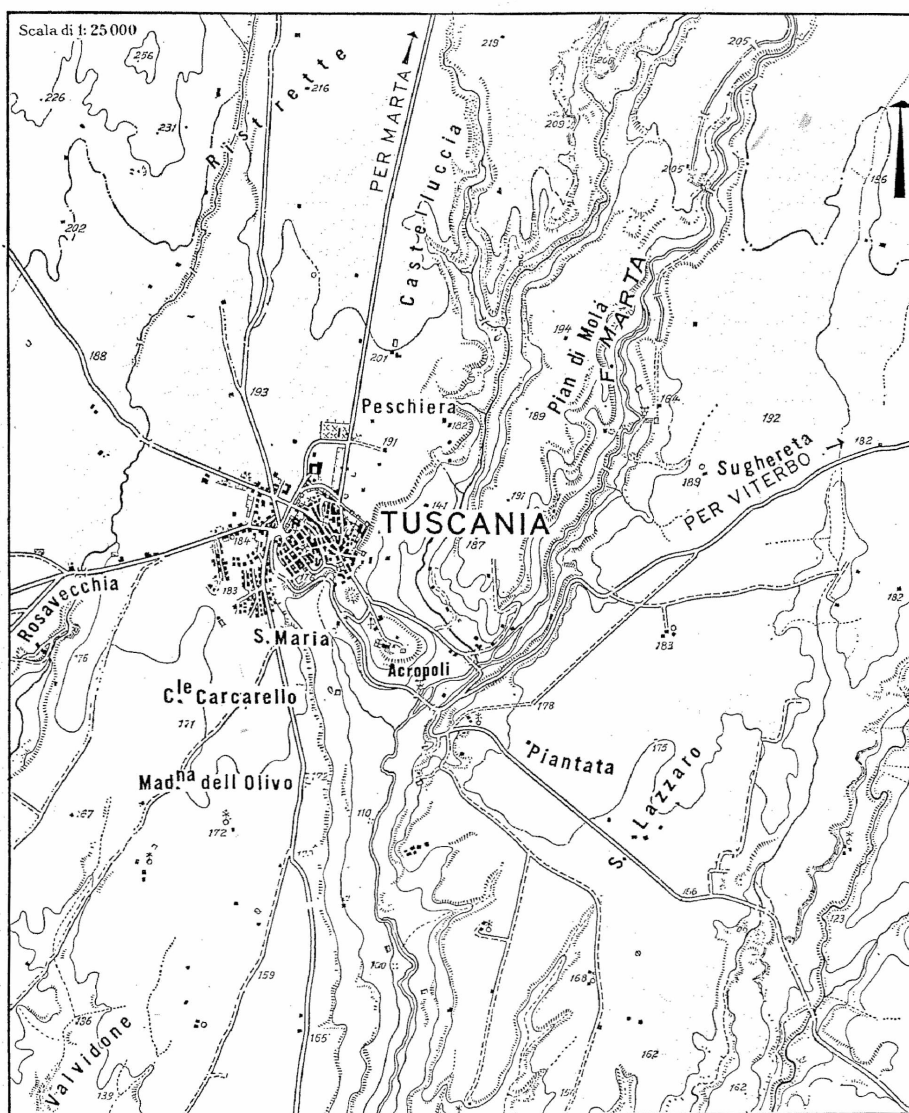
guere possumus, quod quodam explicari potest ex vicinitate agri Volciorum, cum agri Volcentani pars usque a saeculo III in Romanorum potestate cesserit (praefectura Statonia).

Nonnullis minoribus vicis 6-7 km. ab urbe distantibus, urbs ipsa circumsaepa, qui vici, ut apparet, maximi momenti vias fere spectabant. In medio itinere inter Tarquinius et *Norchia* urbem, oppidum surgebat, quod maedia aetate *Respampani* vocabant (hodie *Rocca Vecchia*)⁵, cum ad orientem solem in itinere quo ad Axiam et Surrinam itur, Musarna reperiatur. Si ad septemtriones respicias, via qua Ferentium petimus, alius quidam vicus apparet qui sepulcretis abundat locis illis qui *Cipollara* et *Cipollaretta* vocantur. In via quae ad Volsinios ducit *Collina d'Arcione*⁶ vicus apparet; in via qua ad *Marta* ducimur, ad septemtriones, vicus *S. Savino* conspicuus, cum autem, qua Clodia via prosequitur vicus *Arlena* appareat, in via quae ad Volcos vergit *S. Giuliano* vicus solo insiat. Quem si praetermittas quique antiquissimis temporibus suam originem repetit, ceteri vici quos

nominavimus serius floruisse plane apparet. Etruscorum inscriptiones Musarna proveniunt atque ex sepulcreto quos *Cipollara* reperiatur et *Arlena*. Quorum vicorum nullus, si Musarna excipias (v. p. 368), sui iuris fuisse videtur.

Lapidariae inscriptiones quae Tuscanae inventae sunt in sarcophagis plerumque incisae sunt: nullae autem in fictilibus, nonnullae in cippis inveniuntur. Unam tantum parietalem inscriptionem cognoscimus (5764) usui Axiae aliisque rupestribus sepulcretis. Cippi quos invenimus generis sunt quod «*a colonnetta*» dicimus quique vulgo Tarquiniis reperiuntur. Perraro cippi inveniuntur grandiores domorum instar tectisque displuviatis necnon ianuis indicatis (5725)⁷. Inscriptio quam in *Val Vidone* legimus (5718) in podio orbi simili incisa est, quod toro insigne apparet, in quo leo rudens insistebat, quod monumentorum sepulcralium genus Tuscanae peculiare videtur⁸.

J. COLONNA

⁵ ROSSI DANIELLI, II, p. 189 sqq.

⁶ Vicus hic, modo saeculo XIX effossus, 10 km. Tuscania abest, *Montefiascone* ad urbem versus (v. tabulam ab IGM redactam, foglio 127 III NO, 1944, ubi «*Poggio d'Arcione*» legi potest).

⁷ Quod ad hoc cipporum genus pertinet COLONNA, *Archeologia*, p. 92.

⁸ Alia podiorum exemplaria orbibus similium sunt alterum quod apud «*Grotta della Regina*» novissime in lucem venit, alterum quod DENNIS, *CaCl*,

I, p. 481 refert. Alter leo ex genere illius qui in Val Vidone exstat, apud Guidizzo, in via qua ad *Marta* itur, inventus est (MILANI, *MusTop*, p. 295; BROWN, *The Etruscan Lion*, 1960, p. 152 qui vero errare videtur cum idem apud Volsinios inventum esse affirmat). Eiusdem generis leonis fragmenta in sepulcreto Vipinanas gentis effosso inventa sunt (O. JAHN, *BullInst* 1839, p. 24). M. CRISTOFANI, *ArchCl* XX, 1968, p. 321 sqq.

5683-5685 Tituli qui ex colle ecclesiae S. Petri prodierunt.

5683 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro*, a. 1818 inventa, in ecclesia S. Petri reficienda (2,06 × 0,63; alt. 0,85). Pompa magistratus (*zilath*?, sicut Lambrechts), in fronte sculpta est; vir toga curta indutus, teloque armatus et tabulam tenens, sequitur. Nunc in Museo Etrusco Gregoriano, ubi vidi a. 1966.

INGHIRAMI, *Monumenti Etruschi*, VI, tab. F3; *MusEtr*, I, tab. XCVIII; BRUNN KÖRTE, III, 106, n. 4; HERBIG, *Sark.*, p. 45 sqq. n. 81.

Ex apographo meo:

[- - -] *xa[r]* *nθ* . *larisa[l]* . *cl[an]* . *θan* *xvil[u]* *sc* . *pešlia[l]* *χ* *xx(x)* [. . .] *ura* [. . .] *c* *xxnθasa*

eisnev̄c . *ep̄r̄nev̄c* . *macstrev̄c* [.] *txx* [. . .] *ezn̄xvalc* . *tamera* . *zelarv̄[e]n̄as* [*θ*] *ui* *zivas avils XXXVI lupu*

x [] Goldmann, Leifer a Nogara, Pallottino & viderunt . *a[r]* *nθ* [] *a* (*nθ* (V. Campanari); *ar̄nθ* (Kellermann); *ar̄nθ* (S. Campanari); *a[r]* *nθ* (Fabretti); *ar̄nθ* (Bugge, Deecke, Goldmann, Leifer, Pallottino); *ar̄nθ* (Lambrechts). *larisa[l]* [] *larisa* (.) (V. Campanari); *larisali* *x* (.) (Kellermann); *larisa* (.) (S. Campanari); *laris[a]* *xxx* (Fabretti); *larisal* (Deecke); *larisal* (Goldmann, Leifer); *larisal* (Pallottino); *larisa[l]* (Lambrechts). *cl[an]* [] *cl[an]* (Deecke); *cl[an]* (Goldmann, Leifer, Cortsen); *clan* (Pallottino); *cl[an]* (Lambrechts). *θan* *xvil[u]* *sc* [] (.) *visul* (Campanari); *χail* . *sc* (Kellermann); (.) *χailsc* (S. Campanari); (.) *χial* . *sc* (Fabretti); *θan* *xvil[u]* *sc* (Deecke); *θan* *xvil[u]* *sc* (Cortsen); *θan* *xvilusc* (Goldmann, Leifer); *θan* *xvilusc* (Pallottino); *θan* *xvilusc* (Lambrechts). *pešlia[l]* *χ* [] *pusli* (.) (V. Campanari); *pešx(x)sχ* (Kellermann); *pešlixsχ* (Fabretti); *pešl* . . *sχ* . . (Deecke); *pešl* . . *sχ* (Cortsen); *pešlia[l]* *χ* (Goldmann, Leifer); *pešlia[l]* *χ* (Pallottino); *pešli* . . *χ* (Lambrechts). *xx(x)* [] (.) *m* (.) V. e S. Campanari, Cortsen, Lambrechts. Kellermann, Fabretti, Deecke, Leifer, Pallottino non viderunt. . . *θura* [] (.) *ura* (V. Campanari, Kellermann, S. Campanari, Fabretti, Deecke); (.) *uua* (Cortsen); *θura* (Goldmann, Leifer); *θura* (Pallottino); (.) *ura* (Lambrechts). (.) *nθasa* [] (.) *vndasa* (V. Campanari); (.) *xxvndasa* (Kellermann); *vndasa* (S. Campanari); *un̄unsa* (Fabretti); (.) *uev̄* (.) *θasa*

Inscriptio in margine arcae insculpta, multis cum lacunis (alt. litt. 0,10) (tab. VIII).

V. CAMPANARI, *Dell'urna di Arunte, etc.* Roma, 1825; KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 10, tab. I, 40; *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 256, 119, p. 339; *ibidem*, CXX, p. 241; *CII*, 2100; DEECKE, *GoettAnz*, 1880, p. 1142 sq.; BUGGE, *EFuS*, IV, p. 211; DEECKE, *ibidem*, VI, pp. 13; 24; LATTES, *IL*, s.v. *eisnev̄c*; CORTSEN, *ESBT*, p. 135, n. 3; PALLOTTINO, *StEtr*, III, 1929, p. 548 sqq.; GOLDMANN, *EtrBeitr*, II, p. 141; LEIFER, *Anterwese*, p. 240 sqq., n. 27; *TLE*, 195; LAMBRECHTS, *ME*, p. 78 sq.

(Deecke); (.) *θasa* (Cortsen); *[m]ulo[un]θasa* (Pallottino, *StEtr*, III, 548); *šac̄n̄θasa* (Goldmann, Leifer); *xxxxn̄θasa* (Pallottino, *TLE*); (.) *c* (.) *n̄θasa* (Lambrechts). *eisnev̄c* [] *eisnev̄c* (V. Campanari); *eisnev̄c* (Kellermann, S. Campanari, Fabretti, Torp, Bugge, Deecke, Cortsen); *eisnev̄c* (Goldmann, Leifer); *eisnev̄c* (Pallottino); *eisnev̄c* (Lambrechts). *macstrev̄c* [] *macstrev̄c* (V. Campanari, S. Campanari, Bugge); *tmacstrev̄c* (Kellermann, Fabretti); *tmacstrev̄c* (Torp, Deecke); *macstrev̄c* (Goldmann, Leifer); *macstrev̄c* (Pallottino, Lambrechts). (.) *tx* (.) [] *x* (fortasse *n* [V. Campanari]); *tm* (Kellermann); *m* (S. Campanari); *tm* (Fabretti); *tm* (Torp); *tm* (Deecke); *t* . *m* (.) (Cortsen); *tm* (Goldmann, Leifer); *ten* (Pallottino); *tn* (Lambrechts). *ezn̄xvalc* [] *xzn̄xvalc* (V. Campanari); *ezn̄xvalc* (Kellermann, Torp, Deecke); *[e]zn̄xvalc* (Fabretti); *ezn̄xvalc* (S. Campanari et reliqui). *zelarv̄[e]n̄as* [] *zelarv̄* (V. Campanari); *zelarv̄ena* (Kellermann); *zelarv̄* (S. Campanari); *zelarv̄avana* (.) (Fabretti); *zelarv̄ena[s]* (Torp); *zelarv̄ena* . (Deecke); *zelarv̄en* (.) (Cortsen); *zelarv̄enas* (Goldmann, Leifer); *zelarv̄enas* (Pallottino); *zelarv̄[e]n̄as[s]* (Lambrechts). [*θ*] *ui* [] (.) *ui* (V. Campanari, Kellermann, S. Campanari, Fabretti, Deecke); [*θ*] *ui* (Torp, Cortsen, Lambrechts); *θui* (Goldmann, Leifer, Pallottino). *avils* [] *avils* (omnes, sed Kellermann, Fabretti: *avil* . *s*; Leifer bis (pp. 241, 245) *avillss*).

5684 Sarcophagus a. 1622 in hortis ecclesiae S. Petri effossus, qui postea in eadem ecclesia servabatur. Campanari a. 1850 Tuscanae recognovit, postea autem non comparuit. In arca titulus scilicet insculptus.

TURRIOZZI, *Memorie*, p. 3; LANZI, II, p. 353, n. 324; PASSERI, *Paralipomeni*, p. 223; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 5, tab. I, 3; *CII*, 2137-2138; FIESEL, *GG*, p. 87.

Ex editione Campanari:

sentinei lar̄θi

Passeri titulum SE LVTI NEI LARTHII edidit cum nota 'Tuscanae, in cathedrali'. Fabretti separatim hunc titulum edidit, qui unus clare mihi apparuit.

5685 Fragmentum sarcophagi 'li 18 febbraio 1778, nel cavo sotto il poggio di S. Pietro' effossum (Tv.). A. 1850 Campanari Tuscanae recognovit, postea autem non comparuit. Titulus scilicet insculptus.

TURRIOZZI, *Memorie*, p. 4; LANZI, II, p. 360, n. 352; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 5, tab. I, 4; *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 321; *ibid.*, CXX, p. 227; *CII*, 2134.

Ex editione Turriozzi:

IIVVOVAITMVZO

Ex editione Campanari:

[- - -] *θ* (.) *supunal* (.) *θvla* [- - -]

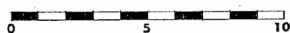
supunal [] pro *supnal*, (cfr. tit. 31; *TLE* 401) putandum.

5686 Cippi basis parallelepipeda (alt. 0,19, lat. 0,25); a. 1966 reperta apud «*Tomba della Regina*». Nunc Tuscanae in Antiquario ubi vidi a. 1967.

Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,025) (*tab. IX*).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 216.

Ex apographo meo:

vhintiusca

Titulum *v(elus) hintiusca* Colonna divisit.

5687-88 Curuna tituli.

A. 1967 hypogaeum a camera repertum est ad locum qui *Tomba della Regina* dicitur; aliquot sarcophagi ac supellex qui inventi sunt, ad III sec. a. Ch. n. pertinere videntur.

5687 *Sarcophagus ex lapide nenfro*. In operculo effigies viri cubantis; in arca duo *kete* pateram circumdantia anaglypho opere sculpta sunt.

Inscriptio in margine arcae insculpta (*tab.* X).

curunas : arnðal : veluðla : cumñisal

Signum ꝛ|c quod patris nomen sequitur pro C, vel potius interpunctio mihi videtur.

5688 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies mulieris cubantis; in arca effigies Tritonis ac Scyllae anaglypho opere sculptae sunt.

Inscriptio in margine arcae insculpta (*tab. X*)

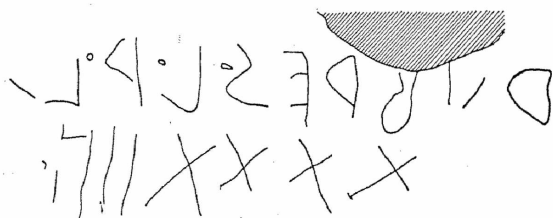
apunei danyvil curunas sedres . puia

Quinque cippi in hypogeo Tuscaniensi cum quinque sarcophagis ficitilibus inventi (cf. MILANI, *MusTopEtr.* p. 86) circiter a. 1877 (cf. DEECKE, *BesatzBeitr.* I, 1877, p. 105 sqq.). Gamurrini (apud *CIL*, XI, 2987), Toscana ex praedio Laurenti eos prodidisse dicit. Nunc Florentiae in Museo servantur (nn. inv. 75206-10), ubi vidi a. 1966.

5689 Basis cippi ex lapide *nenfro* cui columella defracta est
(0,25; 0,10 × 0,10) (n. inv. 75208).

In fronte litterae insculptae (alt. 0,02-0,03) (tab. IX).

Ex apographo meo:

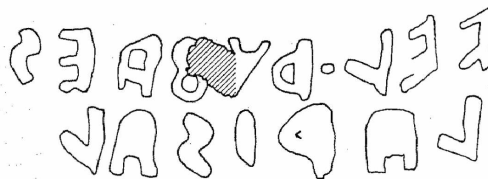

rufres . *l<.>r* . *l*
[. . ?] XXXXIIII

Deecke $l \cdot r$ legit, sed $l(a)r(is)$ $l(ar\theta al)$ solvendum puto. In initio alterius versus fractura fortasse $[r.] = r(il)$ supplenda est.

5690 *Cippus* ex lapide *nenfro* (n. inv. 75209) cum basi quadrata et columella, alt. 0,32; 0,17 $\times$ 0,21; in fronte litterae insculptae (alt. litt. 0,015-0,025) (*tab.* IX).

Ex apographo meo:

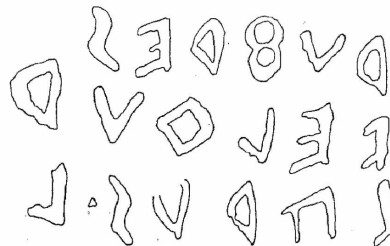

del . rufres
larisal

5691 Basis quadrata cippi ex lapide *nenfro* cui columella defracta est ($0,22 \times 0,23 \times 0,20$); (n. inv. 75207).

In fronte litterae insculptae (alt. litt. 0,015-0,025) (*tab. IX*).

Ex apographo meo:

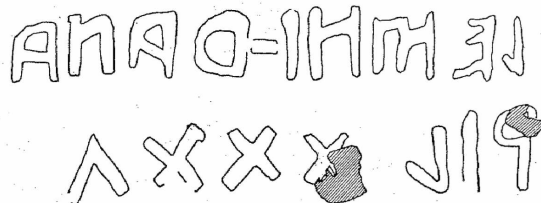
rufres
velður
laris . l

laris . *l* ¶ *etrrs* : *l* : (Körte apud Deecke) cum *etera*? (Deecke). *i* haud certa quod linea curva coniungi videtur cum recta. *laris* . *l*, *laris(al)* *l(autni)* videndum est, vel, ut puto, *laris(al)* (cf. 568g) ex *laris* < . > *l*.

5692 Basis quadrata cippi ex lapide *nenfro* cui columella fracta est (0,16; 0,30 × 0,12) (n. inv. 75210).

Litterae in fronte insculptae (alt. 0,03-0,043) (*tab.* IX).

Ex apographo meo:

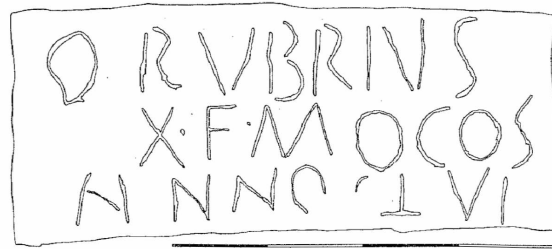
lemni . θana
ril XXXV

Deecke nomen *lemi*, Körte apud Deecke *rana* praenomen legunt.

5693 Cippus ex lapide *nenfro* cui columella fracta est (0,32; 0,37 × 0,20) (n. inv. 75206).

Litterae in frontis lacuna quadrata penitus excisa insculptae sunt (alt. 0,25 - 0,04) (tab. IX).

CIL, XI, 2987 et add. ad 2987.

Q. Rubrius
[Se]x. f. Mogos
annos LVI

5694-5704 Vipinana tituli.

Hypogaeum a Secondiano Campanari repertum, de quo O. Jahn (*BullInst*, 1839, p. 23 sqq.) refert:

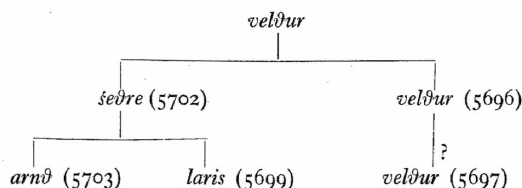
‘Si rinvenne una grotta ripiena di gran copia di sarcofagi, iscrizioni ed altri monumenti meramente etruschi. Il luogo di sì importante scoperta chiamasi il Calcarello. Introduce in questa grotta incavata del tutto nel sasso vivo, che ha 27 palmi di lunghezza e 28 di larghezza, un ingresso della lunghezza di 21 palmi largo 6. Anche esso è cavato dal tufo e così vediamo allargata la grotta medesima in più siti, dove il collocamento di diversi sarcofagi imponeva così fatta misura. La volta della grotta era caduta, ancorchè stesse già sorretta da tre rotondi pilastri senza piede e senza capitello, della altezza di 7 palmi 5 oncie e di 21 oncie di diametro. Pare abbia contribuito alla rovina di questa grotta la circostanza che la volta era di sopra coperta di uno strato di grossi quadri, che estendevansi per la superficie, meno che non era tonda ma anzi di forma quadri-

latera. Dentro la grotta trovavansi collocati 27 sarcofagi e ve ne era per uomini, donne e fanciulli. Quei delle donne formavano un cerchio nel mezzo della grotta; i sarcofagi degli uomini erano ordinati in un secondo giro all'intorno. Siccome era mancato il sito, si aveva cavato una nicchia da ogni lato delle mura dell'ingresso per collocarvi altro sarcofago. A mano destra della grotta trovavasi altro piccolo ingresso, il quale forse fu aperto nel tempo che frugavansi questi sepolcri da altra grotta attigua’.

Nihil nunc constat de sepulcro in quo Jahn viginti septem sarcophagos inventos esse dicit, quorum undecim ad mares, sex ad foeminas pertinebant, una cum novem cippis.

In supellectile magni momenti existimo speculum aeneum, imaginibus excisis ornatum, a. 1838 in Museo Etrusco Gregoriano servatum, cistam aeneam, tres nummos, lucernas et vasa quae ‘Aretina’ dicunt. Quare conicere possumus sepulcrum a priori dimidio III saeculi a. Ch. n. usque ad postremam aetatem liberae reipublicae adhibitum esse.

Ex nonnullis titulis hoc stemma delineare potui, incertum:

5694 ‘Della suddetta distruzione (scil. hypogaei lacunar) prendeva parte il fregio sulla porta e gli ornamenti ivi adoperati, in un frammento a grandi lettere’ (JA.) (nunc deperditum).

Ex editione Jahn:

eca *šudi* [---]
[---]e [---]

CAMPANARI (*Tuscania*, II, p. 6, tav. I, X) *eca šudi* [---] e [---] legit. Cf. etiam *GiornArc* CXIX, p. 323; CXX, p. 231; CII, 2131 bis.

5695 ‘Sarcofago con due delfini con scudo umbilicato nel mezzo; sul coperchio un uomo con patera e collana’ (JA.) (nunc deperditus); operculum arcae non pertinebat, quod titulum ad feminam spectat.

Inscriptio in margine arcae excisa erat.

CAMPANARI, *Tuscania*, I, 10; *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 323; CXX, p. 230; CII, 2132; DEECKE, *EF*, III, p. 291; FIESEL, *GG*, p. 88.

Ex editione Jahn:

X↑·V19·VON7A9·H87V9

rwfn[i] . ravndu . ril . LX

5696 Sarcophagus ex lapide *nenfro* (?), olim Tuscanae, in aedibus Campanari, nunc deperditus. Eius imago, a. 1885 a F. De Sanctis delineata, in Tabulario Instituti Archaeologici Germanici Romae servata est, quae in operculo effigiem viri recumbentis et in arca duo *kete* amphoram circumdantia monstrat (cf. BRUNN-KÖRTE, III, p. 39; HERBIG, *Sark.*, tab. 108 d).

Titulus in margine arcae incisus.

JAHN, *cit.*, p. 26; *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 323; CXX, p. 230; CAMPANARI, *Tuscania*, I, p. 11, tab. II, 6; CII, 2116; DEECKE, *EFuS*, VI, p. 12, n. 22; BRUNN-KÖRTE, III, p. 39; LATTES, *IL*, s.v. *zilaxce*; PAULI, *AlSt*, II, 2, p. 71, n. 12; CORTSEN, *ESBT*, p. 102; LEIFER, *Amterwese*, p. 238, n. 24; TLE, 182; LAMBRECHTS, *ME*, p. 80 sq.

Ex editione Danielsson et Herbig apud Cortsen:

lar[θ] (. . . .) vipinanas : vel[θ]ur [v]elθurus XI zilaxce

Ex lectura apud apographum De Sanctis (*Inst. Arch. Germ.*, neg. 1956, 1) (tab. XI).

vipinanas : vel[θ]ur : velθurus XI zilaxce

lar[θ] [] (. .)lθ (. .) (Jahn); larθ (Campanari); Koerte non vidit (a. 1885); lar[θ] (Herbig, Danielsson, apud Cortsen). XI zilaxce [] Jahn non intellegit; . . . XI zilaxce (Campanari); XI zilaxce (Cortsen ceterique).

5697 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,01 × 0,65 × 0,58); in media fronte patera et duo pupuli (?) equos marinos exercentes; Herbig imagines pictas inesse dicit; nunc desunt. Romae, in Museo Villae Papae Julii servata, ubi vidi a. 1965; operculum arcae non pertinet (cf. tit. 5757) (Herbig, *Sark.*, p. 49, n. 86, sed Cristofani, *StEtr.*, XXXIV, 1966, p. 363).

Titulus in margine arcae incisus (alt. litt. 0,04 - 0,07) (tab. XI).

JAHN, *cit.*, p. 26; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 5 tav. I, 6; *GiornArc.*, CXIX, 1850, 231; CXX, 228; *CII*, 2117; CORSSSEN, *ES*, I, p. 322; DEECKE, *EF*, III, p. 123; PAULI, *EFuS*, III, p. 93, n. 36; *NRIE*, 775 bis.

Ex apographo meo:

1 X 2 J 1 7 A 2 V O V O J 3 1 0 V O J 3 7 0 2 A H A H 1 7 1 7

vipinanas . veldur . veldurus . avils XV

vipinanas] *vipinanas* (Jahn); *vipinanas* (ceteri). *avils XV*] *avxl* . s *xx* (Jahn); *avils XV* (ceteri), sed linea *i* et *l* coniungit.

5698 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo (1,98 × 0,63) effigies mulieris cubantis, flabellum manu tenentis et torque collum circumdatae; in fronte arcae (1,94 × 0,60 × 0,57) duo pupuli equos marinos exercentes (Jahn: 'due figure una mascolina, l'altra femminina cavalcanti'). Herbig (*Sark.*, p. 73, n. 187 b) sarcophagum periisse dicit; nunc Romae servatur, in Museo Villae Papae Julii, ubi vidi a. 1966.

Titulus in margine arcae incisus (alt. litt. 0,03 - 0,045) (tab. XII).

JAHN, *cit.*, p. 26; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tav. I, 21; *GiornArc.*, CXIX, p. 332; CXX, p. 238; *CII*, 2107; DEECKE, *EF*, III, p. 294, n. 15; FIESEL, *GG*, p. 28.

Ex apographo meo:

2 X X X I . I H H A A 1 0 V O H A I

randu . parmi . IXXXX

IXXXX] *r XXXX* (Deecke, qui non vidit: 'das *r* = *ril* ist etwasestellt, so dass man auch an *I* denken könnte').

5699 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,06 × 0,65 × 0,70): in fronte effigies viri palliati qui equo praeceditur, in parte dextra vir (mortuus?) mulieri salutem dicit. Jahn: 'Sarcophago senza coperchio con scena di congedo; a sinistra un uomo che porta un non so che sulle spalle (scilicet pallium), siegue poi un cavallo rivolto verso un uomo che porge ad un altro la mano'. Nunc Tuscanae, in Antiquario, ubi vidi a. 1965; operculum arcae

non pertinet.

Titulus in margine arcae incisus est; pars superior litterarum nunc deest (alt. litt. 0,045) (tab. XI).

JAHN, *cit.*, p. 26; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tav. I, 22; *GiornArc.*, CXIX, p. 332; CXX, p. 238; *CII*, 2109; DEECKE, *EF*, III, p. 308, n. 7; PAULI, *EFuS*, III, p. 93, n. 37; FIESEL, *GG*, p. 88; DE SIMONE, *GEE*, I, p. 48, n. 22.

Ex apographo meo:

2 X . 5 V 1 7 1 0 V O J 3 1 0 V O J 3 7 0 2 A H A H 1 7 1 7

la[r]is : sedres : cracial . avils X[XVIII]

cracial] *cracnu* (Jahn); *cracial* (ceteri). *avils*] *arils* (Jahn); *avils* (ceteri). *X[XVIII]*] *XXVIII* (ceteri).

5700 Fragmentum sarcophagi, nunc deperditum (Jahn: 'Sul frammento d'un sarcofago leggesi').

JAHN, *cit.*, p. 26; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 6, tav. I, 11; *GiornArc.*, CXIX, p. 321; CXX, p. 325; *CII*, 2115; CORSSSEN, *ES*, I, p. 322.

Ex editione Fabretti:

1 A . 1 1 4 . 4 V O J 3 7 . 2 A H A H 1 7 1 7

vipinanas . veldur . ril . VI

vipinanas] *vip.inanas* (Jahn); *vipinanas* (ceteri).

5701 Cippus nunc deperditus (Jahn: 'Sul piede di un cippo sta scritto').

JAHN, *cit.*, p. 26; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 9, tav. I, 28; *GiornArc.*, CXIX, p. 334; CXX, p. 239; *CII*, 2126.

Ex editione Jahn:

A . 2 3 1 1 3
1 1 1

[- - - ?] *epnes . a*
r xx

[*epnes*] *epnes* (Jahn); *epnes* (Campanari). *epnes* ignotum; fortasse [*p*] *epnes* (cf. titt. Volsinienses et gentilicia eiusdem familiae *paipnas* etc. (SCHULZE, *LE*, p. 132 et titt. 5608, 5646, 5888, 5895). v. 2] Jahn et Campanari: II I; *ril* an *r(il)* II explicari possunt.

Tres tituli ad eandem gentem *vipinanas* spectantes nobis constant, qui incerte in eodem sepulcro inventi esse videntur. Primus Londinii in Museo Britannico servatus est, quem Campanari a. 1837 vendidit; secundus Monserrate apud Olisiponem a. 1930 Ferraguti recognovit (cf. *StEtr.*, V, 1931, p. 524 sqq.); tertius nunc periisse videtur. Admodum probabiliter sarcophagi in eodem hypogaeo inventi sunt, quia scimus fratres Campanari negotiatores monumentorum fuisse. Deecke (*BezzBeitr.*, I, 1877, p. 257 sqq.), nn. 5703 et 5704 in eodem sepulcro inventos dicit.

5702 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo (2,02 × 0,65 × 0,78) effigies viri cubantis, toga induti, coronis in capite circumque collum ornati, qui brachium dextrum supra duo cubitalia, pedesque in tympano ad instar tecti fastigiati ponit.

In arca (2,01 × 0,60 × 0,64) duo *kete* pateram circumdantia (*ketos* in dextro latere pateraque imperfecta sunt). Nunc Londinii in Museo Britannico (n. inv. 1146) ubi vidi a. 1967. (PRYCE, *Cat. Sculpt.*, I, p. 109, D 32; HERBIG, *Sark.*, p. 38, n. 69, tab. 77 c, 78). Sarcophagus a. 1836 Tuscanae inventus est (LEPSIUS, *Bull Inst.*, 1836, p. 147: 'M. Sec. Campanari a fait l'acquisition d'un beau sarcophage en peperin orné d'un basrelief sur le devant. Il fut trouvé d'après ce que M. Campanari a bien voulu nous en communiquer, près de la ville de Toscanella, avec d'autres sarco-

phages et des statues'); postea Campanari a. 1837 Londinii Museo eum vendidit (CAMPANARI, *A brief Description*, p. 11). Titulus in margine arcae incisus (alt. litt. 0,038 - 0,050) (*tab. XI*).

CAMPANARI, *cit.*; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 6, tab. I, 8; *GiornArc*, CXIX, p. 322; CXX, p. 228; CONESTABILE, *Spic.Sec.*, 14; *CII*, 2108; DEECKE, *EF*, I, p. 23, n. 19; DEECKE, *BezzBeitr*, I, p. 257, n. 2; PAULI, *EFuS*, III, p. 8, n. 13; LATTES, *IL*, s.v. *cealxs*; FIESEL, *GG*, p. 88; *TLE*, 180.

Ex apographo Londinii quod mihi D. Haynes tradidit:

~↓JAE):~1):~V1JAVW11MAO:JA1:AJ)~M~NOJ~J~3DO~M~2HAN171~1

vipinans : *sedre* . *velður*[(u)s] : *meclasiā* : *ðanxvīlu avils* : *cis* : *cealxs*

vipinans] pro *vipinan*(a)s puto. *velður*[(u)s]] *velður*(...) (Campanari, Conestabile, Fabretti, Fiesel); *velður*[us] (Deecke, Pauli); *velður*[(u)s] (Pallottino). *meclasiā*] *meclasiā* (Campanari, Conestabile, Fabretti, Pallottino); *meðlasiā* (Deecke, Pauli, Fiesel).

ðanxvīlu] pro *ðanxvīlu*(sc?) puto. *cealxs*] *cealx* : s (Campanari, Conestabile, Fabretti, Fiesel); *cealx*ls (Deecke, Pauli, Lattes); *cealx*<:>s (Pallottino).

5703 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies viri recumbentis, toga induti, qui brachium dextrum supra cubital ponit, sinistra manu pateram tenet. In arcae (Ferraguti: 2,07 × 0,70 × 0,70, alt. sarcophagi 1,55) fronte, parvis pilis capitello ionico praeditis circumscripta, pugna septem virorum, partim loricatorum, partim pileatorum, et unius mulieris sculpta est. Sarcophagus olim Monserrate, apud Olisiponem servatus (DUCATI, *StEtr*, V, 1931, p. 524 sqq.; HERBIG, *Sark.*, p. 34, n. 59). Titulus in margine arcae incisus (*tab. XIII*).

GiornArc, CXIX, p. 232; CXX, p. 229; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 6, tab. I, 9; *CII*, 2130; CORSEN, *ES*, I, 302, 701 sqq.; *CII*, I, p. 113; DEECKE, *EF*, I, p. 53, n. 116; *EF*, III, p. 309, n. 9; DEECKE, *EFuS*, V, p. 77; GOLDMANN, *EtrBeitr*, II, p. 256, n. 3; DUCATI, *StEtr*, V, 1931, p. 524; BUONAMICI, *StEtr*, VI, 1932, p. 492; *Glotta*, XXXII, 1935, p. 145 sqq.; *TLE* 179.

eca : *mutna* : *vipinanas* : *arnðal* : *sedrešla*

mutna] *šutna* (Campanari, Fabretti, Deecke, Ducati); *mutna* (ceteri). *arnðal*] *arnðnl* (Ducati, Ferraguti); *arnðal* (ceteri).

5704 'Operculum ossuarii' (FA.); 'Inscript am Deckel eines Sarges' (Deecke, *BezzBeitr*, I, 1877, p. 258). Nihil constat de operculo, quod nunc periisse videtur.

GiornArc, CXIX, p. 338; CXX, p. 241; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 7, tav. I, 13; *CII*, 2119; *CII*, I, p. 113; DEECKE, *BezzBeitr*, I, p. 258, n. 3; DEECKE, *EF*, III, p. 191, n. 13; PAULI, *EFuS*, III, p. 7, n. 10; *TLE*, 181.

Ex editione Pallottino:

vipinanas : *vel* : *cla*
nre . *ultnas* : *ladal clan*
avils : *XX* : *tivrs* : *šas*

ultnas] omnes, sed Torp *altnas*. *avils* : *XX*] Fabretti, in *CII*, *XX* omisit.

5705-5706 Puplina tituli.

A. 1964 hypogaeum, in loco cui *Solfarate* nomen est, effossum est. Sepulcrum ex duabus constat cellis, 'le quali apparvero ricolme di sarcofagi di nenfro a cassa liscia e coperchio in quattro casi scolpito con la figura del defunto semieretta' (Co.). Hypogaeum ad II saec. a. Ch. n. pertinet.

Ex apographo meo:

^T~2J17A~JAODAJ~O~OAJ~2AH1J7V1

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

puplinas . *larð* . *larðal* . *avils* . *LV*

5706 Operculum sarcophagi cum effigie virili cui caput deest (long. 1,98, lat. 0,61, alt. 0,65), nunc Tuscanae in Antiquario servatum, ubi vidi a. 1967 (n. inv. 497).

Ex apographo meo:

23903M~OH9A2AH1~7V1

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

pup[I]inas . *arnð* . *sedres*

Inscriptio in margine insculpta et minio picta (alt. litt. 0,030 - 0,050) (*tab. XIII*).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, p. 525, n. 2.

5707-5709 Treptie tituli.

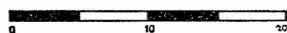
A. 1961 in loco cui *Pian di Mola* nomen est, duo sarcophagi ex lapide *nenfro* et nonnulli fictiles, cum cippis in hypogaeo effossi sunt. Supellex quae in sepulcro reperta est ad II-I saec. a. Ch. n. spectat (v. COLONNA, *Arte e civiltà degli Etruschi*, Torino 1967, p. 124 sqq.).

5707 Sarcophagus ex lapide *nenfro*, in operculo effigies viri cubantis; ad finem II saeculi a. Ch. n. pertinet. Nunc Tuscanae in Antiquario, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in latere arcae insculpta (alt. litt. 0,052 - 0,061).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, 1965, p. 496, n. 1; COLONNA, p. 125, n. 357.

Ex apographo meo:

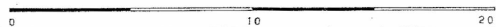

treptie . s . l . ril
XXXIIX

5708 Cippus ex lapide *nenfro*, parallelepipedus (long. 0,38, alt. 0,12, crass. 0,21). Nunc Tuscanae in Antiquario, ubi vidi a. 1966. Inscriptio litteris in frontis lacuna quadrata incis (alt. litt. 0,028 - 0,038) (tab. XV).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, p. 496 sq., n. 2.

Ex apographo meo:

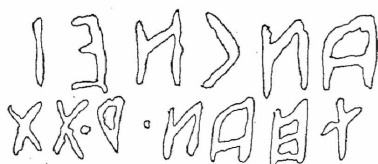

trepties . l . lr
ri . LII

5709 Cippus ex lapide *nenfro*, parallelepipedus (long. 0,30, alt. 0,16, crass. 0,23). Nunc Tuscanae in Antiquario, ubi vidi a. 1966. Inscriptio litteris in frontis lacuna quadrata incis (alt. litt. 0,029 - 0,034) (tab. XV).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, p. 497, n. 3.

Ex apographo meo:

ancnei
than . r . XX

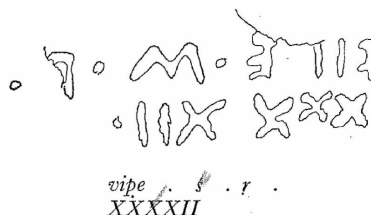
5710-5712 Hypogaeum a. 1963 in eodem loco cui *Pian di Mola* nomen est, effossum est. Septem arcae ad sarcophagos fictiles pertinentes, cippi et 'alcuni resti di suppellettile funeraria databile al II-I sec. a. C.' (To.) reperti sunt.

5710 Cippus parallelepipedus cui columella fracta est (0,10 × 0,23 × 0,15); nunc Tuscanae in Antiquario.

Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,021 - 0,023).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, p. 497, n. 4.

Ex apographo meo:

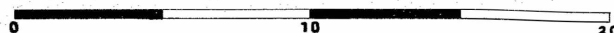
vipe . s . r .
XXXXII

5711 Cippus parallelepipedus cum columella (alt. 0,36, 0,26 × 0,20), ex lapide *nenfro*; nunc Tuscanae in Antiquario.

Inscriptio in frontis lacuna quadrata insculpta (alt. litt. 0,021 - 0,023).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, p. 498 sq., n. 5.

Ex apographo meo:

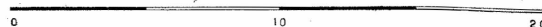
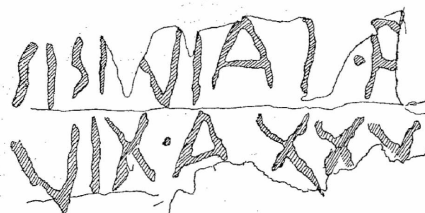
C. Servilius
an(nis) LIIX

5712 Cippus parallelepipedus cum columella (alt. 0,28, 0,19 × 0,17), ex lapide *nenfro*; nunc Tuscanae in Antiquario.

Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,034 - 0,037) (tab. XIV).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, p. 498 sq., n. 6.

Ex apographo meo:

Sisinia P. f.
vix(it) a(nnos) XXX

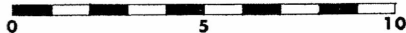
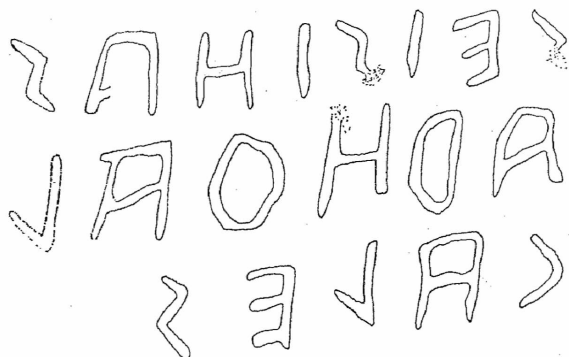
5713-5717 A. 1967 in loco cui *Ristrette* nomen est, quinque cippi in sepulcro *a camera* inventi sunt (COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 217) ad postremam aetatem liberae reipublicae spectantes. Nunc Tuscanae in Antiquario servantur.

5713 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,44) cum basi parallelepipedā et columella.

Inscriptio in basi insculpta, in lacuna quadrata (alt. litt. 0,020 - 0,025) (tab. XIV).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 217.

Ex apographo meo:

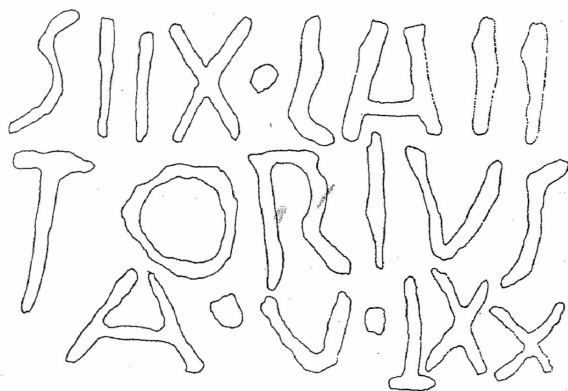
ceisinas
arndal
cales

5714 Cippus ex topko (alt. 0,33), cum basi parallelepipedā, cui columella deest.

Inscriptio in basi insculpta et minio picta (alt. litt. 0,030 - 0,040) (tab. XV).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 218.

Ex apographo meo:

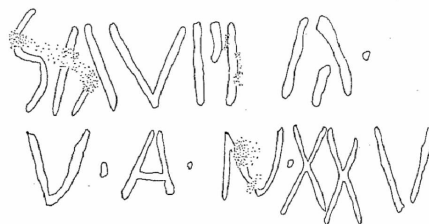
Sex. Cae
torius
a(nnos) v(ixit) LXX

5715 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,22) cum basi parallelepipedā et columella.

Inscriptio in basi insculpta (alt. litt. 0,025 - 0,04) (tab. XV).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 218.

Ex apographo meo:

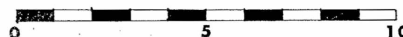
Saufea
v(ixit) an(nos) XXV

5716 Cippus ex topko (alt. 0,45) cum basi parallelepipedā et columella.

Inscriptio in basi graphio insculpta (alt. litt. 0,025 - 0,04) (tab. XIV).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 219.

Ex apographo meo:

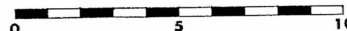
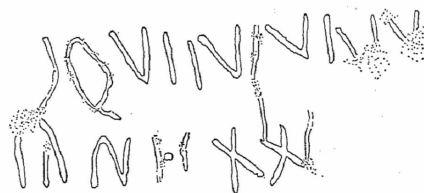
C. Saufei
v(ixit) a(nnos) XX

5717 Cippus ex topko (alt. 0,35) cum basi parallelepipedā et columella.

Inscriptio in basi incomposite insculpta (alt. litt. 0,015 - 0,023) (tab. XIV).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 220

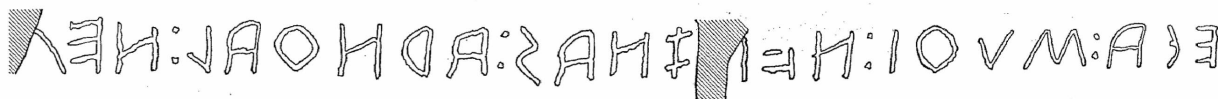
Ex apographo meo:

D. Quinius
ann(is?) XX [..?]
X

5718 Leo ad sepulcrum pertinens, in loco cui nomen est *Val Vidone* repertus, qui basi rotunda ex lapide *nenfro* tympano spirisque praedita sustinetur (alt. 0,74, lat. 0,71). Alteri dimidio IV saec. a. Ch. n. vel III saec. a. Ch. n. ineunti tribui potest (cf. Riis, *Tyrrenika*, Copenhagen 1941, p. 105; BROWN, *The Etruscan Lion*, Oxford 1960, p. 150; CRISTOFANI, *AC*, XX, 1968, p. 322).

Ex apographo meo:

eca : šuθi : neXznas : arnθal : neš[- -]

neXznas] neuznas (Torp, Milani, Buffa, Slotty); neqznas (Pallottino); neuznas potior mihi videtur.

Ab anno 1895 Florentiae in Museo servatus, ubi vidi a. 1966 (n. inv. 13922) (tab. XXIII).

Inscriptio in regula superiore insculpta (alt. litt. 0,06).

Torp, *EtrBeitr*, II, p. 18; NRIE, 773; Slotty, *StEtr*, XIX, 1946-47, p. 217; TLE, 198; TLE², 198.

neš[- -]] neš... (Milani, Buffa); ne(...) (Slotty); neš[l - -] (Pallottino).

5719-5734 Statlane tituli.

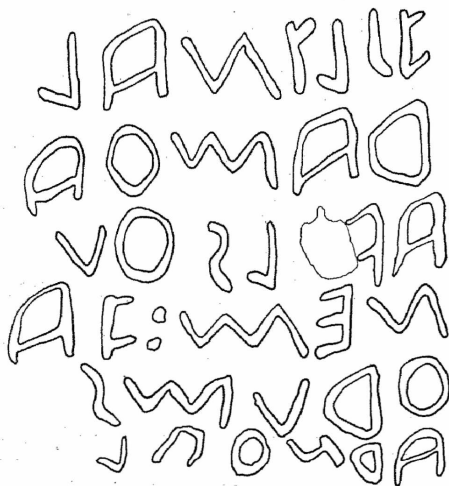
Annis 1896-1897 in loco cui *Rusa Vecchia* (vel *Rosavecchia*), nomen est, quinquaginta sarcophagi et cippi in sepulcro a camera inventi sunt. 'Die Sarkophage sollen, wie man mir in Toscanella erzählte, in Jahr 1896 oder 1897 bei Rusa Vecchia in einer zugemauerten Grotta gefunden sein' (To.). Sarcophagi, qui in peristylis Monasterii *S. Maria del Riposo* servati erant, a. 1908 Florentiam in Museum translati sunt; duo sarcophagi fracti, qui nunc in eodem peristylis servantur, fortasse nn. 5733 et 5734 putari possunt: nam inscriptiones pictas ostendebant, quas alibi reperire non potui. Supellex, in Museo Florentino servata, nondum evulgata, atque sarcophagi (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 27 sqq.)

5719 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies mulieris cubantis sculpta est, chitone indutae, quae brachium dextrum supra duo cubitalia ponit et pedes in tympano tecti fastigati instar (2,04 × 0,65 × 0,60). Arca sine ullo ornamento (2,04 × 0,64 × 0,60). Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84289) ubi vidi a. 1966 (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 28, n. 33, tab. 61 a.).

Inscriptio in parte anteriore tympani insculpta est (alt. litt. 0,02 - 0,045) (tab. XVI).

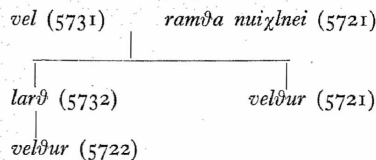
Torp-HERBIG, n. 46, p. 508; LATTES, *IL*, s.v. *arsθai*; FIESEL, *GG*, p. 87; GOLDMANN, *EtrBeitr*, I, p. 110; LEIFER, *Ämterwese*, p. 198, n. 5; NRIE, 760; TLE, 192; TLE², 192.

Ex apographo meo:

II saeculo a. Ch. n. tribui possunt; Torp inscriptionum paleographiam ad V saec. a. Ch. n. pertinere haud recte putat.

Quia ex elogio 5731 vel pater familias mihi videtur, hoc stemma delineari potest:

ziltal
ramθa
av[i]ls : θu
nem : za
θrums
arnθal

ziltal] ziltal pro ziltai putandum est; Torp 'l ganz deutlich; ramθa steht für ramθas'. av[i]ls] i haud certa quod lapis fractus est; in apographo Torp Herbig i ad id tempus integra apparet. arnθal] arθai (Torp-Herbig), arnθai vel arnθal (Lattes); ars θui (Leifer, qui non vidit, ex Torp Herbig exemplo arθai legit); qXnXX (Pallottino). a incerta quod media linea deest; l minima et haud in profundum incisa. arnθal scilicet patronymicum ramθa existimandum est.

5720 Sarcophagus ex lapide *nenfro*. In operculo effigies viri recumbentis sculpta est, qui, toga indutus, brachium dextrum in cubitali, pedes in tympanum tecti fastigati instar ponit (2,06 × 0,67 × 0,71). In fronte arcae (2,01 × 0,67 × 0,68) dracones marini vultum fortasse Medusae circumdant. Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84246) ubi vidi a. 1966 (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 27, n. 30).

Inscriptio in margine arcae frontis insculpta (alt. litt. 0,03 - 0,058) (tab. XVI).

Torp HERBIG, p. 509 sq. n. 47; LATTES, *IL*, s.v. *cadsc*; CORTSEN, *ESBT*, p. 122, n. 5; GOLDMANN, *EtrBeitr*, I, 133; LEIFER, *Ämterwese*, p. 239, n. 29; NRIE, 761; Slotty, *StEtr*, XIX, 1946-47, p. 179; TLE, 190; LAMBRECHTS, *ME*, p. 81 sq.; DE SIMONE, *GEE*, I, p. 99, 3.

Ex apographo meo:

700A> 1A0VOA7.V0AM1Axx^ 2J11A.V1V1-2V12 1.00A1.23HA JPA 1<

statlanes . larð . velus . lupu . avils XXXVI maru . pazaduras : cadsc lupu

statlanes 𐌺 statlanes (Buffa); statlanes (Leifer). avils 𐌺 avils
(Torp: 'nach avils wohl ein schwacher Punkt').

5721 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; operculum in formam tecti fastigati, circiter inmedia parte fractum; arca (2,05 × 0,64 × 0,60) sine ullo ornamento (HERBIG, *Sark.*, p. 29, n. 39).

Inscriptio in margine operculi insculpta est (alt. litt. 0,025 - 0,05); praenomen nomenque magnis litteris, reliqua appellativa, duobus versibus distincta, minoribus incertisque litteris incisa sunt.

Nunc Florentiae in Museo ubi vidi a. 1966 (n. inv. 84281). (tab. XVII).

TORP-HERBIG, p. 510, n. 48; TORP, *EtrNot*, p. 13; LATTES, *IL*, s.v., *cianil*; SKUTSCH, *Glotta*, IV, p. 360; FIESEL, *GG*, p. 87; CORTSEN, *ESBT*, p. 140; TROMBETTI, *LE*, p. 170; *NRIE*, 762; *TLE*, 189; *TLE*² 189.

Ex apographo meo:

1V111:23N61A11.
A1V1:11A11:13H11V1A:10MA0

ramða : nuiẏnei : stat[1]anes : velus
ciaXil : puia

nuiẏnei 𐌺 miẏnei (Fiesel); nuiẏnei (Pallottino *TLE*); nuiẏnei (ceteri). stat[1]anes 𐌺 statlanes (Fiesel); statlanes (Pallottino); stalanes

(ceteri). ciaXil 𐌺 cianil (Torp Herbig); cianil vel clante (Nogara apud Lattes); cianil (Fiesel); clante (Buffa); cianil (Pallottino).

5722 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; operculum in formam tecti fastigati cuius in extremitatibus pulvini cum volutis sunt.

Arca (2,08 × 0,63 × 0,62) sine ullo ornamento.

Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84285) ubi vidi a. 1966 (HERBIG, *Sark.*, p. 29 sq., n. 40).

Inscriptio in arca magnis litteris, duobus versibus distinctis, insculpta (alt. litt. 0,06 - 0,11) (tab. XVII).

TORP-HERBIG, p. 511, n. 49; *NRIE*, 763; BUONAMICI, *EE*, tab. 27, 43; *TLE*, 183.

Ex apographo meo:

1A11A11:1V0V0J11:1A11V1A:1A11
A11A11A11A11

eca : mutna : velðurus : stalanes
larisališla

5723 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; operculum ad instar tecti fastigati, quod in lateribus tribus rosulis ornatur. Arca (2,08 × 0,64 × 0,62) sine ullo ornamento. Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84282) ubi vidi a. 1966 (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 30, n. 41, beil. 1).

Inscriptio in latere dextro arcae insculpta est, magnis litteris, tribus versibus distinctis (alt. litt. 0,04 - 0,07) (tab. XVI).

TORP-HERBIG, p. 512, n. 50; *NRIE*, 764; BUONAMICI, *EE*, tab. 26; *TLE*, 185.

Ex apographo meo:

1V11A11 1V11A11
10A11 1V11A11
1A11

eca mutna velus
statlanes lari
sal

lar/isal 𐌺 lari/sal (Torp).

5724 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*, olim in aedibus Campanari, nunc Tuscanae, in Antiquario, ubi vidi a. 1967. In operculo (Herbig: m. 2,05), effigies mulieris recumbentis, manu sinistra flabellum tenentis, sculpta est; caput deest (Herbig, *Sark.*, p. 72, n. 180, tab. 62 a).

Inscriptio in culcita incisa est (alt. litt. 0,03 - 0,05) (tab. XVII).

TORP-HERBIG, p. 512, n. 51; FIESEL, *GG*, p. 88; *NRIE*, 765; HERBIG, *Sark.*, p. 72; *TLE*, 184.

Ex apographo Torp Herbig:

ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

eca . mutna : ramdas : mania

mania] recte Torp mania(l) restituendum putat.

5725 Cippus ex lapide *nenfro*, ad instar aedis fastigiatæ (1,02 × 0,50 × 0,54); in fronte porta cum epistyllo sculpta est. Torp Herbig: 'Sarcophag mit Deckel ohne Bildnis'. Florentiae in Museo (n. inv. 84284) ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in pariete sinistro, qui duobus sulcis perpendicularibus signatur, insculpta est, duobus versibus distincta (alt. litt. 0,05 - 0,08) (tab. XVI).

TORP-HERBIG, p. 512, n. 52; *NRIE*, 766.

Ex apographo meo:

ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

stlanes
vel : arndal

5726 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (1,23 × 0,50 × 0,51) sine ullo ornamento; operculum ad arcam non pertinere (Herbig, *Sark.*, p. 28 sq., n. 34, tab. 26 b) puto, quod effigies mulieris cum titulo ad virum spectante non congruit. Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84277) ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in fronte arcae insculpta est, duobus lineis distincta (alt. litt. 0,06) (tab. XVIII).

TORP HERBIG, p. 512 sq. n. 53; *NRIE*, 767.

Ex apographo meo:

ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

eca mutna velθurus
veluša

5727 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*, ad instar tecti fastigati, duplici T ornatum (1,80 × 0,62 × 0,20); nunc arca deest. Florentiae in Museo (n. inv. 84291), ubi vidi a. 1966 (Herbig, *Sark.*, p. 30, n. 42).

Titulus in operculi latere litteris insculptis (alt. litt. 0,05 - 0,06) (tab. XV).

TORP HERBIG, p. 512, n. 54; LATTES, *IL*, s.v., *ahati*; *NRIE*, 768; FIESEL, *GG*, pp. 87, 150, n. 642.

Ex apographo Torp Herbig:

ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

Ex apographo meo:

ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

[- -] *hafi* : *danxvil*

hati] a deest, quod lapis fractus est. Lattes *ahati* = *aiati* haud recte (cf. Fiesel). Buffa *ahati* pro *cahati* ex *cafati* putat, incertissime.

5728 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo (2,05 × 0,66) effigies viri recumbentis qui brachium dextrum in duobus cubitalibus ponit et pedes in tympano tecti fastigati instar. In parte anteriore arcae duo *kete* quae florem circumdant sculpta sunt (1,94 × 0,63 × 0,64). Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84274), ubi vidi a. 1966.

Titulus in latere sinistro arcae insculptus, sex versibus distinctus (alt. litt. 0,05 - 0,11) (tab. XVIII).

TORP HERBIG, p. 513, n. 55; FIESEL, *GG*, p. 88; BUONAMICI, *StEtr*, I, 1927, p. 519; CORTSEN, *ESBT*, p. 39; GOLDMANN, *EtrBeitr*, II, p. 131 sq.; BUONAMICI, *EE*, tav. 26, n. 42; *NRIE*, 769; SLOTTY, *ArchOr*, IX, 1937, p. 394 sqq.; VETTER, *Glotta*, XXVIII, 1940, p. 206; *TLE*, 191; *TLE*², 191.

Ex apographo Torp Herbig (tab. IV, 55):

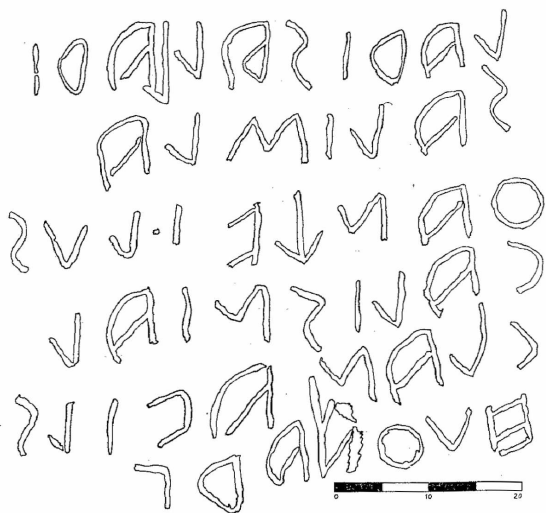
ΑΥΑΜ:ΙΑΘΥΑΘΑΗΙΥΥΑΙΙ

55.

Ex apographo meo (v. p. 356):

larisal lari
salisla
danxvilus
calisnial
clan avils
hudzars

hudzars] *hud nars* (Torp); *hudizars* (Lattes, Herbig, Buonamici, Cortsen, Buffa); *hudnars* (Fiesel); *hudzars* (Slotty, Vetter); *hudizars* (Pallottino). *i* non extat, quod linea inferior litterae *s* coniungitur cum linea directa minima, neque in profundum insculpta sicut ceterae litterae. *s* incerta quod linea inferior fracta est.

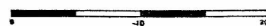
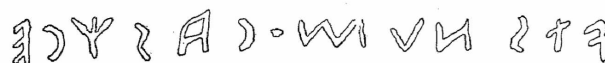
5729-5731 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo (1,97 × 0,68 × 0,76) effigies viri, toga induti, qui brachium dextrum supra cubital ponit pedesque in tympano, ad instar tecti fastigati, sculpta est. In arcae fronte (1,95 × 0,65 × 0,69), duo *kete* quae pateram umbilicatam circumdant, sculpta sunt. Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84276), ubi a. 1966 vidi (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 28, n. 31).

Duo tituli in operculo; prior, in togae sinu insculptus, a Pallottino editus (*TLE*², 188); alter in margine operculi situs est.

TORP HERBIG, p. 514, n. 56; TROMBETTI, *StEtr*, IV, 1930, p. 201; CORTSEN, *ESBT*, pp. 140-1; GOLDMANN, *EtrBeit*, II, p. 72; RIBEZZO, *RIGI*, XIII, 1929, p. 27, n. 3; *NRIE*, 770; *NRIE*, *Correz.*, n. 770; BUONAMICI, *EE*, p. 195; BUONAMICI, *StEtr*, XIV, 1940, p. 393; *TLE*, 188; *TLE*², 188.

5729 Titulus in operculo insculptus, in togae sinu (alt. litt. 0,03 - 0,05) (*tab. XVIII*).

Ex apographo meo:

XXXmum casice

5730 Titulus in margine operculi insculptus (alt. litt. 0,05 - 0,07), maxima parte erasus (*tab. XVIII*).

Ex apographo meo:

(X)XXlXs : cXXX(X?)eXX(X)lic : XXaXce : XX(X)itudu : pudce

(X)XXlXs] *xnvehas* (Torp); *velhas* (Buffa); ()sXXlXa(X) (Pallottino). cXXX(X?)eXX(X)lic] *cXe* : *XXXe(X?)u* . *ic* (Torp); *c(. . .)v(. . .)li* (Buffa); *XcXcXX(X)eXXlic* (Pallottino). Post *c* spa-

tium (16 cm.) post *e* spatium (14 cm.). *XXaXce* : *XX(X) neXmun* (Torp); (. . .)n(. . .) (Buffa); *neXXXX* (Pallottino). *pudce*] omnes, sed Buffa haud recte *pudc* *e* dividit.

5731 Titulus in margine arcae insculptus (alt. litt. 0,04 - 0,06) (*tab. XVIII*).

Ex apographo Torp Herbig:

Ex apographo meo:

[*sta(t)*]lane [*v*]el [*:*] *sedal* : *acile* : *LV* . *celc* : *ceanud* : *avils* .

[*sta(t)*]lane] *xxxlane* (Torp); [*sta*]lane (Ribezzo); [*sta(t)*]lane (Pallottino). [*v*]el *sedal*] *velsedal* (Torp, Trombetti, Cortsen); *vel sedal* (Ribezzo); *vel sedal* (Buffa); *vel sedal* (Pallottino). *acile*]

acile (Goldmann); *acile* (ceteri) *LV*] *fa* (*NRIE*, sed in *Correz.*, *XX*); *LV* (Pallottino); *LV* (ceteri). *celc*] *celc* (Ribezzo, Buffa). *ceanud*] Buffa: *ceanud* vel *çeanud*.

Duo arcae sarcophagorum titulos minio pictos habebant; nunc deperditae sunt. Torp in Monasterio *S. Maria del Riposo* eas esse dicit; nunc in peristylio Monasterii duae arcae fractae extant quae cum illis a Torp inspectis agnosci possunt.

m. Abpausung von mir '.

TORP HERBIG, p. 515, n. 57.

Ex apographo Torp:

larðal : *statlanes* : *veluša*

5732 'Sarkophag ohne Deckel. Länge 2,02 m, Höhe 0,67, Breite 0,63 m. Die Inschrift ist auf der Vorderseite, von der Mitte derselben an, rotgemalt. Länge 0,78 m, Höhe der Buchstaben 0,05 - 0,07

5733 'Sarkophag ohne Deckel: Länge 2 m; Höhe 0,69 m, Breite 0,64 m. Die Inschrift ist auf der Kopfseite rot gemalt. Länge 0,65 m. Abpausung von mir'.

TORP HERBIG, p. 518, n. 58.

Ex apographo Torp:

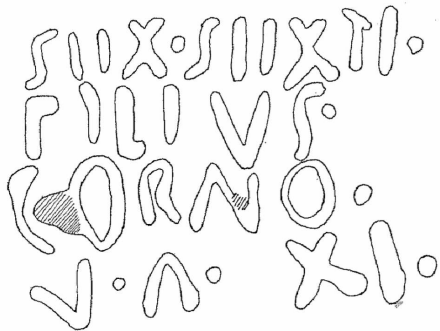
ca mūa
na θan[ilus ---]

'Der erste Buchstabe ist offenbar ein c, das sehr weit nach unten verlängert ist. Die übrigen Buchstaben sind kaum bestimmbar' (To.).

5734 Cippus ex lapide *nenfro*, parallelepipedus (0,19 × 0,25 × 0,05) 'gefunden in derselben Grotta' (To.); frons tabulae (0,15 × 0,13) inscripta est (alt. litt. 0,03 - 0,04). Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84272), ubi vidi a. 1966 (tab. XVIII).

TORP HERBIG, p. 518, n. 59; CIL, XI, 7400.

Ex apographo meo:

0 10 20

Sex. Sexi
filius
Corno
v(ixit) a(nnos) XI

Sexti ⌈ IIXII (Torp); Sexti (Bormann). filius ⌈ ril LI (Torp); filius (Bormann).

5735-5738 Cippi in eodem loco *Rosavecchia* reperti, extra sepulcra. Nunc Florentiae in Museo, ubi vidi a. 1966.

5735 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,51) cum basi parallelepipeda et columella (n. inv. 84270).

Inscriptio in fonte insculpta (alt. litt. 0,02 - 0,035) (tab. XIX).

CIL, XI, 7399.

Ex apographo meo:

0 10 20

L. Anicius L. f.

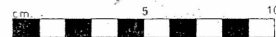
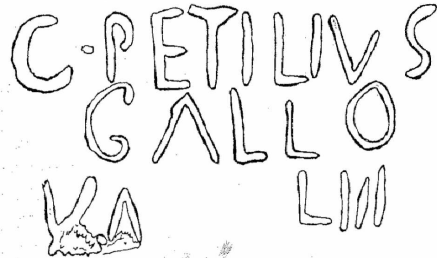
Saturni[n?]us v(ixit) a(nnos) XXX

5736 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,32) cum basi parallelepipeda et columella (n. inv. 84279).

Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,023 - 0,030) (tab. XIX).

CIL, XI, 7402.

Ex apographo meo:

C. Petilius
Gallo
v(ixit) a(nnos) LIII

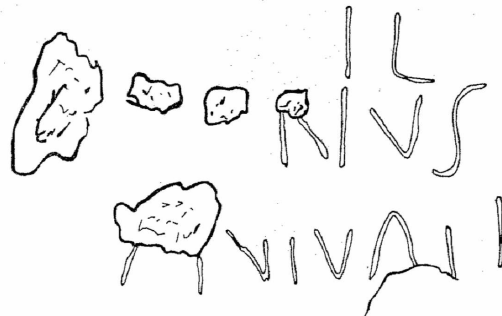
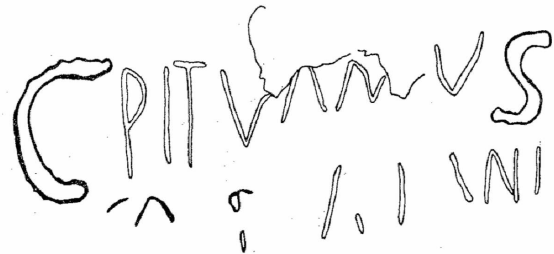
Gallo ⌈ Inter CAL et O Bormann litteram N lexit quam ipse non vidi.

5737 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,28) cum basi parallelepipeda (n. inv. 84579); columella deest.

Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,015 - 0,05) (tab. XIX).

CIL, XI, 7403.

Ex apographo meo:

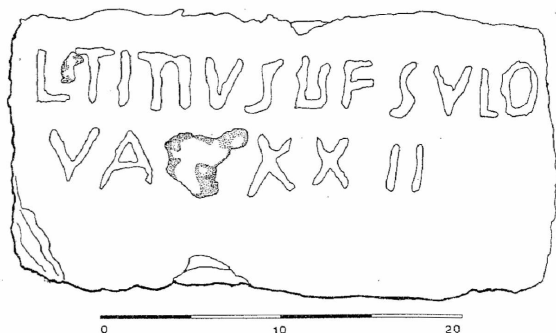
C. Pituanus
Sabiniani
filius
an(n)i(s) v(ixit) VII

5738 Cippus ex lapide *nenfro* (alt. 0,17) cum basi parallelepipedo et columella (n. inv. 84266).

Inscriptio in fronte incisa (alt. litt. 0,025 - 0,035) (tab. XIX).

CIL, XI, 7404.

Ex apographo meo:

L. Titius L. f. Sulo
v(icit) a(nmos) [L]XXII

5739 A. 1870 in loco cui nomen est *Arlena* sarcophagus in sepulcro a camera inventus est. «*Sarcophag von Nenfro, denen Deckel abgenommen und neben die Steinkiste gelegt war, um den Leichnam in derselben auszuflinden. Auf dem Rande dieser Deckel war folgende Inschrift*» (Co.) Nunc latet.

CORSEN, *ES*, I, p. 105; GAMURRINI, 769; *NRIE*, 775; DE SIMONE, *GEE*, I, p. 101, n. 20.

Ex editione Corssen:

larisal : pelies : arnθališala

Ex loco cui nomen est *Cipollara*, tituli nonnulli prodierunt; plerique periisse videntur.

5740-5743 Tituli ex *Borgiana Lucubratione Magistri Ioannis Nannij* Viterbiensis desumpti.

Tituli quos Annus Viterbiensis tradidit, Danielsson ex codicibus diligenter collegit et attento animo consideravit in *EIHU*, p. IX sqq. Postea Nogara in Codice Vat. lat. 10546 (ALCIATI, *Sylloge Inscr.*, p. 133) aliud exemplum invenit quod Buonamici edidit in *StEtr*, XIII, 1939, p. 471 sq.

5740 Titulus 'super delubrum Cybelis' (AN.) insculptus; scilicet titulus in sarcophago (FA.) insculptus, qui ad locum *Cipollara* (Cybellaria apud Annium, unde templum Cybelis ille fecte suspicatus est), repertus est. Nunc periisse videtur.

Cod. Monac. lat. 716, ff. 77 v, 81 r, 83 v; Cod. Lond. Sloane M. S. 3524 f. 63 r; Cod. Vat. lat. 10546, p. 133; Cod. Chis. G I 31.

CORSEN, *ES*, I, p. 983; *CIL*, III, 317; DEECKE, *EF*, III, pp. 305, n. 6, 312, n. 23; GAMURRINI, 746; PAULI, *EFuS*, III, p. 94 n. 44; LATTES, *IL*, s.v. *ceisu*; DANIELSSON, *EIHU*, p. X sqq.; 59 sq.; BUONAMICI, *EE*, p. 21; Id., *StEtr*, XIII, 1939, p. 472.

Ex codice Monacensi (F. 81r):

ἄ703M V213>.
·332:23703M
·ἰἠ174 >ἠ172174
·ΛX:2174

ceisu[i] . *sedra*
sedres : *sec* .
calisniq[i]c *ramθ*[as]
avils : XV .

ceisu[i]] *ceisu* (Cod. Mon.); *celsu* (Cod. Mon. Tizio); *velsu* (Corssen, Fabretti, Deecke, Pauli); *ceisu* (Gamurrini); *ceisu*[i] (Danielsson, ceteri). *calisniq*[i]c *ramθ*[as]] *Pvil Salvis avi nis* (Corssen); *calisniacranis* (Gamurrini); *velusnias* : *θani*[a]s vel *calisnias* . *θanas* (Pauli, Lattes); *calisniac ramθ*[as] (Danielsson).

5741 Titulus 'Iasij filij Coriti Tusci' (AN.); id est titulus in sarcophago litteris fortasse incisis insculptus.

Cod. Mon. lat. 716, ff. 77 r, 80 r, 83 v; Cod. Vat. lat. 10456, p. 133; Cod. Lond. lat. Sloane M. S. 3524 f. 63 r; Cod. Chis. G. I, 31.

CIL, III, 316; GAMURRINI, 745; DANIELSSON, *EIHU*, p. 52; BUONAMICI, *EE*, p. 21; Id., *StEtr*, XIII, 1939, p. 471.

Ex codice Monacensi (f. 83 v):

·ἰἠ174·23174·V172·
·J1111V8 J104J1·
·IIIΛXXX·2174·

satu < . > *rinies* . *arnθ*
larθal fulpial
avils . XXXVIII

fulnial] *fulhial* (Gamurrini) *fulnial* (ceteri). XXXVIII] XXXVII (Gamurrini); XXXVIII (ceteri).

5742 Titulus 'in sepulcro uno Eulalio' (AN.); fortasse in sarcophago.

Cod. Mon. lat. 716, f. 77 r; GAMURRINI, 747; DANIELSSON, *EIHU*, p. X; BUONAMICI, *EE*, p. 58, n. 28.

Ex codice Monacensi:

J11V·V13J·
[- -] *xlenuial*

xlenuial] ... *leit* . *vial* (Gamurrini); Danielsson solum exitum *ual* transcripsit. Pro nomine cfr. tit. 2415.

5743 Titulus in 'alio sepulcro Eulalio' (AN.); fortasse in sarcophago insculptus.

Cod. Mon. lat. 716, f. 77 r; DANIELSSON, *EIHU*, p. X; BUONAMICI, *EE*, p. 58, n. 28.

Ex codice Monacensi:

·J103ER·

] *aecθli* (Buonamici).

5744-5746 A. 1694 in loco cui nomen est *Cipollara*, sepulcrum effossum est (BUONARROTI, *Expl. in Dempst.*, par. 44, p. 99) de quo nihil nunc constat.

5744 'In tympano seu in uno ex lateribus operculi urnae' (FA.), scilicet in latere sarcophagi inscriptio litteris incisis insculpta. Olim Viterbii in Palatio publico, nunc periisse videtur.

BUONARROTI, *Expl. in Dempst.*, par. 44, p. 99; PASSERI, *Lett. Ronc.*, III, p. 393; LANZI, II, 424, p. 353, n. 322; *CIL*, 2072; DEECKE, *EF*, III, pp. 182, n. 30, 184, n. 5; LATTES, *IL*, s. v. *cales*.

Ex editionibus prioribus:

... ἰἠ174
·ἰἠ174·

arnd [- -]
lariş . cales .

lariş] *laric* (Fabretti); *lariş* (ceteri); *cales*] *calas* (Buonarroti, Passeri, Lanzi); *calec* (Fabretti); *cales* (ceteri).

5745 Titulus in operculo sarcophagi cum effigie virili insculpto. Olim Viterbii in Palatio publico, nunc periisse videtur.

BUNARROTI, *Expl. in Dempst.*, par. 44, p. 99; PASSERI, *Lett. Ronc.*, III, p. 384; LANZI, II, p. 346, p. 275, 16; *CII*, 2073; CORSSSEN, *ES*, I, p. 288; DEECKE, *EF*, III, p. 42, n. 29.

Ex editoribus prioribus:

IAOQA : 3BIV4 · ANIEM
IIIAXSIIA

pepna . ruife : arðal
avils XVIII

pepna] *p.epna* (Buonarroti); *pepna* (ceteri).

5746 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies mulieris insculpta. Olim Viterbii, in Palatio publico, nunc periisse videtur.

BUNARROTI, *Expl. in Dempst.*, par. 44, p. 99; PASSERI, *Lett. Ronc.*, II, 783; LANZI, II, p. 279, n. 32; *CII*, 2090; DEECKE, *EF*, III, p. 292, n. 5 b; GAMURRINI, 743.

Ex editione Gamurrini:

stati ravndu av[ils XXIX]

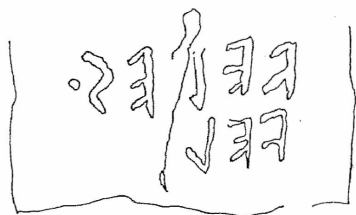
stati] *statili(a)* (Buonarroti); *siatila* (Fabretti); recte Gamurrini *stati*, ut par est. *ravndu*] *arndu* (Buonarroti); *ravndu* (ceteri).

5747 Cippus ex lapide *nenfro*, cum basi parallelepipedo, cui columella deest, in medio fractus (alt. 0,10; 0,17 × 0,18). Nunc Viterbii in Musco, ubi vidi a. 1962. 'Ad ostium sepulcri inventus' (FA.).

Inscriptio in lacuna quadrata insculpta (alt. litt. 0,023 - 0,028) (tab. XX).

ORIOLI, *BullInst*, 1850, p. 96; *CII*, 2074; GAMURRINI, 744; CRISTOFANI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 226.

Ex apographo meo:

0 10 20

vexes
vel

vexes] *veres* (Orioli, Fabretti); *veies* (Gamurrini); *veles* seu *vefes* putavi, potius quam *veies*, sed. cf. 5841, 5842.

5748 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*, quod ibidem repertum est. Effigies viri sculpta qui manu dextra pateram tenet; caput deest. Nunc Viterbii in Museo servatum ubi vidi a. 1963.

Inscriptio in margine operculi insculpta (alt. litt. 0,02 - 0,05) (tab. XX).

ROSSI DANIELLI, I, p. 42, n. 4; CRISTOFANI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 219.

Ex editione Rossi Danielli:

tites . velður . ril XXXXIII

Ex apographo meo:

[- - -]elður . ril . XXXXIII

5749-5752 In loco cui nomen est *Collina d'Arcione* Fabretti sepulcrum cum sarcophagis fictilibus et ex lapide *nenfro* inventum esse dicit.

5749 Titulus in cippo ex lapide *peperino* litteris scilicet incisis, qui postea autem non comparuit.

CII, II, 102; CORSSSEN, *ES*, II, p. 624.

Ex editione Fabretti:

atinati
..... LIX?

5750 'Lettere dipinte in nero nel lato destro del cuscino, sul quale poggiavasi la figura di un uomo giacente nel coperchio di una cassa in terracotta' (FA.). Nunc periisse videtur.

CII, II, 103; CORSSSEN, *ES* II, p. 624.

Ex editione Fabretti:

aires
r . LXXX

5751 Titulus in arca insculptus, qui nunc periisse videtur.

CII, II, 104; CORSSSEN, *ES*, II, p. 623; DEECKE, *EF*, I, p. 53 n. 117; *EF*, III, p. 125 n. 15; *TLE* 177.

Ex editione Pallottino:

eca mutna arndal ðvedlies
velðurusla

mutna] *šutna* (ceteri).

5752 Titulus in operculo sarcophagi insculptus; in sepulcro priori adiecto repertus est.

CII, II, 105; CORSSSEN, *ES*, II, p. 622; DEECKE, *EF*, III, p. 292, n. 5 a.

Ex editione Fabretti:

heiri . ravndu . [r]il . L

Tituli quos infra nn. 5753-5788 composui, in agro Tuscanensi effossi sunt, sed nihil constat de eorum inventione. Plerique a Kellermann et a Campanari editi sunt, qui eos recognoverunt Tuscanae in *Palazzo Municipale* vel in aedibus ipsius Campanari. Multi mihi periisse videntur; frustra quaesivi Tuscanae, ad locum Valetudinarii et extra moenia. Pariter non inveni quos Gamurrini edidit.

Titulos secundum ordinem litterarum disposui.

5753 In operculo sarcophagi, quod a. 1850 circ. apud aedes Campanari extabat, titulus litteris scilicet insculptis, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 10, tab. I, 39; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 338; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 241; CII, 2098.

Ex editione Campanari, incertissima:

IIIAX·J19....191 ANA ANAO

θana . ana pri... ril XVIII

Scriptio incertissime tradita esse mihi videtur, nam *anapri* Etrusce ignotum; *anani* putari potest, nomen (v. tit. 3871-3884), vel fortasse θana . <ana> pri[- -] ril XVIII.

5754 In operculo sarcophagi quod a. 1850 Campanari Tuscanae

recognovit, titulus litteris scilicet incis, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 9, tab. I, 31; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 336; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 240; CII, 2099; DEECKE, *EF*, III, p. 85, n. 41.

Ex editione Campanari incertissima:

ANAT·MINA·J19A·J2

c . arii . calis . vala

arii] Deecke, incerte 'latinisiert Genetiv von arius arntni etr'. Titulus incertus propter editionem; c nota pro c(ae), arii pro arn(θ) praenomine. Fortasse c(ae) Vornamagentile putari potest; arnθ praenomen, sicut in titulis Tuscaniensibus. calis cognomen puto ex genere eorum quae cum -s desinent (RIX, *EC*, p. 267 sq.). Pro vala (fortasse pa . la) v. tit. 5757.

5755 Sarcophagus ex lapide *nenfro* qui a. 1836 Londinos, in Museum, translatus est, ubi vidi a. 1967 (n. inv. D 26). In arca (2,13 × 0,64 × 0,62) pompa magistratus sculpta est: magistratus (*zilath*?) bigis vehitur; quattuor viri, tres ramos ferentes, alius bucinam, eum sequuntur (cf. PRYCE, *Catal.*, p. 196; HERBIG, *Sark.*, p. 38, n. 66, tab. 80 a, 101 a-b). Forma sarcophagi alteri dimidio III saeculi a. Ch. n. tribui potest.

Ex apographo quod Dionysius Haynes mihi tradidit:

atnas . vel [.] larðal . clan . svalce . avil LXIII . zī[la]θ maruxva . tarils . cepta . qexucu

atnas] *atnas* (Campanari, *Descr.*); *atnas* (Campanari, *Tuscania*); *atnas* (ceteri). *larðal*] *lðal* (Campanari, *Descr.*); *larðal* (ceteri). *clan*] *szaa*?? (Campanari, *Descr.*); *clan* (ceteri). *svalce*] *svan* (Conestabile, Deecke, Pryce). *LXIII*] *LXI* (Campanari, *Descr.*); *LXIII*? (Conestabile); *LXIII* (ceteri). *zī[la]θ*] *zī[la]θ* (Campanari, *Descr.*); (...)θ (Campanari, *Tuscania*); z(.).aθ (Conestabile); z[il]aθ (Fabretti); zī[la]θ (Deecke); zī[la]θ (Cortsen, Leifer); va(.).ar (Pryce); zī[il]aθ (Pallottino); zī[il]aθ (Lambrechts). *ma-*

ruva] *maruxva* (Campanari, *Descr.*); *maruiva* (Campanari, *Tuscania*); *maruxva* (ceteri). *cepta*] *cepla*? (Campanari, *Descr.*); *cena* (Campanari, *Tuscania*); *cepta* an *centa*? (Conestabile); *ceptn* (Deecke); *cepta* (ceteri). *qexucu*] *θeru*? (Campanari, *Descr.*); *qelupu* (Campanari, *Tuscania*); *qelucu* an *qeluctu*? (Conestabile); *qelucu* (Deecke, Cortsen, Leifer); *qexucu* (Pryce, Pallottino, Lambrechts).

5756 Cippus ex lapide *peperino* cum basi parallelepipedo et columella (alt. 0,39; bas. 0,17 × 0,12) in medio fracta. Nunc in Museo Etrusco Vaticano, ubi vidi a. 1966 (*sala I*).

Inscriptio in media fronte insculpta (alt. litt. 0,03 - 0,04) (tab. XX).

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63; *MusEtr*, I, tab. CV; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 9, tab. I, 30; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 336; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 240; CII, 2123.

Ex apographo meo:

arndal
caes

5757 Operculum sarcophagi ex lapide *peperino* (2,00 × 0,69), in quo effigies viri cubantis sculpta est. Nunc in Museo Villae Papae Julii arcae alienae impositum, ubi vidi et recognovi a. 1965. Operculum ad II saec. a. Ch. n. exiens spectat (v. SCHWEITZER, *Die Bildkunst der römischen Republik*, Leipzig 1948, p. 64); nihil constat de eius inventione (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 49, n. 86, tab. 83).

Inscriptio in femore imaginis insculpta (alt. litt. 0,34 - 0,045) (tab. XXI).

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 9; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 337; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 240; CII, 2102; NRIE, 775 bis; CRISTOFANI, *StEtr*, XXXIV, 1966, p. 363.

Ex apographo meo:

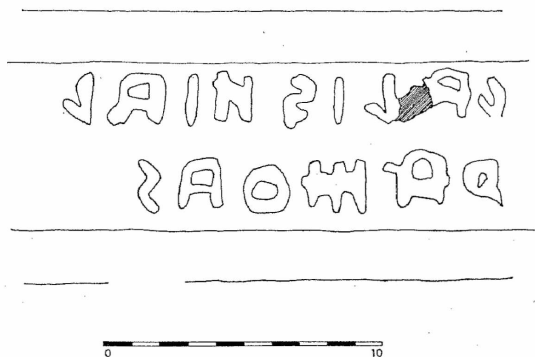
cales . lθ . lθ
pa . la . ril . C

cales] *caves* (Buffa, Herbig); *cales* (ceteri). *pa . la*] *vala* (Campanari, Fabretti); *i xx purn*?? (Buffa). Nota pro *pa(pa) la(risal)* putavi. *C*] *X* (Campanari, Fabretti).

5758 Cippus ex lapide *nenfro*; basis quadrata cui columella defracta est; nihil constat de eius origine. Nunc Florentiae in Museo (n. inv. 84267), ubi vidi a. 1966 (tab. XXIII).
Inscriptio in fronte insculpta (alt. litt. 0,015 - 0,020).

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tab. I, 19; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 882; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 237; CII, 2122; DEECKE, *EF*, III, p. 301, n. 44 a; LATTES, *IL*, s.v. *calisnial*; FIESEL, *GG*, p. 88.

Ex apographo meo:

calisnial
ramðas

ramðas] *ra* (ceteri).

5759 In sarcophago, 'urna cineraria' (FA.), quem Campanari Tuscanae a. 1850 recognovit, titulus insculptus, litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 10, tab. I, 35; Id., *GiornArc* CXIX, 1850, p. 337; CORSSSEN, *ES*, I, p. 383; CII, 2103; FIESEL, *GG*, p. 87.

Ex Campanari editione:

XX · JIŋ IOŋAI IENŋIAŋ

capisnei larði ril . XX

5760 In sarcophago, 'urna cineraria' (FA.), quem Campanari a. 1850 Tuscanae recognovit, titulus insculptus, litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 7, tab. I, 14; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 327; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 239; CII, 2104; DEECKE, *EF*, I, p. 22; *EF*, III, p. 293, n. 10; FIESEL, *GG*, p. 88; *TLE*, 193.

Ex Campanari editione:

↓E·SVONŋAŋ·ZANŋINEŋ·VŋNEŋ·EŋEŋ·EŋEŋ·IOŋAI
ZŋIV·EŋMA·ZAM·ZŋIA

larði . ceisi . ceises . velus . velisnas . ravndus . seŋ
avils . sas . amce . uples.

velisnas] Deecke *velisnal* pro *velisnas* recte putat.

5761 Lapis quem Gamurrini in aedibus Campanari recognovit. Titulus scilicet fractus, litteris incisus, qui postea autem non comparuit.

GAMURRINI, 766; LATTES, *IL*, s.v. *vednal*; FIESEL, *GG*, p. 150, n. 641.

Ex Gamurrini editione, incertissima:

[- - - ?] *cuaital* [- - - ?]

5762 In cippo quem Campanari a. 1850 Tuscanae recognovit, titulus insculptus, litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tab. I, 26; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 333; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 238; CII, 2105; FIESEL, *GG*, p. 87.

Ex Campanari editione:

IANJMV

cumlnai

5763 In operculo sarcophagi, quem Campanari a. 1850 Tuscanae recognovit, titulus insculptus, litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 8, tab. I, 25; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 333; CXX, p. 238; CII, 2106.

Ex Campanari editione:

IIIIIXXX↑ · JIŋ · ZVŋŋ · OŋAI · ZANJMV

cumlnas . larði . velus . ril . LXXXIIIIII

5764 Titulus scilicet insculptus in lapide ex *peperino*, ab antiquo notus, quem primus Turriozzi ex Lamazzola (*Trattato della lingua toscana*, lib. 3, cap. 3) sumpsit.

TURRIOZZI, *Memorie*, p. 3; LANZI, II, p. 443, XVII; ORIOLI, *Edif. sepolcrali*, p. 68; Id., *AnnInst*, 1833, p. 49; CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 5, tab. I, 1; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 320; ORIOLI, *GiornArc*, CXX, p. 224; CII, 2133; *TLE*, 178.

Ex Turriozzi editione:

HA7·JMEH·IOVM·A7E

eca : ŋudi : neŋl : pan[- -]

5765 In cippo quem Kellermann a. 1833 et Campanari a. 1850 Tuscanae, in aedibus municipalibus, recognoverunt, titulus insculptus, litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63, tab. 53; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 10, tab. I, 36; Id., *GiornArc*, CXIX, p. 339; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 241; CII, 2113; DEECKE, *EF*, III, p. 80, n. 25.

Ex editione Kellermann:

velrina
ra II

Ex editione Campanari:

velenisa
ca II

Titulus incertissimus; *velrina* vel *velenia* nomina haud certa mihi videntur; Deecke satis recte *velðina* proposuit. Titulus inde hoc modo solvendus: *velðina* | *c(ae) a(vils) II* (pro *velðina* nomine cf. titt. 4328, 4330, 4331, 4383, 4538, Perusinos). Sed mihi error editionis *ð* pro *r* vel *e* improbabilis videtur: *velenia* putari potest pro *vel(e)nia* (v. tit. 4684, 4820), ideoque lectio *ra(mða)* vel *ra(vndu)* Kellermann accipienda est. *velenia* | *ra II* lectio mihi pariter probabilis videtur.

5766 In cippo quem Kellermann a. 1833, Campanari a. 1850 Tuscanae recognoverunt, titulus litteris scilicet incisus, qui postea autem non comparuit.

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63, tab. 55; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 7, tab. I, 15; *CII*, 2114; *CII*, I, p. 113; DEECKE, *EF*, III, p. 127, n. 23, p. 293, n. 9.

raundus
velthal

Ex apographo Kellermann:

ΛVNOFAD
..OFOJEF

Ex editione Campanari, haud recta, quam Fabretti in *CII* accepit: *velthor. velthal* ex *velthi* puto (cf. *StEtr*, II, p. 598, Clusinum).

5767 Arcae frons ex lapide *nenfro* (2,09 × 0,66), in medio fracta, imaginibus anaglyphis (duobus *kete* rosulam circumdantibus) ornata, quae alteri dimidio III saec. a. Ch. n., vel initio II saec. tribui potest. Nihil constat de eius inventione; nunc Romae, in Museo Villae Papae Julii, ubi vidi et recognovi a. 1965.

Ex apographo meo:

ΛVNOFAD
..OFOJEF

eca : mutna : velisinas : arndal . marcesla

velisinas] *velus* : -- -as (Buffa). *marcesla*] *arcesla* (Buffa).

5768 Titulus in cippo quem Kellermann a. 1833 Tuscanae recognovit; olim in aedibus municipalibus, nunc periisse videtur.

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 36, tab. 56; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 6, tab. I, 12; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 326; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 232; *CII*, 2118.

Ex Kellermann editione:

...1417 *vipi*[- -]

Ex apographo meo:

ΛVNOFAD
..OFOJEF

sedres . *hermelus* . *vel*
cla
n

5769 Titulus in cippo insculptus, litteris scilicet incisis, quem a. 1850 Campanari Tuscanae recognovit. Postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 8, tab. I, 37; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 338; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 241; *CII*, 2121; FIESEL, *GG*, p. 88.

Ex editione Campanari:

MA9:INIM17
XXX·9:AO

visili : *ram*
da : *r* . XXX

5772 Titulus litteris scilicet incisis, quem Campanari, Tuscanae, 'sopra ad un busto acefalo in peperino' recognovit. Postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 9, tab. I, 27; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 334; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 239; *CII*, 2129.

Ex editione Campanari:

O4AJ

larθ

5770 In cippo quem Campanari Tuscanae recognovit a. 1850, titulus litteris scilicet incisis, qui postea autem non comparuit.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 7, tab. I, 20; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 332; *CII*, 2125; DEECKE, *EF*, III, p. 136, n. 3; p. 301, n. 45.

Ex Campanari editione:

A4:AB

za : *ra*

Deecke satis recte *za(lvi) ra(vndu)*, vel *ra(mda)* titulum sovendum putat. Nomen notum in regione, cf. titt. 5612, 5848.

5771 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,11 × 0,62 × 0,70), capsae lignae instar quae Tuscania prodiisse videtur; a. 1965 in sequestro posita apud Museum Villae Papae Julii, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in parte superiore arcae graphio incisa (alt. litt. 0,05 - 0,08) (tab. XXI).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 246.

5773 Basis cippi in forma columellae ex lapide *nenfro*; nunc columella deest (0,26 × 0,20 × 0,19). Kellermann et Campanari Tuscanae recognoverunt; ipse Florentiae, in Museo (n. inv. 84268) a. 1966 vidi.

Litterae in fronte insculptae inter regulam (alt. litt. 0,05 - 0,07) (tab. XXIII).

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 69, tab. 52; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 10, tab. I, 33; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 321; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 227; CORSSSEN, *ES*, I, p. 307; *CII*, 2127; DEECKE, *EF*, I, p. 52, n. 110; *EF*, III, p. 148, n. 17.

Ex editione Kellermann:

ΛAINAM
ZANAO

Ex apographo meo (v. p. 37):

man[ial]
θanas

5774 Cippus ex lapide *nenfro*; basis parallelepipedica (0,42 × 0,28 × 0,30) cum columella; nihil constat de eius inventione: Kellermann et Campanari Tuscanae recognoverunt, ipse Florentiae in Museo (n. inv. 75972) a. 1966 vidi.

Litterae in fronte basis insculptae (alt. litt. 0,025 - 0,035) (tab. XXIV).

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63, tab. 54; CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tab. I, 23; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 333; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 238; CORSEN, *ES*, I, p. 383; *CII*, 2135; FIESEL, *GG*, p. 87.

Ex apographo meo:

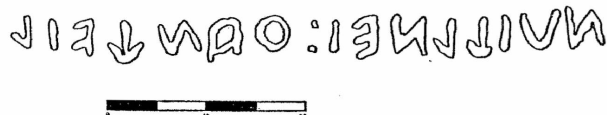
nerinai .
larði .

5775 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*; olim in aedibus Campanari, nunc Tuscanae apud Valetudinarium. Effigies mulieris cubantis (1,95 × 0,72) cui caput ex novo effinctum apparet. In imagine photographice expressa apud Institutum Archaeologicum Germanicum servata (neg. 1932, 1637), quae sarcophagum adhuc in Campanari (?) hortis offert, caput, etsi adesum, pristinum videtur (HERBIG, *Sark.*, p. 72, tab. 66a).

Inscriptio in margine insculpta (alt. litt. 0,034 - 0,045) (tab. XXII).

NRIE, 773 bis.

Ex apographo meo:

nuiχnei : θanyvil

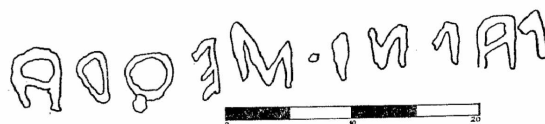
nuiχnei] nuelnei (Herbig).

5776 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*; olim in aedibus Campanari, nunc Tuscanae apud Valetudinarium. Effigies mulieris cubantis, cui caput deerat, nunc autem restitutum (l. 1,32) (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 72, tab. 66 b). A. 1965 ipse Tuscanae vidi.

Inscriptio in margine insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,05) (tab. XXI).

NRIE, 774.

Ex apographo meo:

papni . sedra

5777 Cippus ex lapide *nenfro*, parallelepipedus, cui columella deest (alt. 0,16; 0,22 × 0,17). Nihil constat de eius inventione; nunc Tuscanae in Antiquario, ubi vidi a. 1967.

Inscriptio litteris in lacuna quadrata incisus (alt. 0,04 - 0,05) (tab. XXIII).

TORELLI, *StEtr*, XXXIII, 1965, p. 449.

Ex apographo Torelli:

petrui
rav . r . I< . >X

I< . >X] Punctum post *I* dubium mihi videtur; lineola supra *I* errori quadratarii tribuenda est: *I* incertissimam Torelli legit pro *I(uu)*, sed exemplum tituli novissimum ac incredibile hoc modo mihi videtur.

5778 Cippus trisomus ex lapide *nenfro*; basis parallelepipedica cum tribus columellis (0,26 × 0,57 × 0,18). A. 1850 Campanari Tuscanae vidi, ipse Florentiae, in Museo (n. inv. 75973) a. 1966 recognovi.

In fronte basis litterae incisae inter medias lineas (alt. litt. 0,023 - 0,030) (tab. XXIV).

CAMPANARI, *Tuscania*, II, 8, tab. I, 17; Id., *GiornArc*, CXIX, 1850, p. 237; ORIOLI, *ibid.*, CXX, p. 331; *CII*, 2124; CORSEN, *ES*, I, p. 854 sqq.; DEECKE, *EF*, III, p. 292, 7; PAULI, *EFuS*, III, p. 108, n. 131; FIESEL, *GG*, p. 87.

5785 A. 1875 Gamurrini in hortis Campanari in 'bassorilievo di pietra calcarea, dove sono figurati un uomo e una donna nell'atto del loro congiungimento' titulum vidit et haud accurate transcripsit.

GAMURRINI, 765.

Ex editione Gamurrini:

ranxnuqui

Titulus incertissimus apparet: praenomen *ðanxvīl* initio legi potest; nomen *uqui* probabilis (v. 5636). Ideoque titulus mihi restituendus *ðanxvīl uqui* atque cum titt. 5636 5897 fortasse respondere videtur.

5786 Sarcophagus ex lapide *nenfro* (2,06 × 0,64 × 0,71). In operculo effigies viri cubantis, qui pateram manu dextra tenet. A. 1966 Tuscanae in Antiquario vidi.

Ex apographo meo:

flenxgrinas . šēð[r]e . arnðal

Inscriptio in fronte arcae insculpta (alt. litt. 0,03 - 0,035) (tab. XXII).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 247

5787 Titulus in cippo parallelepipedo quem Buffa in Museo Villae Papae Julii recognovit. Nunc latet.

NRIE, 775 ter.

Ex editione Buffa, incertissima:

*xxðal velux :
atrexx*

5788 Lapis ex *peperino* quem Gamurrini in hortis S. Campanari ante a. 1880 recognovit. Postea autem titulus non comparuit.

GAMURRINI, 767.

Ex editione Gamurrini:

*[- - -] iem [- - -]
[- - -]r . XXII*

Tituli quos infra nn. 5789-5807 composui, in agro Tuscaniensi effossi sunt, sed nihil constat de eorum inventione; inscriptiones Latinas ostendunt, quas hic collegi quia forma monumentorum Etrusca apparet. Plerique in *CIL* et in Addimentis editi sunt, quibus duos adiunxi quos ipse Florentiae in Museo recognovi.

5789 'Cippulus ex *nenfro* ex basi et columella imposita paulo maior solita forma' (Bo.). Olim Tuscanae, apud aedes Campanari; nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11; *CIL*, XI, 2966.

*Aemilia Caij
uxor v(ixit) a(nnos) LXX*

Caij] CAII (Campanari); CAII[- - -] Bormann recognovit.

5790 'Cippo' (CA.) qui olim Tuscanae extabat; nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 13; *CIL*, XI, 2967.

*P. Aferius Sex. f.
v(ixit) annos LXXIV*

5791 'Cippo con colonnetta' (CA.) qui olim Tuscanae extabat; nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 6; *CIL*, XI, 2968.

*Calia Annia L. f.
vix(it) a(nnos) XXX*

5792 'Fuit fortasse basis cippuli cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim Tuscanae in aedibus Campanari, nunc latet.

CIL, XI, 2970.

*L. Atinius P. f.
Ste(latina) an(nis?) L*

Bormann edidit cum notis: '1 ex. ante F cognoscitur], intelligendum fortasse P. - 2 tertio loco vidi |-, fortasse fuit STE. - Post AN est locus deletus unius litterae capax, in inferiore margine excepi —, ut esse potuerit], tum nihil scriptum est'.

5793 'Fortasse fuit basis cippuli cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari; nunc latet.

CIL, XI, 2971.

*Calpurn
ia L. f.
vix(it) a(nnos) XX
m(enses) X*

Bormann et Kellermann ediderunt cum notis: '2 post IA apparet EI fuitne L. F? — 4 ante X videtur superesse vestigium litterae, fortasse M'.

5794 'Cippo con colonnetta' (CA.). Olim Tuscanae, nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 3; *CIL*, XI, 2972.

*Sex. Campanus
v(ixit) a(nnos) LXXII*

5795 'Cippulus cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Iam a. 1874 non apparebat; nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 7; *CIL*, XI, 2974.

*Tha. Coelia L. f.
an(nis) XLVI*

Tha] ELIA (Campanari), TEIA (Bormann), cum notis: 'prima littera mihi videbatur esse T, cum lineola media transversa desit, secunda E aut fortasse L, tertia I aut coniuncta cum precedente H'. *Tha* pro *Tha(na)* potior mihi videtur.

5796 'Cippulus cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

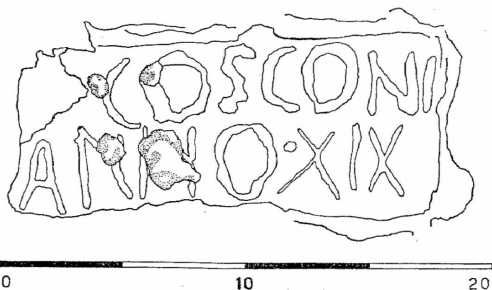
CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 13; *CIL*, XI, 2975.

*L. Con. v(ixit) a(nnos)
LXXXI*

5797 Cippus ex lapide *nenfro* cum columella et basi parallelepipeda. Nunc Florentiae in Museo, ubi vidi a. 1966 (inv. 84273). Inscriptio in basi insculpta (alt. litt. 0,015 - 0,030) (tab. XXIII).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 247

Ex apographo meo:

[.] *Cosconi*
(*vixit*) anno(s) XIX

5798 'Cippulus cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 1; *CIL*, XI, 2977.

Tania Fafrici
C. f. (*vixit*) a(nnos) XXXI

Fafrici ≡ PATRICI (Kellermann) PARRICA (Campanari). *Fafrici* (Bormann), cum nota: 'prima littera videtur esse F aut fortasse P, tertia F aut fortasse T vel P'. *Fabrics* pro *Fabrics(a)*.

5799 'Cippulus cum columella ex *nenfro*; superest basis' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 12; *CIL*, XI, 2978.

P. Gavius
Sex. f. (*vixit*) a(nnos)
XXXV

5800 'Cippulus cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim Tuscanae, in aedibus Campanari; nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 5; *CIL*, XI, 2979.

Sex. *Gegani P. f.*
Galle a(nnos) vixit LXX

Galle ≡ CALLE (Campanari); Bormann cum nota: 'videtur intelligendus esse vocativus, TH. MOMMSEN'.

5801 Cippus ex topheo, cum basi parallelepipeda et columella (alt. 0,24) fracta. Nunc Florentiae in Museo ubi vidi a. 1966. Inscriptio in media basi insculpta (alt. litt. 0,02 - 0,025) (tab. XXIV).

PELLEGRINI, *NS*, 1896, p. 286; *CIL*, XI, 7401.

Ex apographo meo:

P. filia
Herenia

1 P. SILIA Pellegrini edidit; lectionem Bormann, haud certa, secutus sum — 2 HVRVNIA (Pellegrini).

5802 'Cippus ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

CIL, XI, 2980.

Sex. *Hirius*
(*vixit*) a(nnos) XXIII

5803 'Cippus cum columella' (Bo.). Olim Tuscanae, nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 9; *CIL*, XI, 2982.

Liciniae
Minucii vi
(*ixit*) an(nos) L VXXX.

3: Bormann cum nota: 'fortasse intellegendum octoginta quinque'.

5804 'Cippulus cum columella fracta ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

CAMPANARI, *Tuscania*, II, p. 11, n. 11; *CIL*, XI, 2983.

C. Munat
ius C. f. (*vixit*) a(nnos)
LXIII

5805 'Basis cippuli cum columella ex *nenfro*' (Bo.). Olim in aedibus Campanari, nunc latet.

CIL, XI, 2985.

L. Petroni
L. f. a(nnis) XLII

5806 Cippus ex lapide *nenfro* cum basi et columella. Nunc Florentiae in Museo, ubi vidi a. 1966 (inv. 84296).

Inscriptio in media basi insculpta (alt. litt. 0,03 - 0,035) (tab. XXIV).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 248.

Ex apographo meo:

Vateria
M. l. Mox (---?)
(*vixit*) an(nos) LX

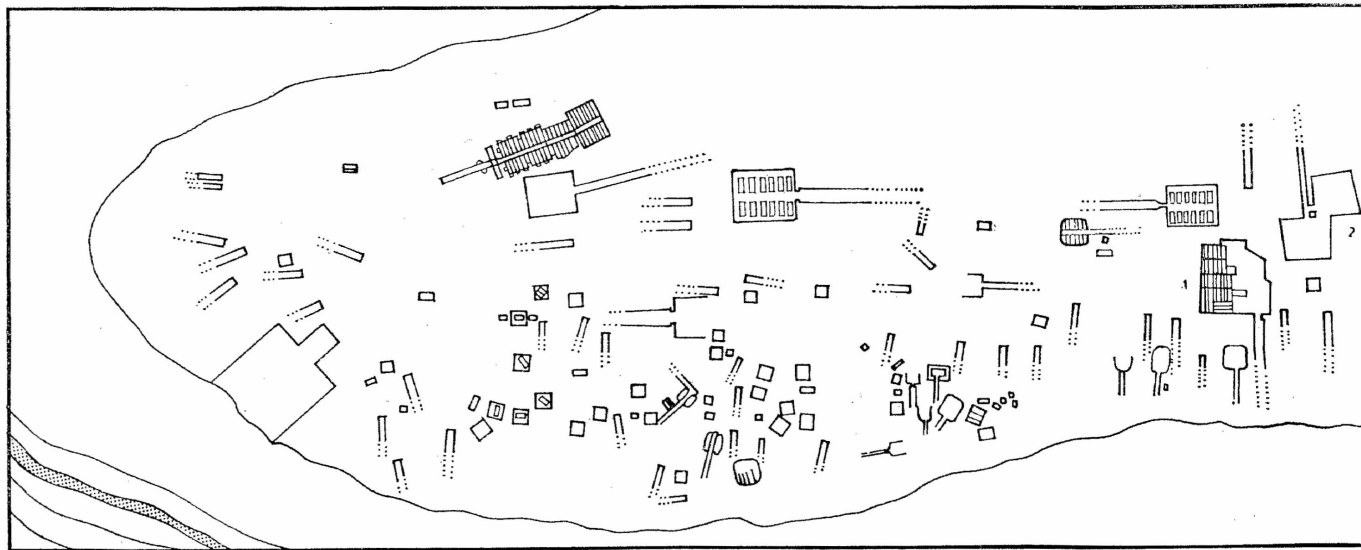
MUSARNA

In prolegomenis ad rerum urbanarum commentarios, quos Lanzillotto Viterbiensis (XIII saec.) primum exarandos curavit, quique ad nos usque iterum atque iterum per doctos dimidii saeculi XV viros elaborati pervenerunt, Viterbium a «Sorena» et a Musarna sive Musana civitate quam dicebant suam originem repetisse asseveratur¹, quam quidem Annii Viterbiensis, humanarum litterarum peritissimus, Musarnam appellat eandemque facit atque vestigia muniti oppidi apud «Castel Cardinale», in amnis «Leia» valle, quod non multo ultra VII Km. abest a Tuscania si orientem solem spectas, loco quem «Macchia del Conte» dicunt, quod quidem ex monumentis in tabulis inclusis arguere licet, quae tamen nemo unquam in lucem prodidit². Quem situm, qui saec. XIX adhuc «La Civita» noncupabatur, Franciscus Orioli et Josaphat Bazzichelli anno 1850 exploraverunt. Bazzichelli perutiliter sepulcretum effodiendum curavit, quod in summo colle iacet, et colli, in quo positum est oppidum, finitimum est, atque ingentia sepulcra gentis *Alethna* in lucem edidit³. Alii alibi solum effoderunt annis 1884, 1898 et 1904⁴. Sepulcra inventa quinquaginta circiter numerantur, quae omnia saec. IV-I a. Ch. n. referuntur.

Musarnae, quamquam quod ad geographiam pertinet intra Tuscaniae fines iacet, cito Tarquiniensium auctoritati cedendum fuit, quae ab oppido *Norchia* per amnis *Leia* vallem emanabat. Ex titulis constat virum quendam ex gente «Alethna» Tarquiniis *zilaθ* fuisse (v. tit. 5811)⁵, cum ceteri ex familia proprios urbis magistratus inivissent; Musarna, quamquam admodum parva urbs erat, cura perquam diligenti libertatem servavit contra Tuscanam, quamvis reipublicae Tarquiniensis pars esset. Magistratus recensentur: *eprθne* (5819), *zilaχ* (5816, 5819, 5820), *zilaθ parχis* (5816), *zilaθ eterav* (5816), *zile marunuxva* (5807, 5832); sacerdotia: *marunuxva cepen* (5819), *tamera sarvenas* (5807), *tamera zelarvenas* (5818). Scimus Romanorum aetate, agros ibi maxima cura cultos esse, ita ut tota uberrima regione in qua Axia et *Norchia* floruerunt. Parvus vicus sub Musarna ditione est apud «Castello di Cordigliano», iste quoque in amnis *Leia* valle.

Inscriptiones quae in urbe Musarna inventae sunt in sarcophagis ex saxo vel in cippis ad instar modicarum columnarum factis incisae sunt.

J. COLONNA

¹ Quae cum enucleatius cognoscere velis, vide quae F. ORIOLI in *BullInst* 1850, pp. 22 sqq. scripsit. Quod pertinet ad quae Franciscus D'Andrea scripsit: P. EGIDI, *Archivio della R. Società Romana di Storia Patria*, XXIV, 1901, p. 220.

² DENNIS, *CaC* I³, p. 192, in dubio versatur an Annii, cum de quodam *Veia* amne mentionem faciat, oppidum apud *Castel Cardinale* significare voluerit. Cum vero antiquas geographicas tabellas evolvas pro certo habendum est in

recto Orioli versari cum affirmet illud tunc fuisse amnis *Leia* nomen.

³ ORIOLI, in *BullInst*, p. 37 sqq. Quod si aliud scire cupias certum atque definitum atque in loco sumptum videas: Id., in *MonAnnBullInst* 1854, p. 50 sq.; G. BAZZICHELLI, *NS* 1884, p. 216 sqq.

⁴ ROSSI DANIELLI, II, p. 101 sqq.

⁵ J. HEURGON, *Historia* VI, 1957, p. 97.

Inschrift eingemeisselt (ex HERBIG, *Sark.*, p. 77 sq.).

ORIOLI, p. 40; *CII*, 2062; *CII*, I, p. 111; *CII*, III, 319; DEECKE, *EF*, III, p. 38, n. 12; MARTELLI, p. 5, n. 2.

Ex apographo Fabretti:

1003M. 1A 03V A
1:5

alevdnas . sevre
arndal

arnval ¶ Orioli *araval* pro *arnval*.

5809 (3) Titulus '*in un coperchio o in un sarcofago*' (F.A.) insculptus, qui paulo post inventionem periit.

5811 (5) Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,06 × 0,42 × 0,58), nunc Viterbii in Museo ubi vidi a. 1966 (n. inv. 239); operculum arcae non pertinet. In fronte duo dracones caput mulieris, fortasse Medusae, circumdantes sculpti sunt (v. HERBIG, *Sark.*, p. 79 sq.).

Ex apographo meo:

[illegible]

[ale]ʋnas : arnɔ : larisal : zilaɔ : tarɣnalɔi a[mce]

a[mce] 』 *ance* (Fabretti); *amce* (Deecke, Leifer, Pallottino).
Lambrechts *a* non vidit.

5812 (6) Operculum sarcophagi ex lapide *nentfro* (2,06 × 0,60 × 0,39), nunc Viterbi in Museo, ubi vidi a. 1966 (n. inv. 256). Effigies viri cubantis, qui pateram manu dextra tenet, sculptata est; nunc caput deest. Apud pedes effigiei fastigium quod in flexuram desinet. (Operculum deest in HERBIG, *Sark.*, collectione).

Inscriptio in margine anteriore operculi insculpta (alt. litt. 0,030 circ.) (*tab.* XXV).

ORIOLI, *cit.*, p. 40; *CH*, 2066; CORSSSEN, *ES*, I, p. 305; *CH*, III, 323; DEECKE, *EF*, III, p. 52, n. 67; MARTELLI, p. 5, n. 6.

Ex apographo meo:

ХХ. 9. "ЭНЦ. А. А. З. АНЗЭА

alesnas , a , a , meineX , r , XXVIII

5813 (7) Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*, nunc Viterbii in Museo (n. inv. 238), ubi vidi a. 1966 ($1,95 \times 0,72 \times 0,65$). Effigies mulieris cubantis, palliatae, sculpta est; nunc caput deest. Apud pedes fastigium quod in flexuram desinet, maxime fractum.

Inscriptio supra vestem insculpta, iuxta crux dextrum (alt. litt. 0,023 - 0,034) (*tab. XXV*).

ORIOLI, *cit.*, p. 40; *CII*, 2068; *CII*, III, 324; DEECKE, *EF*, III, p. 324, n. 1; FIESEL, *GG*, p. 89; MARTELLI, p. 5, n. 7.

ORIOLI, *cit.*, p. 95; *CH*, 2061; *CH*, III, 320; DEECKE, *EF*, III, p. 215, n. 5; MARTELLI, p. 5, n. 3.

Ex editione Fabretti:

aleðnas . *lari*[- - -]
larisal

lari[- - -] $\supset$ *lari*[s] integrandum puto.

5810 (4) Titulus in fragmento operculi ex lapide *nenfro* insculptus (0,51 × 0,18 × 0,17) quem Viterbii in Museo a. 1966 vidi (alt. litt. 0,05) (*tab. XXV*).

ORIOLI, *cit.*, p. 95; CII, 2065; CII, III, 321; MARTELLI, p. 5, n. 4.

Ex editione Fabretti:

aleðnas : *laris*

Ex lectura mea:

aleðnas : l[- - -]

Inscriptio in margine superiore arcae insculpta (alt. litt. 0,075 - 0,10) (*tab. XXV*).

CII, III, 322; DEECKE, *EFuS*, VI, p. 15, n. 29; MARTELLI, p. 5, n. 5; CORTSEN, *ESBT*, p. 105, n. 13; LEIFER, *Ämterweise*, p. 266 sq. n. 8; *TLE* 174; LAMBRECHTS, *ME*, p. 44 sq.

Ex apographo meo:

917X111
VAVC1A09W

luvci [. l]arði
ril - XXIII

5814 (8) Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,05 × 0,58 × 0,39), nunc Viterbii in Museo (n. inv. 235), ubi vidi a. 1966. Effigies mulieris cubantis, palliatae, sculpta est; apud pedes fastigium quod in flexuram desinet.

Inscriptio supra vestem insculpta (alt. litt. 0,45 - 0,056)
(*tab. XXVI*).

CH, I, 378; *CH*, III, 325; DEECKE, *EF*, III, p. 325, n. 60; FIESEL, *GG*, p. 89; MARTELLI, p. 5, n. 8.

Ex apographo meo:

↑ III. P. M. von Hagel, VQA, V

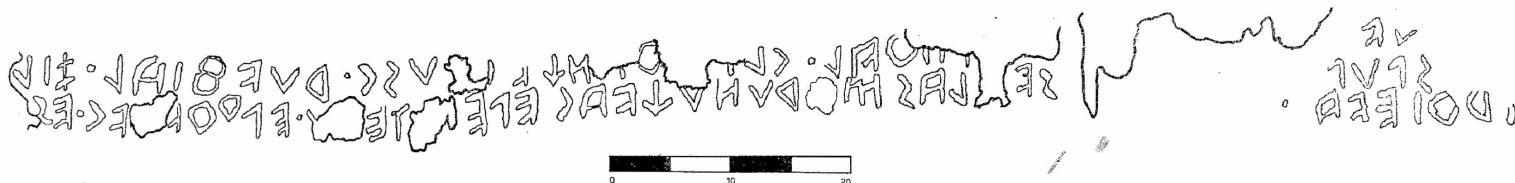
zelarvenas] *zelaXX(X?)vs* (Fabretti); *zelarvenas* (Cortsen); *zelarvenas* (Leifer); *zelarv(e)nas* (Slotty); *zelarvenas* (Pallottino). *miax(X)*] *miace* (ceteri); *miaX(X)* (Pallottino).

5819 (13) Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (2,04 × 0,75 × 0,74); nunc Viterbii in Museo (n. inv. 232), ubi vidi a. 1966. Operculum arcae non pertinet. In fronte arcae pompa magistratus insculpta:

Ex editione Pallottino:

av[le] . al]ednas . a]rñdal . cla[n .] ðanxvilusc . ruvfial . zilaχ . . .
spureði . apasi . svalas . marunuxva c<.> epen . tenu eprðnevc . eslz te[nu]
eprðieva . eslz

Ex apographo meo:

av[le] . a]rñdal . cla[n .] ðanxvilusc . ruvfial . zil[- -]
spu[. ?] sv[a]las m[a]runuxva cepen[.] te[n]u . eprðn[e]vc . es[ls]
[e]prðieva . [- -]

av] *av[le]* . *ale]dnas* (Deecke); *ve[l]* (Danielsson, apud Cortsen); *av[le]* (Torp, apud Cortsen); *ve[l]* . *al]ednas* (Cortsen, Leifer); Lambrechts non vidit. *[a]rñdal*] *[. a]rñdal* (Deecke, Cortsen, Leifer); *[arn]dal* (Lambrechts); *cla[n]*] ceteri, sed Lambrechts *cl . . ðanxvilusc*] *ðanxvilusc* (Lambrechts); *ðanxvilusc* (ceteri). *zil[- -]*] *zilaχ[- -]* (Deecke); *zilaχn[- -]* (Cortsen, Leifer); *zil[- -]* (Lambrechts). *spu[edi]*] *spureði* (Deecke); *spureði* (Cortsen); *spureði* (Leifer); *spu[edi]* (Lambrechts). *sv[a]las*] *svalas* (ceteri). *m[a]runuxva cepen*] *marunuxva : cepen*

quattuor lictores apparitorem praecedunt et bigam ab auriga ductam (v. HERBIG, *Sark.*, p. 70, n. 205).

Inscriptio in margine arcae insculpta (alt. litt. 0,025 - 0,030).

ORIOLI, *cit.*, p. 93 sq.; *CII*, 2057; *CII*, I, p. 111; CORSEN, *ES*, I, p. 665; *CII*, III, 329; DEECKE, *EF*, I, p. 12, n. 3; *Id.*, *EFuS*, VI, p. 14, n. 25; CORTSEN, *ESBT*, p. 103; MARTELLI, p. 10; LEIFER, *Amterwese*, p. 246; *TLE*, 171; LAMBRECHTS, *ME*, p. 46 sq.

[Deecke); *marunuxvac . epen* (Cortsen, Leifer); *marunuxva c < . > epen* (Pallottino); *marunuxvac . epen* (Lambrechts). Inter *c* et *e* spatium extat, ubi nullum punctum vidi; *c)* *epen* restituendum puto, ex multis titulis (*M. VII*, passim, *X*, passim, *XI*, 5; *TLE*, 133, 137, 165, 359 a.). *te[n]u*] *te . .* (Deecke); *tenu* (Cortsen, Leifer); *te . .* (Lambrechts). *eslz te[- -]*] *eslz . te . .* (Deecke); *eslz . ten* (Cortsen, Leifer); *esX . .* (Lambrechts). Nunc *te(. .)* deest. *[e]prðieva [- -]*] *eprðieva . eslz* (ceteri); *xprðieva [- -]* (Lambrechts). Martelli per errorem *eslz, ril L* putat.

5820 (14) Sarcophagus ex lapide *nenfro*, nunc Viterbii in Museo (n. inv. 270), ubi vidi a. 1966; arca in peristyllo Musei sita est, sed operculum, ubi effigies mulieris cubantis sculpta est, arcae non pertinet; operculum arcae spectans autem in interiore parte Musei servatur. Arcae (1,96 × 0,35 × 0,42) frons coronario opere supra, spira infra ornatur; in medio serti et kymation ionicum picta erant, quae nunc haud facile oculi sequi possunt. In operculo imago viri cubantis (v. HERBIG., *Sark.*, p. 79, n. 211).

Inscriptio in margine arcae et operculi insculpta (alt. litt. 0,030 - 0,045) (*tab. XXVII*).

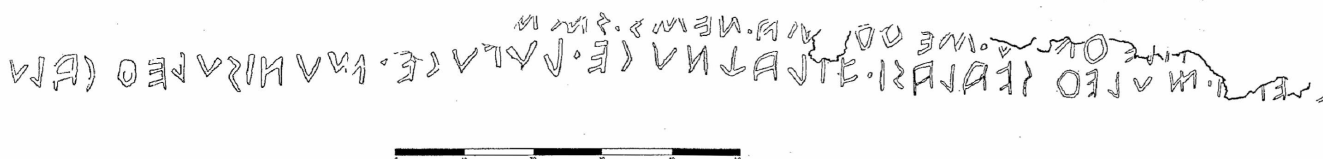
ORIOLI, *cit.*, p. 93; *CII*, 2059; CORSEN, *ES*, I, p. 611 sqq.; *CII*, III, 330; DEECKE, *EF*, III, p. 310, n. 19; DEECKE, *EFuS*, VI, p. 16, n. 30; CORTSEN, *ESBT*, p. 105; MARTELLI, p. 6, n. 13; LEIFER, *Amterwese*, p. 261; SLOTT, *StEtr*, XIX, 1946-47, p. 178; *TLE*, 173; LAMBRECHTS, *ME*, p. 47 sq.

Ex editione Pallottino:

a[rñð] (an *a[ve]?*) *ale]dnas : sedreša : nešs . saçn . . .*
clenši . muleð svalasi . zilaχnuce . lupuce . munisuleð calu
avils LXX lupu

Ex apographo meo:

a) in arca:

[- -] ale]dn[a]s . sedr[e]ša . nešs . saçn[- -]
ç[l]en[š]i . muleð svalasi . zilaχnuce . lupuce . munisuleð calu

b) in operculo:

0 10 20

avils LXXV lupu

[- -] aleðn[a]s 𐌚 𐌔[efri :] aleðn[as -] (Deecke); aXXX aleðnas (Cortsen, Leifer); [- -] aleðna[s] (Lambrechts). sedre[s]a 𐌚 sedreša (Fabretti, Deecke); sedreša (Cortsen, Leifer); sedreša (Lambrechts). saçn[- -] 𐌚 saçn[ɛ]s[a] (Deecke); saçn[- -] (ceteri). c[ɬ]en[s]i 𐌚 clen[s]i (Deecke); clenši (Cortsen, Leifer); clensi (Sloty); clenxi (Lambrechts). munisuleð 𐌚 munisureð (Deecke); munisuleð (ceteri).

5821 (15) Sarcophagus ex lapide nenfro; nunc Viterbii in Museo ubi vidi a. 1966 (n. inv. 213). In operculo (0,65 × 0,58) effigies puellae cubantis, palliatæ, quæ manu dextra poculum, manu sinistra malum tenet. In arca (1,24 × 0,60) draco effinctus est (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 70, n. 204).

Inscriptio in margine operculi insculpta (alt. litt. 0,05 - 0,07) (tab. XXVII).

CII, III, 331; FIESEL, GG, p. 89; MARTELLI, p. 6, n. 14.

Ex lectura mea:

aleðnei . 𐌔ana . ril . VII

5822 (16) Titulus 'nel coperchio di un sarcofago ridotto in tre pezzi' (FA.) insculptus, quem Herbig a. 1931 Viterbii in Museo vidit 'Bruchstück eines sehr dicken Nenfrodeckels mit dem Rest eines gebundene Rollgiebels' (HERBIG, *Sark.*, p. 80, n. 214).

ORIOLI, p. 40; CII, 2069; CII, I, p. 112; CORSEN, ES, I, p. 99; CII, III, 333; DEECKE, EF, I, p. 13, n. 5; EF, III, p. 157, n. 5; FIESEL, GG, p. 89; MARTELLI, p. 7, n. 19.

Nunc minimum fragmentum superfuit quod a. 1966 Viterbii in Museo recognovi (n. inv. 250) (tab. XXVIII).

Ex editione Fabretti:

𐌔anxvil : ruvi . puia arndal aleðans

Ex apographo meo:

5825 (19) Titulus qui 'in tre frammenti appartenenti ad un coperchio senza figura del defunto' insculptus erat. Nunc periisse videtur, sed Herbig a. 1931 Viterbii in Museo recognovit (n. inv. 250) et descripsit. 'Drei Bruchstücke eines dachförmigen

Ex apographo Fabretti:

1:8

[- -]xð : aleðnas [arndal] rufial . clan

[arn]ðal 𐌚 A metronymico praenomen patris supplevi (cf. titt. 5818, 5822).

5826 (20) Titulus in fronte cuiusdam sarcophagi pictus, qui nunc periisse videtur.

CII, III, 337; DEECKE, EF, III, p. 188, n. 1 b; MARTELLI, p. 7, n. 20.

Ex editione Fabretti:

aleðnas larði

𐌔an[- -]

aleðans 𐌚 alecans (Fabretti); aleðnas vel aleðans (Deecke).

5823 (17) Titulus 'nella figura di una donna mutilata' (FA.), scilicet in fragmento sarcophagi, insculptus; nunc periisse videtur.

ORIOLI, cit., p. 95; CII, 2067; CII, III, 334; FIESEL, GG, p. 89; MARTELLI, p. 7, n. 17.

Ex editione Fabretti:

ancarui 𐌔a[- -]

5824 (18) Operculum sarcophagi (1,41 × 0,67 × 0,62) ex lapide nenfro; nunc Viterbii in Museo, ubi vidi a. 1966 (n. inv. 213). Effigies mulieris cubantis sculpta est, palliatæ; apud pedes fastigium quod in flexuram desinet (deest in HERBIG, *Sark.*, collectione).

Inscriptio in margine operculi insculpta (alt. litt. 0,030 - 0,035).

CII, III, 335, tab. X; DEECKE, EF, I, p. 24, n. 23; FIESEL, GG, p. 89; MARTELLI, p. 7, n. 18.

Ex apographo meo:

aleðnei . 𐌔ana : velus . anc[aru]al . sex
ril : VIII

glatten Sarkophagdeckels aus Nenfro 0,59 tief, 0,19 m hoch. Unten ein gebundener Rollgiebel mit vertieftem, aber plastisch nicht verziertem Bildfeld' (ex HERBIG, *Sark.*, p. 80, n. 215).

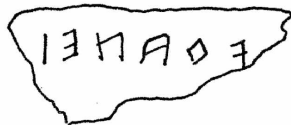
CII, III, 336; MARTELLI, p. 7, n. 19.

larði 𐌚 Pro larð putandum, quod nomen ad virum pertinet; i pro signo interpunctionis : Fabretti per errorem fortasse vidit.

5827 (21) Titulus in fragmento sarcophagi insculptus, qui nunc periisse videtur.

CII, III, 338; FIESEL, GG, p. 83; MARTELLI, p. 7, n. 21.

Ex apographo Fabretti:

[al]eθaneī[- - -]

Tituli disiecti.

5828 (22) Fragmentum tituli 'in una cassa di peperino rotta, con immagine di donna su coperchio' (FA.), quod nunc periisse videtur.

CII, I, 379; CII, III, 339; MRATELLI, p. 7, n. 22.

Ex editione Fabretti:

[- - - avi]ls . XXIII

5829 (23) Cippus qui olim apud G. Bazzichelli extabat; nunc periisse videtur.

ORIOLE, p. 95; CII, 2063; CII, III, 340; MARTELLI, p. 7, n. 23.

Ex editione Fabretti:

aleθ
na . lr
r . XXIII
XX

5830 (24) Titulus sepulcralis qui nunc periisse videtur.

ORIOLE, cit., p. 95; CII, 2064; CII, III, 341; MARTELLI, p. 7, n. 24.

Ex editione Fabretti:

aleθn[as]
vel

5831 (25) Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro* (1,95 × 0,70), quod nunc Viterbii in Museo servatur (sine n. inv.), ubi vidi a. 1966. Effigies mulieris palliatæ quæ pedes in fastigio ponit sculpta est.

Inscriptio in margine operculi insculpta, lacunosissima (alt. litt. 0,04 - 0,07) (tab. XXVI).

ORIOLE, cit., p. 95; CII, 2092; CII, I, p. 113; DEECKE, EF, III, p. 160, n. 18.

Ex editione Fabretti:

urσεθne
θααχαελ . χur

Ex apographo meo:

0 10 20

[- -] urσεθneī
[- - -]

Titulum integrandum puto [φ]urσεθneī / θααχαελ . χur[- - -]
χur[- - -]] fortasse metronymicon ex nomine χurχles (v. 5874).

5832 (26) Titulus in tribus fragmentis ex lapide *nenfro*, quæ nunc periisse videntur, a Gamurrini editus.

GAMURRINI, 740; DEECKE, EFuS, VI, p. 15, n. 27; CORTSEN, ESBT, p. 104; LEIFER, *Amterwese*, p. 267; TLE, 175; LAMBRECHTS, ME, p. 49, n. 12.

Ex editione Gamurrini:

[a]leθnas . a . v . zilχ marunuχva zaXX[- - -]
rθz . zince . . c[- -]

Ex editione Pallottino:

aleθnas . a . v . zilχ marunuχva zaXX[- - -]
xθz . zince . () XXX . . φ

xθz] [h?]uθz (Cortsen et Leifer ex Danielsson lectura).

5833 (27) Titulus in duobus fragmentis insculptus; olim Viterbii in Palatio publico, ubi Gamurrini recognovit; nunc periisse videtur.

GAMURRINI, 742.

Ex illius editione:

θanχv[il] χur[- - -]

χur[- - -]] χur[χlai] suppleri potest ex titulis 5831, 5874, 5875.

5834 (28) Operculum ex lapide *peperino* a. 1957 in loco cui *Macchia del Conte* nomen est, repertum (1,48 × 0,78). Imago viri cubantis, togati, qui manu dextra pateram tenet, sculpta est. Nunc Viterbii, in Museo ubi vidi a. 1962 (sine n. inv.).

Inscriptio in pulvinari insculpta (alt. litt. 0,046 - 0,035) et minio picta (tab. XXVIII).

TORELLI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 218 sq.

Ex apographo meo:

0 10 20

aleθna
lr . a . r . XIIIX

A. 1898 in loco cui nomen est *Santa Caterina*, aliquot sepulcri effossi sunt, qui ab antiquo spoliati erant; multi sarcophagi inventi sunt, plerique vero rupti. 'I pezzi migliori in numero di ventitre furono tolti dalle tombe. Le casse funebri sono tagliate in un sol blocco parallelepipedo di *nenfro*, quasi tutte di un'eguale dimensione, cioè lunghe m. 2,15, larghe m. 0,75, alte m. 0,60' (PA.). Eorum forma ad alterum dimidium III saec. a. Ch. n. vel prius dimidium II saec. pertinet.

Nihil constat ubi nunc siti sint; Torp et Herbig (pp. 287 sq., 504) eos in Americam translato esse dicunt, in regiones quæ Pennsylvania (Philadelphia) et California appellantur; at ipse unum Viterbii in Museo (cf. 5837) recognovi.

5835 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies mulieris cubantis, in arca griphi pateram circumdantes sculpti sunt.

In margine operculi inscriptio inculpta atque minio picta.

PASQUI, NS, 1903, p. 118, n. 5; LATTES, IL, s.v. *alsina*; NRIE, 738.

Ex editione Pasqui:

alsine[...]na . larðal . larðia[---]

alsine[] *alsina* (Buffa). Ex editione Pasqui *l* incerta, quod simum *v* simile delineatur; *alsine*[i] haud dubie suppleri potest, quod sarcophagus ad feminam pertinet. [...]na] Praenomen [ða]na suppleri potest. *larðia*[] *a* in editione Pasqui incerta, quia modo pars dextra litterae delineatur; *larðia*[lc---] suppleri potest, ideoque matris praenomen.

5836 In arca ex lapide *nenfro* titulus inculptus atque minio pictus. Nunc apud Berkeley Universitatem (alt. litt. 0,047-0,060) (tab. XXIX).

Ex apographo Torp qui ex imagine photographice expressa desumpsit:

1 A9V0A7A9) (A·X11T·N19 211A·V0H1A9·IAH193H
J1A0Q1·29V0J11

nerinai . *ravnðu* . *aviðs ril* . LIIX . at[i] *crazaduras*
velðurus . *lrðalc*

nerinai] lectio certa potius quam *nerinal* (Pasqui); *aviðs*] *auils* in editione Pasqui, *aviðs* ex imagine photographica; at[i]] *i* Pasqui recognovit; in apographo Torp deest; at . (Buffa);

PASQUI, NS, 1903, p. 118, n. 6; TORP HERBIG, pp. 287, 504, n. 35; NRIE, 741; TLE, 176.

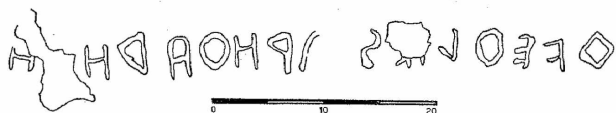
at[i] (Pallottino); *ati* ex imagine photographica; *velðurus*] *uelðurs* (Pasqui, Buffa). *lrðalc*] *ladalc* (Pasqui).

5837 Sarcophagus ex lapide *nenfro* quem Viterbii in Museo recognovi a. 1966 (n. inv. 237). In operculo effigies viri cubantis qui manu dextra pateram tenet (2,06 × 0,68); arca sine ullo ornamento (2,10 × 0,60 × 0,64).

Inscriptio in margine operculi inculpta (alt. litt. 0,04 - 0,07) (tab. XXVIII).

PASQUI, NS, 1903, p. 118, n. 7; NRIE, 757.

Ex apographo meo:

ðvedliðs arnð arn[ð]a[I]

5838 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies viri cubantis. Inscriptio in margine operculi inculpta atque minio picta; alt. litt. 0,05-0,06 - Nunc apud Berkeley Universitatem (tab. XXIX).

PASQUI, NS, 1903, p. 119, n. 13; NRIE, 756.

Ex editione Pasqui:

arnð : *larðal* : XXVIII

5839 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro* cum effigie viri cubantis qui manu dextra pateram tenet. In crure viri titulus pictus initio corruptus.

PASQUI, NS, 1903, p. 119, n. 15; NRIE, 739.

Ex editione Pasqui:

[---]ciðas[---?]

Editio incertissima; nam nescio ullum exitum nominis *-ciðas*. Buffa [---]c . *ðas* per errorem edidit.

5840 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies viri coronati cubantis, qui pateram manu dextra tenet.

Titulus in cervicali minio pictus.

PASQUI, NS, 1903, p. 116; NRIE, 755.

Ex editione Pasqui:

[---]eies . la
a . ril . XXIII

[---]eies] [v]eies integrari potest ex nomine in tit. 5747.

5841 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in arca venatio apri effincta erat; in operculo effigies viri cubantis.

Titulus supra cervical minio pictus.

PASQUI, NS, 1903, p. 119 sq., n. 21; NRIE, 758.

Ex editione Pasqui:

[---]eie[---]
laris . a
ril . LXXI

[---]eie[---]] Post litteram *i* Pasqui signum delineat *v* simile; sed magis puto [v]eie[s] supplendum, ut titulus prior nos docet.

5842-5844 Sarcophagi Philadelphiae in Museo collecti.

5842 Sarcophagus ex lapide *nenfro*: operculum arcae non pertinet, quia ad feminam spectat. Arca (1,99 × 0,66) sine ullo ornamento (cf. *Catalogue of the Mediterranean Section*, Museum of Philadelphia 1921, p. 186, n. 7). Nunc Philadelphiae in Museo servatur (n. inv. MS 3491).

Inscriptio in latere arcae inculpta (alt. litt. 0,02 - 0,05) (tab. XXVIII).

BATES, *Transactions, Department of Archaeology*, University of Pennsylvania, I, part III, 1905, p. 165, n. 25, tav. XX.

Ex apographo meo ex imagine photographice expressa desumpto:

• 31111111
 ↓ 11011111:00111111

cainie
 larθ : larθal

5843 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies viri cubantis qui manu dextra pateram tenet. Arca (2,17 × 0,62), sine ullo ornamento. Nunc Philadelpheiae, in Museo (n. inv. MS 3489).

Inscriptio in fronte insculpta, rursum in latere operculi picta est (tab. XXVIII).

BATES, *Transactions*, cit., p. 166, n. 3; TORP HERBIG, p. 504, n. 36; *Catalogue*, p. 185, n. 5; *NRIE*, 742.

a) inscriptio in fronte arcae insculpta, ex apographo Torp-Herbig:

↓ 11111111:00111111

θveθlies . lr . a . ril XXIII

b) inscriptio in latere picta, ex editione Bates:

θveθlies . lr .
 a . ril . XXIII

5844 Sarcophagus ex lapide *nenfro*; in operculo effigies mulieris cubantis, palliatae (2,12 × 0,62). Nunc Philadelpheiae in Museo servatur (n. inv. MS 3490) (cf. BATES, p. 166, n. 5; *Catalogue*, p. 186, n. 6).

Inscriptio in arca picta, nunc, ut mihi dixit Helena Köhler, periisse videtur.

Ex editione Luce, incertissima:

LV .. xex(x)θaxxx

5845 Cippus ex lapide *nenfro* cum basi parallelepipedo et columella (alt. 0,13; bas. 0,15 × 0,13) quae nunc deest. In effossionibus a. 1904 inventus a Rossi Danielli, in sepulcro quod ad hellenisticam aetatem pertinet (cf. ROSSI DANIELLI, II, p. 124, sep. 4 a). Nunc Viterbii in Museo ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in basis lacuna quadrata insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,05) (tab. XXX).

TORP HERBIG, p. 508, n. 40; *NRIE*, 743.

Ex apographo meo:

↓ 11111111:00111111

0 10

l . rus : r . L?

5846 Basis parallelepipedo cuiusdam cippi qui una cum priori inventus est (0,17 × 0,12 × 0,18); columella deest. Nunc Viterbii in Museo, ubi vidi a. 1962 ac rursum recognovi a. 1966.

Inscriptio in media fronte insculpta (alt. litt. 0,20 - 0,03) (tab. XXX).

TORP HERBIG, p. 508, n. 41; *NRIE*, 744; TORELLI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 225 sq.

Ex apographo meo:

↓ 11111111:00111111

0 10

muru . L?

muru] nurus (Torp, Buffa); muru (Torelli). χ[] ↓ (Torp, Buffa); fortasse pro ↑ = L.

AXIA

Nomen a Cicerone (*pro Caec.*, VII, 20) et a Stephano Byzantio traditum est (Ἀξία) cum ethnico (Ἀξιότης). Axia unum et idem esse atque « *Castel d'Asso* », quod quidem Franciscus Mariani demonstravit¹, inter res certas atque definitas haberi potest: media aetate quae dicitur, enim, loco huic nomen « *Assi* » fuit². Quomodo Etrusci urbem appellaverint nulla ratione docemur³.

Vicus, haud late patens, eo maxime loco surgebat quo « *Rio Secco* » et « *Freddano* » in unum confluunt, in terrarum angustiis, quas arte factum vallum circumcludebat atque a planitie seiungebat, in extrema quarum parte, mediae aetatis castellum sedem suam constituit. Necropolis circumstantes, valles tenebat, sed pars monumentorum propria rupestribus frontibus insignium, viam spectat quae ab ima « *Freddano* » amnis valle usque ad « *Vaccareccia* » planitiem ascendit, quo loco in duas partes discedit, quarum una Musarnam altera Ferentium petit. Postquam omnia per Franciscum Orioli et Pium Semeria Viterbienses, saeculo XIX ineunte, inspecta sunt⁴, Ginus Rosi necropolim vacavit⁵, sed novissime tantum attente atque studiose iterum atque iterum explorata est per Helenam et Joannem Colonna, auspice Etruscorum studiorum provehendorum Instituto Urbis Studii (*Istituto di Etruscologia e Antichità Italiane*), qui etiam sepulcretis in indices referendis suam

operam impenderunt.

Vestigia antiquissima quae, certa scientia, hodie cognoscimus, coeperunt usque a VI saec. a. Ch. n. florere: docti viri autem civitatem hanc maxime IV-II saec. a. Ch. n. floruisse una voce consentiunt. Certum situm tenebat loco quo itinera coniunguntur quae Tarquiniis et Caere ad Urbem Veterem ascendebant⁶. Cum via Cassia sterni coepta est, ipsa labare, Surrina autem florere coepit. Verisimile videtur, quamquam nullae de magistratibus inscriptiones extant, Axiam, ut quidem de multo minore Musarna factum est, sub Tarquiniensium tamen ditione fuisse. Post Romanam civitatem adeptam, ad Tarquiniense municipium coniuncta est, ut nos Cicero docet (*Pro Caec.*, IV, II), qui eam castellum appellat. Cum sarcophagi rari atque nudi appareant, quae exstant inscriptiones vel in parietibus tantum vel in cippis leguntur. Quae parietales inscriptiones in exteriori sepulcrorum parte conspiciuntur in coronis vel potius in ipsorum monumentorum frontibus, perraro autem in « *sottofacciata* ». Cippi ad instar parvarum columnarum apparent. Ibidem minores vici extabant: « *Grotta Colonna* » cum sepulcretis frontibus rupestribus et « *Papala* » qui fortasse unum et idem est atque mediae aetatis « *Paparanum* ».

J. COLONNA

¹ De Etruria metropoli, Roma 1728, p. 98.

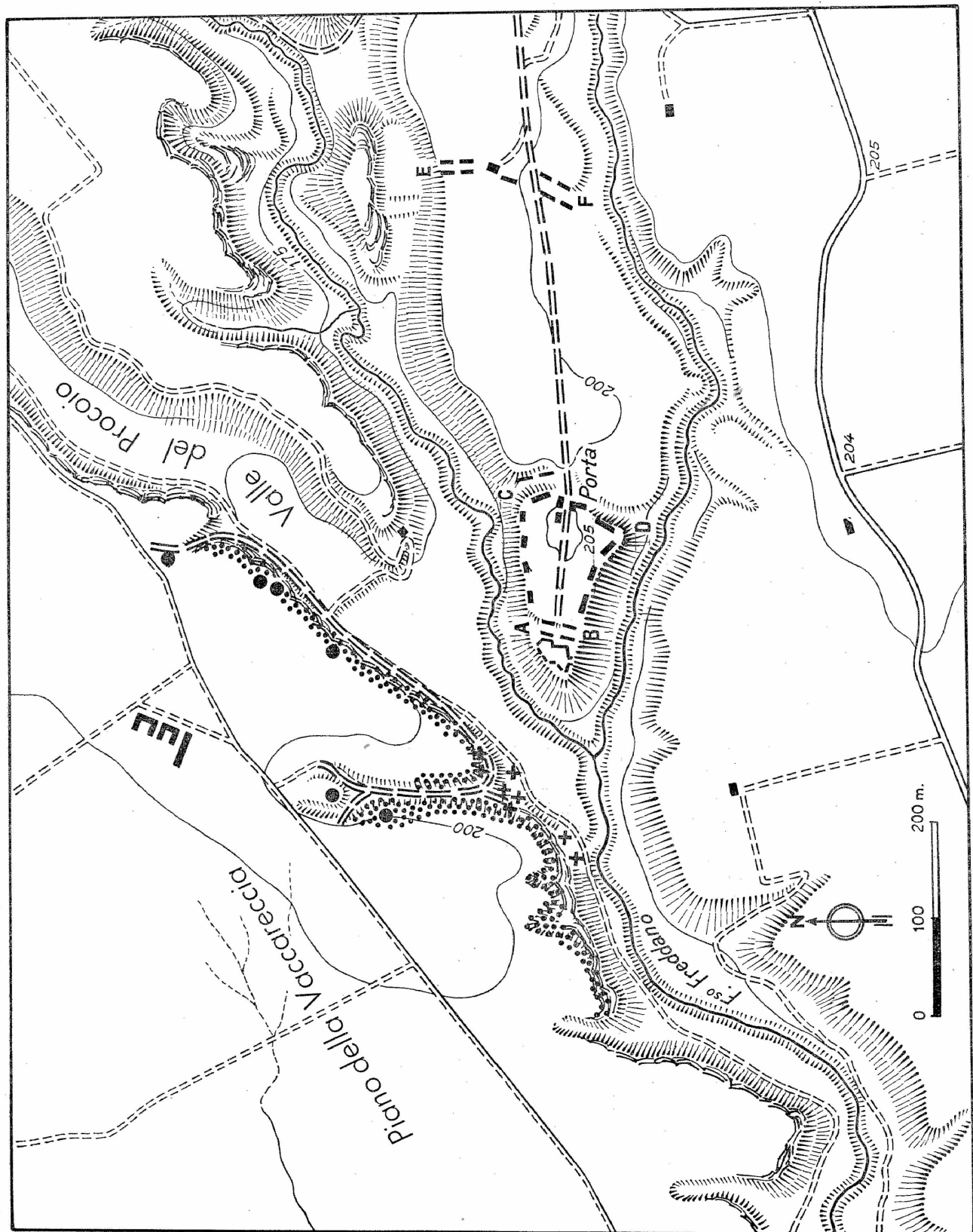
² L. CECCOTTI, *GiornArc* XCI, 1842, p. 190 sqq.; F. ORIOLI, *ibidem* CXVIII, 1849, p. 160 sqq.

³ DENNIS, *CaC* I³, p. 185 qui Perusinum gentilicium *acsi* refert.

⁴ ORIOLI, *Edif. sep.*; ID., *AnnInst* 1833, p. 18 sqq. G. BAZZICHELLI, *BullInst* 1874, p. 275 sqq.

⁵ In opere quod scripsit de sepulcretis rupestribus quod in lucem prodidit apud *JRS* XV, 1925 et XVII, 1927.

⁶ G. COLONNA, *StEtr* XXXV, 1967, p. 13 sqq.

Tituli qui ex coemeterio prodierunt. Secundum ordinem quem Helena et Joannes Colonna sepulcris dederunt composui.

Ex editione Orioli:

5847 Titulus quem ipse et Colonna frustra quaesivimus, initio viae sepulcralis situs, in fragmento coronarii operis cuiusdam sepulcri, quem Orioli recognovit 'nella via scavata dentro il tufo, che direttamente da Viterbo conduce alle tombe, a destra della valle'.

...I[RENI]I[OV]M[...]

[eca šuð]i nešl[- -]

ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 31, n. 1; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 109; ORIOLI, *Edif.Sep.*, p. 65; *CII*, 2087; *TLE*, 168; *C. d'Asso*, p. 250.

Hoc modo supplevi ex exemplis quae sequuntur. Fabretti *ineisl* tradidit.

5848 In fronte sepulcri n. 20, quod formae quae 'a dado' dicitur tribui potest, titulus in coronarii operis lamina insculptus (alt. litt. 0,15 - 0,18) (tab. XXXI).

ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 66, tab. VII, 2; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110, tab. 38; ORIOLI, *Edif.Sep.*, p. 66, tab. VII, 2; CANINA, *EM*, II, tab. CXVIII; *CII* 2080; *C. d'Asso*, p. 102, tab. 400.

Ex apographo meo:

[- - -]urinales s[a]lvies

s[a]lvies] Supplementum s[a]lvies probabile mihi videtur, quia nomen in regione notum est (cf. tit. 5649 sqq.; 5612, 5770). Igitur

urinales gentilicium putari potest, ex Etruria septemtrionali (cf. titt. 327-330, 458, 1228-1239, 1886, 2880, 3552, 4663, etc.).

5849 Titulus qui in fronte sepulcri n. 21 'a dado' insculptus erat. Nunc in fronte quattuor litterae distingui possunt; ceterae in duobus fragmentis coronarii operis quae prolapsa sunt

(alt. litt. 0,12 - 0,14) (tab. XXXII).

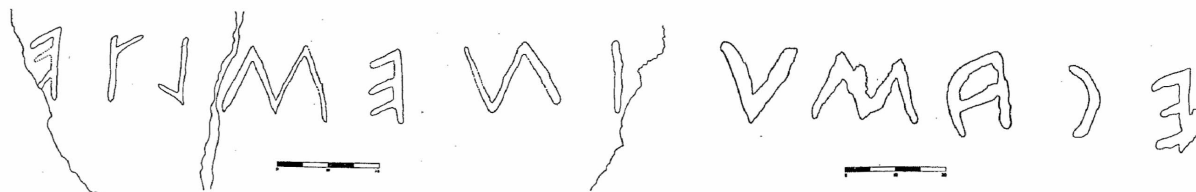
ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 66; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110; ORIOLI, *Edif.Sep.*, p. 66, tab. VII, 1; CANINA, *EM*, II, tab. CXVIII, 2; *CII* 2089; *TLE* 167; *C. d'Asso*, p. 104, tab. 400.

Ex editione Orioli:

IN[RENI]I[OV]M[...]

eca šuði nešl . tetnie

Ex apographo meo:

eca šuð]i nešl te[tnie]

te[tnie]] Supplementum ex editione Orioli; nunc litterae in exitu deperditae.

5850 Titulus qui in fronte sepulcri n. 22 quod formae quae 'a semidado con sottofacciata' dicunt tribui potest, insculptus erat, in coronario opere. Iam Orioli partem edifici prolapsam

esse dicit (alt. litt. 0,10 - 0,12).

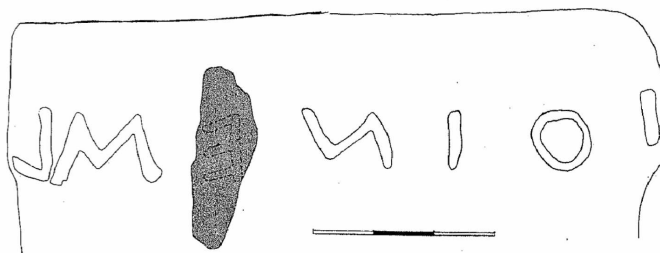
ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 32, n. 16; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110; ORIOLI, *Edif.Sep.*, p. 66; *CII* 2088; *C. d'Asso*, p. 106, tab. 400.

Ex apographo Colonna:

Ex editione Orioli:

...I[RENI]I[OV]M[...]

[eca š]uði n[e]šl [- - -]

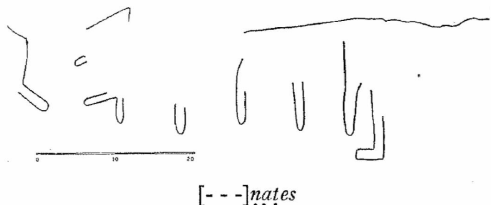
[eca š]uði n[e]šl [- - -]

5851 Titulus qui in fronte sepulcri n. 25 'a falso dado', in coronario opere, insculptus est. Orioli non vidit, Colonna recognovit.

Inscriptio ab antiquo exsculpta est (alt. litt. 0,070 - 0,10).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 529, n. 3; C. d'Asso, p. 110, tab. 400.

Ex apographo meo:

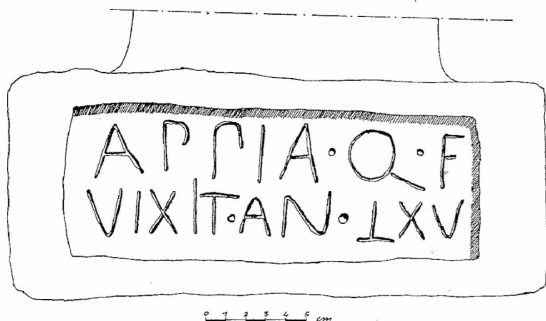
Colonna ~~XnXes~~ edidit: prima lineola ad signum fortuitum pertinet; littera quae sequitur, lineam quae ad dextram vertit offert, haud dubie *n*; pars inferior litterae *a* deinde extat; minime certa littera *t*, sed probabilis; eo modo exitus nominis (...)nates (v. tit. 5847) mihi videtur.

5852 Cippus ex topho quem H. et J. Colonna a. 1966 in effossionibus eiusdem sepulcri invenerunt, ad instar columellae cum basi parallelepipedae (alt. 0,40; bas. 0,22 × 0,27). Nunc Romae in Museo Villae Papae Julii, ubi vidi a. 1967.

Inscriptio in frontis lacuna quadrata insculpta (alt. litt. 0,02 - 0,025) (tab. XXX).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 529, n. 4; C. d'Asso, p. 196, tabb. 401-403.

Ex apographo Colonna:

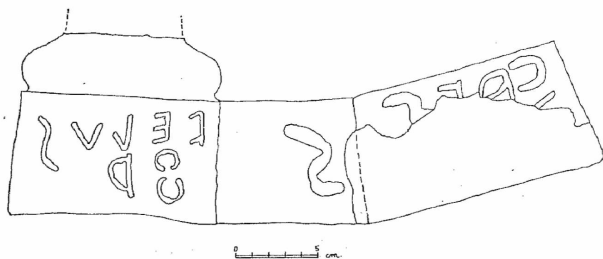
Appia Q. f.
vixit an(nos) LXV

5853 Cippus ex topho quem H. et J. Colonna invenerunt in effossione sepulcri n. 36, a. 1966. Basis pentagona cui plinthus adhaerescit; columella deest (alt. 0,8). Nunc in Museo Villae Papae Julii, ubi vidi a. 1967.

Inscriptio in tribus lateribus continue insculpta (alt. litt. 0,02) (tab. XXX).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 530, n. 5; C. d'Asso, p. 220, tabb. 402, 404.

Ex apographo Colonna:

caes velus

X[. .]s fr

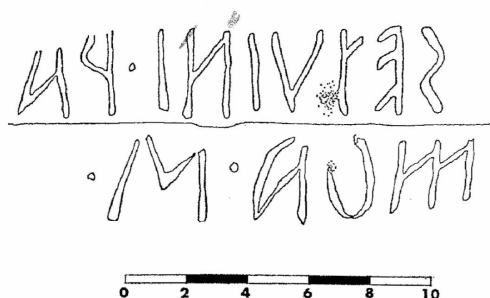
caes] nomen puto ex genere quod 'Vornamegentile' dicunt, sicut tituli 5756 et 5870 nos docent. X[. .]s] Prima littera *t* vel *s* legi potest, sed probabiliter *t*: fortasse *t[ite]s* praenomen suppleri potest.

5854 Cippus ex topho cum basi parallelepipedae et columella (alt. 0,26; bas. 0,16 × 0,12). A. 1967 repertus in effossionibus sepulcrorum nn. 38 et 39 una cum multis cippis sine titulis. Nunc Romae in Museo Villae Papae Julii servatus, ubi vidi a. 1967.

Inscriptio in media basi insculpta (alt. litt. 0,025 - 0,03) (tab. XXX).

COLONNA, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 220; C. d'Asso, p. 230, tabb. 402, 409.

Ex apographo Colonna:

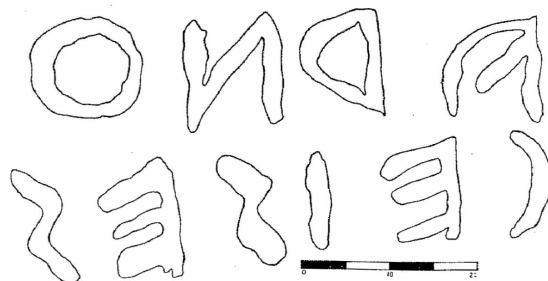

setuini . ra
mda . s .

5855 Titulus insculptus in 'finta porta' sepulcri n. 53, 'a falso dado senza sottofacciata'. Alt. litt. 0,12 - 0,15.

ORIOLI, *AnnInst*, 1883, p. 31, n. 3; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110; ORIOLI, *Edif. Sep.*, p. 66; *CII*, 2076; C. d'Asso, p. 140, tabb. 269, 400.

Ex apographo meo:

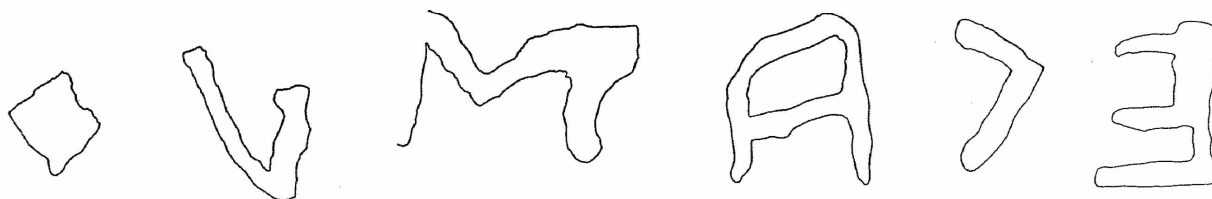

arnðal
ceises

5856 Titulus in fronte sepulcri n. 59 'a falso dado senza sottofacciata', insculptus in coronario opere. Alt. litt. 0,14 - 0,16 (tab. XXXI).

ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 32, n. 5; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110; tab. XXXIV; ORIOLI, *Edif. Sep.*, p. 67, tab. III, 1; CANINA, *EM*, II, tab. XCVIII, n. 5; *CII* 2085-6; C. d'Asso, p. 146, tabb. 287, 400.

Ex apographo meo:

eca *suθ*[i - -]

5857 Titulus in pariete qui sepulcrum n. 60 definit, in coronario opere insculptus, maxime corruptus in exitu. Ceteri non viderunt, ipse cum Colonna a. 1966 recognovi. Alt. litt.

0,07 - 0,10.

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 528, n. 2; C. d'Asso, p. 147, tab. 400.

Ex apographo meo:

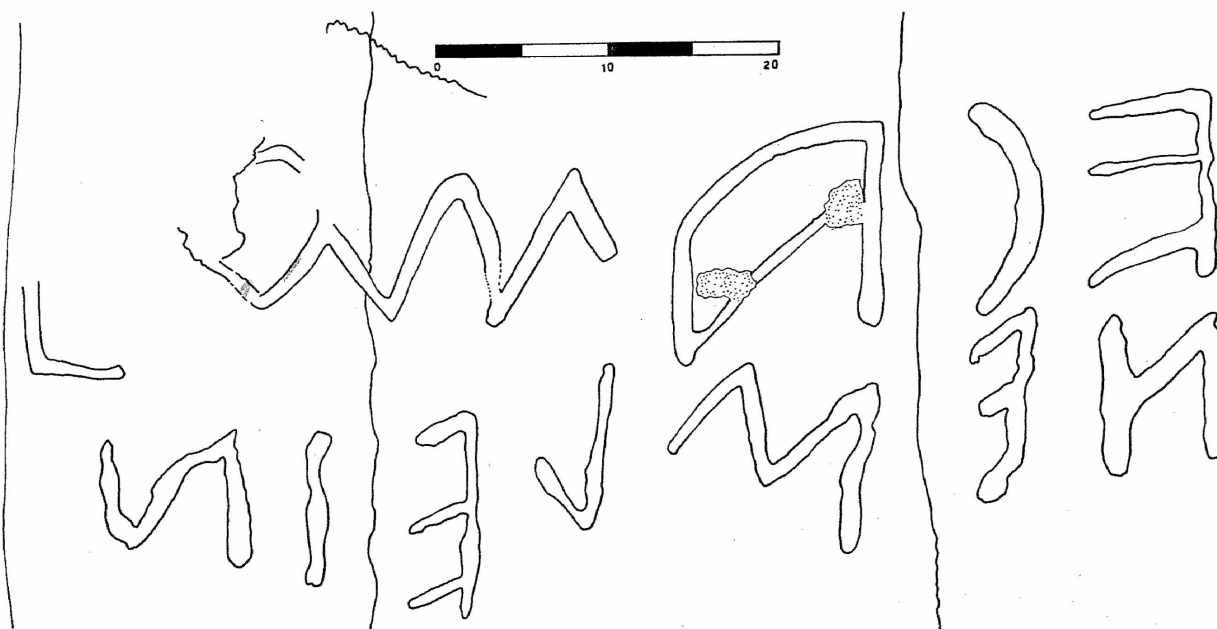

θui : *avl s*[- -]

5858 Titulus insculptus in 'falsa porta' sepulcri n. 79 'a semidado' quem a. 1966 Colonna in effossionibus invenit. Alt. litt. 0,10 - 0,12 (tab. XXXIII).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 527, n. 1; C. d'Asso, p. 170, tabb. 381, 2; 400.

Ex apographo meo:

eca *suθ*(i)
nešl ein

suθ(i) ¶ Post *θ* lineola fortuite extat; spatium pro littera *i* restat, sed nullum signum apparet.

5859 Titulus insculptus in pariete cuiusdam sepulcri quod 'nel-l'angolo della scogliera che dopo aver percorso parallela alla fronte del castello si ripiega verso la suddetta strada' (scilicet via sepulcralis principalis) (OR.) erat. Ipse et Colonna frustra quae-sivimus.

ORIOLI, *AnnInst*, 1833, p. 31, n. 3; INGHIRAMI, *MonEtr*, IV, p. 110; ORIOLI, *Edif.Sep.*, p. 67; *CII*, 2084; *C. d'Asso*, p. 250.

Ex editione Orioli:

.....OVMADE

eca swθ[i - -]

5860 Stela ex lapide siliceo (alt. 0,80, lat. 0,40) olim in Museo Viterbiensi, nunc deperdita. De eius inventione parum nobis constat 'Secondo quanto mi è stato riferito da un vecchio operaio, si dovrebbe concludere che la stela provenga da Castel d'Asso' (GA.).

In stela effigies viri nudi, qui securem stringit, graphio incisa erat. Gargana monumentum edidit in *Bollettino Municipale di Viterbo*, 1932 et in *Historia*, VII, 1933, p. 65 sqq.; postea stelam, quae suspecta videri potest, nullus d. v. examinavit; Gargana exeunti VII saec. a. Ch. n. eam tribuit.

In latere dextro effigiei inscriptio graphio incisa, 'formata da sei lettere, delle quali la terza e la quarta quasi illeggibili' (GA.).

NRIE, 751; *C. d'Asso*, p. 28.

Ex imagine a Gargana edita: (tab. XXXIII).

hXXXaa

haxmpa Gargana vidit, ex quo false Buffa ha(sti) χ(a)mpa dividit. In imagine Gargana in primo loco extat signum quadratum, cum appendicula in latere sinistro; in secundo loco linea recta cum lineola obliqua quae ad dextram vertit; deinde duo signa haud perspicua sequuntur; postremo duo signa quae litterae a similia sunt. Hoc modo titulus legi non potest, nisi hXXXa; quia nullum indicium habemus de illius lectura, quaestio omnino incerta mihi videtur.

NORCHIA

Media aetate, quam dicimus, situm hunc « Orcla », alias « Orclae » dixerunt¹. Antiquitus, inscriptionum testimonio, ethnicum nomen « Orgolensis » vel « Orgolaniensis » viguisse constat² quo nomine altius, usque ad Romanos rem repetere datur, qui « Orgola » vel « Orgolae » dixerunt: nos prorsus Etruscum nomen latet. Veteris oppidi Franciscus Mariani princeps anno 1728 mentionem fecit³, docti viri tamen de re certiores tantum facti sunt, cum Franciscus Orioli et Pius Semeria XIX saeculo ineunte regionem explorandam sumpserunt⁴; attamen iuste et constanter, quamquam paucum litteris commissum est, annis 1911, 1936, 1954, necropolis effodiendae consultum⁵.

Oppidum Clodiam Viam spectabat, dimidio fere itinere inter Bletram et Tuscanam eo potissimum loco quo quadrivium intersecantur Clodia et veterrima quaedam Etrusca via quae Tarquiniis Urbem Veterem petebat⁶. Angusta eademque longa planitie insistebat, ubi « Fosso delle Pile » in « Fosso Biedano » influit, quae planities vallo quodam arte facto a tertio latere separatur⁷. Clodia Via totum vicum in longitudinem secabat et Biedano transvehebat ponte cuius vestigia quaedam adhuc conspici possunt. Ad Tuscanam petendam per clivum ingens tagliata (« Cava Buia ») superanda opponebatur, in cuius vertice Latina inscriptione commonetur per quadraginta milia (« a Roma ») in pristinam viam restitutam esse⁸. Vicus qui media aetate, quae dicitur, floruit, in ultima planitie situm habebat, idemque moenibus et plurimis transversis vallis claudebatur.

Novissimis inventis perspicue docemur oppidum, exeunte VIII saec. a. Ch. n. initium habuisse, monumenta antiquissimae aetatis

vero quibus uti possimus perexigua sunt. A saeculo IV a. Ch. n. oppidum pulcherrimis sepulcretis frontibus rupestribus atque plurimis architectonicis elementis insignibus circumsaepa eminebat. Memoria digna duo monumenta sunt ad instar templorum ducta, zoophoris caelati operis ornata quae viam quae ad Axiam ducit, in valle a latere « dell'Acqualta » posita, spectant. Quae Ginus Rosi de hac necropoli elucubravimus, apprime probanda videntur, quamvis longe absint ut ex omni parte bona habeantur⁹. Hoc tempore Norchia sub Tarquiniensium potestate fuisse videtur et altera urbs erat, Tuscana posthabita, quae maximi momenti esset inter ceteras interioris regionis urbes: suos magistratus ut quidem Tuscana et Musarna defendit. In inscriptionibus legimus *zilc parxis* (5874) et *maru* (5873). Inter sacerdotia mentio fit de *marunu spurana cepen* (5874). Post annum 87 a. Ch. n. civitas Tarquiniensi municipio adiuncta est, quod ut apud Ciceronem legimus (*pro Caec.*, IV), usque ad Axiam patuit, nec quicquam, ut videtur, mutatum est, ne cum Tuscana quidem et Sorrina municipia facta sunt. Utcumque res est Romanorum aetate urbis cultus permodicus fuisse videtur si bene consideras itinerariorum scriptores nihil de hac urbe retulisse quamquam tanti momenti viam spectabant. Prima media aetate usque ad XII saec. iterum florere cepit.

Inscriptiones quae Norchia inventae sunt, ut Axiae, in rupestribus sepulcrorum frontibus vel in sarcophagis ex saxo incisae sunt.

J. COLONNA

¹ Primum de hac re edocti sumus anno 775 (L. ROSSI, P. EGIDI, in *Archivio della Società Romana di Storia Patria*, XXXI, 1908, p. 451 sqq.). Quod pertinet ad formam pluralem cf. *Tarquini-Volsinii-Volci* quibus Etrusce respondetur nominibus finientibus in -(a)l: *tarxnal, velxnal, velcal*.

² NS 1948, pp. 261 et 266, nn. 18 et 77; G. COLONNA, in *StEtr* XXXV, 1967, p. 29. Vide *Orculnia*, tit. 6187.

³ *De Etruria metropoli*, Roma 1728, p. 46.

⁴ F. ORIOLI, *Opuscoli Letterari di Bologna* I, 1818, p. 36 sqq.; Id. *Edif. sep.*, passim.; *AnnInst* 1833, p. 18 sqq.

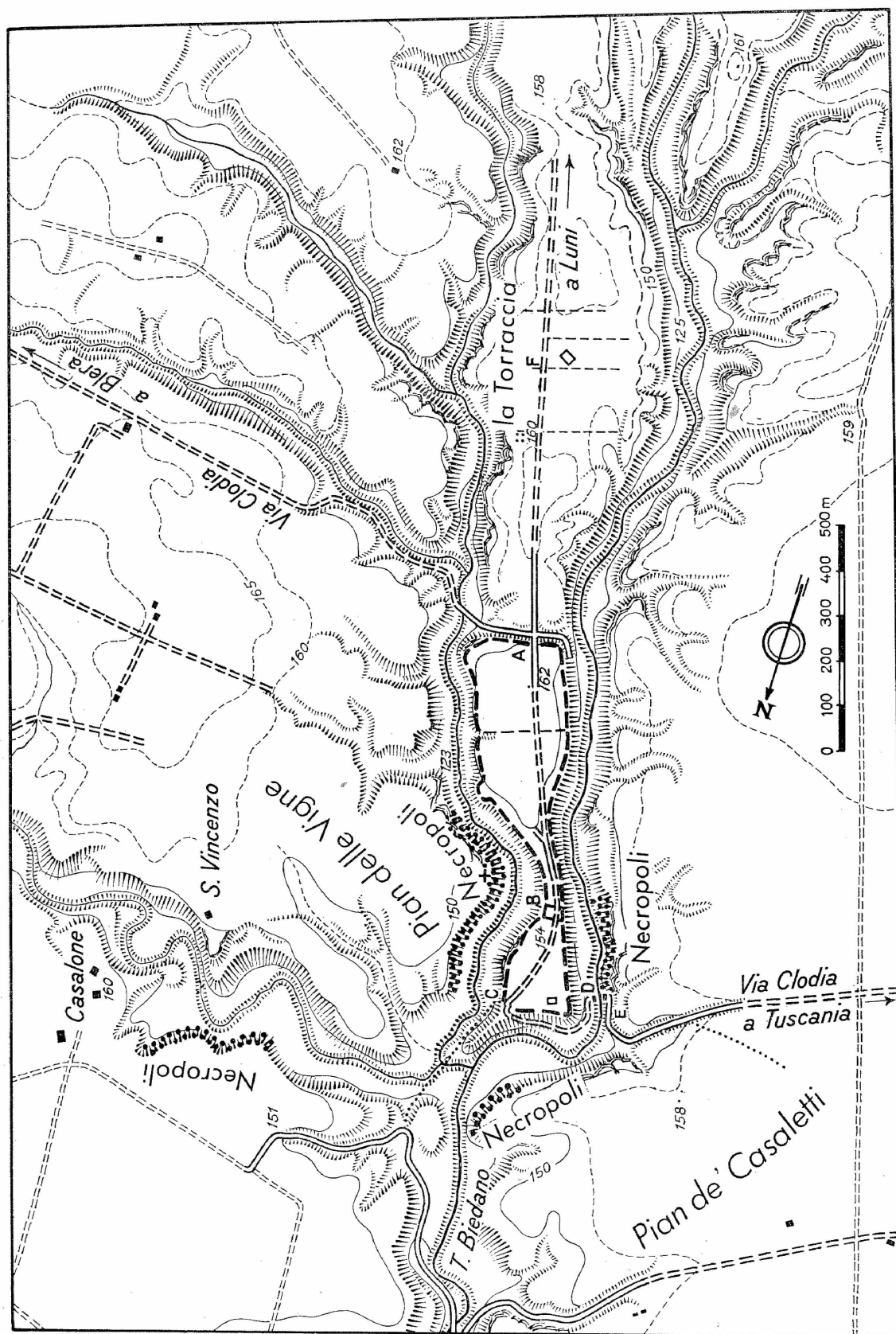
⁵ De his locis effossis pauca quidem scimus quod tantum ad annum 1936 pertinet: A. GARGANA, NS 1936, p. 268 sqq. Quod pertinet ad novissimum repertum, vide G. COLONNA, NS 1965, p. 40 sqq. Si saeculi praeteriti effossiones et inquisitiones cognoscere velimus, v. *BullInst* 1831, p. 83 sq.

⁶ COLONNA, *StEtr* XXXV, 1967, p. 13 sqq.

⁷ De urbis topographia praesto est quod C. F. GIULIANI, scripsit in *Quaderni dell'Istituto di Topografia antica* II, 1966, p. 5 sqq.

⁸ CIL XI, 3342; *MonAL* XXXIII, 1931, c. 323.

⁹ In *JRS* XV, 1925 et XVII, 1927.

5861-5866 Sex tituli in parietibus externis sepulcrorum insculpti quos Rosi edidit (*JRS*, XVII, 1927, p. 64); nunc autem difficillime reperiri possunt. Rossi Danielli et Scriattoli saeculo hoc ineunte duas inscriptiones recognoverunt (v. titt. 5863 et 5864) quarum apographa usque adhuc haud evulgata, delineaverunt. Ipse unum titulum reperire potui in sepulcro quod vulgo « *tomba scritta* » dicitur (tit. 5864), quia ager, arboribus consitus, inscriptionum perspectionem nunc prohibet.

5861 'Tomb to the north of tomb 2' (Ro.). Inscriptio scilicet insculpta quam reperire non potui.

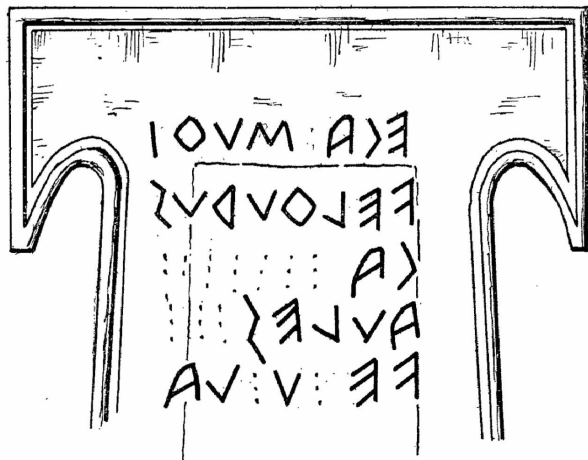
Rosi, *JRS*, XVII, 1927, p. 65.

vel[- -]

5862 'Tomb 4 on the architrave of the door between the cornice and the panel' (Ro.). Rossi Danielli et Scriattoli circ. a. 1906 titulum invenerunt et apographum delineaverunt, postea Rosi edidit; nunc titulus partim excisus satis certe legi potest, at haud commode (alt. litt. circ. 0,10) (tab. XXXVI).

Rosi, p. 64; *NRIE*, 737; *TLE*, 164.

Ex apographo Rossi Danielli:

eca : *sudi*
vel θ urus
ca[- -]
aules
ve : u : *la*

Ex editione Rosi:

eca : *sudi* : *l*
vel θ urus :
sac . . . e . .
vel : . . .
ve . . .

Ex lectura mea:

eca : *sudi*
vel θ urus
saX[. .]X[. .?]
avles
ve[. .]u[. .]XX

v. 1 *l* post *sudi* non exstat. v. 2 in primo loco *s* incerta mihi videtur, quia lineola inferior non exstat; in tertio loco *c* non est quia topus fractus est. v. 4 *v* incerta quia modo tractus rectus exstat; *s* difficile legi potest quia topi fractura perspectionem prohibet. v. 5 Versus excisus est ac litterarum reliquiae difficillime distingui possunt; fortasse *ve[l]u[s]la*.

5863 'Tomb close to n. 5 on the lower façade' (Ro.). Anno 1906 Rossi Danielli et Scriattoli titulum recognoverunt, ipse frustra quaesivi.

Rosi, p. 64.

Ex apographo Rossi Danielli:

anutaie

Ex editione Rosi:

anuteies

anutaies et *anuteies* suspecti mihi videntur: *an* pro *a(r)n(θ)* est, at *utaies* vel *uteies* quoquo modo incerti sunt; *utaie* ex *uθ|tavi* originem suam dubie ducere potest.

5864 'Tomb 9 along the Clodia, on the band' (Ro.). Inscriptio scilicet insculpta quam reperire non potui.

Rosi, p. 64.

vel[- -]ve[- -?]

5865 'Tomb II, on the architrave of the lower door' (Ro.). Inscriptio scilicet insculpta quam reperire non potui.

Rosi, p. 64.

mutnes

5866 'Tomb on height C, between the door and the crowing member' (Ro.). Inscriptio scilicet insculpta quam reperire non potui.

Rosi, p. 64.

elars[- -?]

5867 Sarcophagus a. 1935 in sepulcro repertus, ad locum quem *Stallonara* dicunt. In operculo effigies mulieris palliatæ quæ manu dextra pateram tenet. III saeculo a. Ch. n. exeunti vel priori dimidio II saeculi a. Ch. n. tribui potest. Nunc latet. Inscriptio in operculi latere minio picta.

GARGANA, *NS*, 1936, p. 281, n. 5; BUONAMICI, *StEtr*, XII, 1938, p. 326 sq.

Ex Buonamici editione:

vednei ramθ(a)
avils LXVI

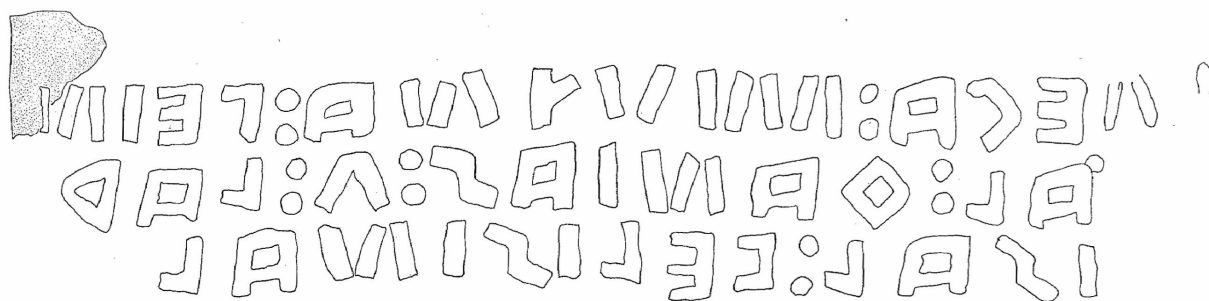
vednei] vednci (Gargana). LXVI] V vel X legi potest.

5868 Operculum sarcophagi ex lapide *nenfro*, fastigatum cum columine (1,25 × 0,55); a. 1966 repertum ad *Piano delle Vigne* locum in sepulcro quod saeculo II a. Ch. n. supellectilis gratia adscribendum est. Nunc in Museo Villae Papae Julii servatus, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio penitus insculpta litteris quadratis (alt. 0,05 - 0,065) (tab. XXXV).

COLONNA, *StEtr*, XXXV, 1967, p. 526 sq.

Ex apographo meo:

eca : mutna : pein
al : θanias : V : lar
isal : velisinal

In primo versu ante *eca* signa nonnulla a quadratario perperam omissa vel ad titulum inchoatum relictum pertinentia extant.

5869 Sarcophagus ex lapide *nenfro* (1,65 × 0,56 × 0,62) a. 1962 ad *Norchia* sequestro datus. In operculo effigies viri supini togati; arca ex « *Holztruhe* » forma (cf. HERBIG, *Sark.*, p. 122). Postremo IV saeculo a. Ch. n. vel initio III saeculi a. Ch. n. tribui

potest. Nunc Viterbii in Museo ubi vidi a. 1962.

Inscriptio in arca insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,065) (tab. XXXV).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 205.

Ex apographo meo:

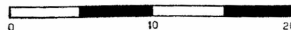
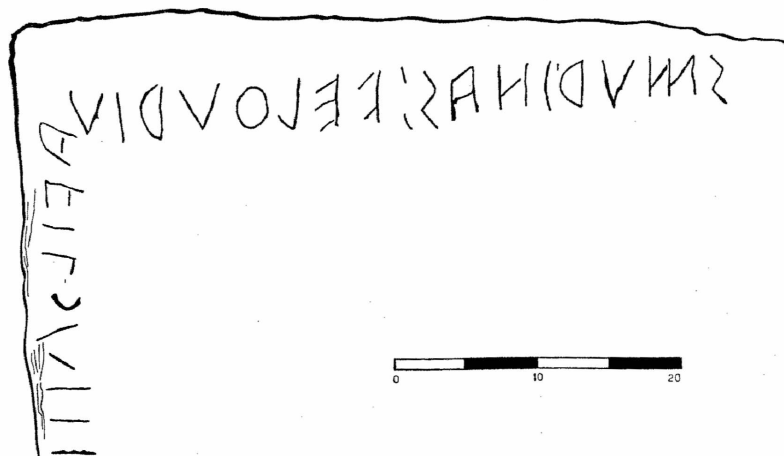
cae : l

5870 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (1,61 × 0,65 × 0,64) sine ullo ornamento, a. 1911 in effossionibus reperta. Nunc Viterbii in Museo ubi vidi a. 1966 (inv. n. 243).

Inscriptio in latere arcae insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,07) (tab. XXXV).

BUONAMICI, *StEtr*, X, 1936, p. 412; SLOTTY, *BzE*, p. 198; VETTER, *Glotta*, XXXIV, 1954, p. 64.

Ex apographo meo:

smurinas : velθuriu avilš VIII

smurinas] *murinas* (Buonamici, ex Buffa); *smurinas* (ceteri).
velðuriu] *velðurnas* (Buonamici, ex Buffa); *velðuriu* (ceteri).

Ex apographo Buonamici:

smurinas . arnð velðurus zilā[---?]

Ex editione Slotty:

smurinas arnð velðurus ril IIXX

5871 Arca sarcophagi una cum priore reperta. Olim Viterbii in Museo, a. 1943 in bello diruta (n. inv. 241). In scidis Scriattoli quas G. Fabbri Vetrallensis servat, arca anaglypho opere ornata esse (draconibus rosulam circumstantibus) dicitur. Inscriptio 'sul terzo cuscino [scil. operculi] nel fianco' insculpta erat (alt. litt. 0,02 - 0,028).

SLOTTY, *BzE*, p. 198; VETTER, *Glotta*, XXXIV, 1954, p. 64.

smurinas . arnð velðurus zilā[---?]

5872 Sarcophagus ex lapide *nenfro*, a. 1911 repertus. In operculo imago viri cubantis, qui manu dextra pateram tenet, insculpta est; arca sine ullo ornamento (1,93 × 0,60). Herbig primus recognovit in Museo Vetrallensi; postea in bello partim dirutus

est. Lambrechts *Vetralla* in vico esse dicit, 'dans la cour de l'école', at ipse frustra quaesivi (alt. litt. 0,035 - 0,05) (tab. XXXIII).

HERBIG, *Sark.*, p. 74, n. 189, tab. 65 a; LAMBRECHTS, *ME*, p. 51 sq.

Ex apographo Buonamici:

1 1 1 : A 2 6 V N V Y A M : J A 2 I P A J : 2 I P A J : 2 V Q ' A + 3 1

tetātrus : laris : larisal : marunuxva ten[---]

marunuxva ten[] maru (Herbig, Lambrechts).

5873 Sarcophagus ex lapide *nenfro* una cum prioribus repertus. In operculo imago mulieris cubantis (1,90 × 0,60). Olim in

Museo Viterbiensi servatus, postea bello dirutus.

Inscriptio in margine operculi insculpta (alt. litt. 0,03 - 0,04).

Ex apographo a Buonamici delineato:

smurinei ramða . velðurus . ðanxvilus . seχ . aledna[---]

aledna[] aledna[l] fortasse integrari potest.

5874-5875 Churcle tituli.

5874 Sarcophagus ex lapide *nenfro* ante a. 1852 a M. Lattanzi repertus ad sepulcrum quod 'tomba Lattanzi' dicunt; nunc Berolini, in *Staatliche Museen* servatus (n. inv. E 73). In operculo effigies viri cubantis togati; in arca imagines anaglyphae duorum iuvenum qui, exomidibus induti ac Phryge pileati, cum duobus tritonibus pugnant (1,64 × 0,63 × 0,84). Priori dimidio III saeculi a. Ch. n. tribui potest (cf. A. RUMPF, *Katalog der Etruskischen Skulpturen* (Staatl. Museen zu Berlin), 1928, p. 37, tabb. 47-48; HERBIG., *Sark.*, p. 12, n. 3).

Inscriptio in margine arcae insculpta (alt. litt. 0,06 circ.).

HENZEN, *BullInst*, 1853, p. 183 sq.; *CII*, 2070; DEECKE, *EF*, I, p. 11, n. 2; ID., *BezzBeitr*, I, 1877, p. 261; *EFuS*, II, p. 42; VI, p. 11, n. 19. PAULI, *AltItForsch*, II, p. 70, n. 7; LATTES, *IL*, s.v. *zilc*; CORTSEN, *ESBT*, p. 99, sq. n. 8; LEIFER, *Ämterweise*, p. 219 sqq., n. 16; *TLE*, 165; LAMBRECHTS, *ME*, p. 50 sq.

Ex lectura mea ex imagine photographica (tab. XXXIV):

arnð : xurcles : larðal : clan : ramðas : nevtñial : zilc : parxis : amce marunux : spurana : cepen : temu : avils : mayx semqalχls lupu

nevtñial] *pevtñial* (Henzen, Fabretti, Deecke); *nevtñial* (ceteri); *semqalχls*] *semalχls* (Rumpf) *semqalχls* (ceteri).

5875 Sarcophagus ex lapide *nenfro*, una cum priore repertus; nunc Romae in Museo Villae Papae Iulii servatus. In operculo effigies viri cubantis, palliati, cuius ad manum sinistram canis imago adiacet; in arca imagines anaglyphae: in medio dextrarum iunctio inter duos viros efficta est quorum alter ad equum marinum oculos convertit; in lateribus duo genii. Arcae autem in lateribus vir equum exercens sculptus est (2,17 × 0,63 × 0,54). Priori dimidio III saec. a. Ch. n. tribui potest (HERBIG, *Sark.*, p. 73 sq., n. 188).

Inscriptio in margine operculi, litteris eminentibus insculpta est (alt. litt. 0,05 - 0,07) (tab. XXXIV).

HENZEN, *BullInst*, 1853, p. 183 sq.; *CII*, 2071; *TLE*, 166; DE SIMONE, *GEE*, I, p. 48, n. 23.

Ex apographo meo:

[illegible]

07A17A

larð : xurxles : arnðal . xurxles : ðanxvilus[c] : cracial
clan : avils : ciemzadrms : lupu

ciemzadrms] *ciemzdrms* (Henzen).

BLERA

Ex litterarum monumentis Latine Blera sonare liquido apparet (Plin., *n. h.*, III, 52; Geogr. Rav., 4, 35; Honor., 19, 77) cum inscriptiones etiam "Blaera" tradant (*CIL*, VI, 3645), Graece Βληρα tum Strabo (V, 2, 9) tum Ptolomaeus (III, 1, 43) tradiderint: quomodo Etrusci urbem hanc appellaverint, ex coniecturis tantum arguere datur¹. Quod pertinet ad eius rerum gestarum memoriam nihil prorsus scriptum legimus, ex sepulcretis autem clarissime constat Bleram a VI saeculo a. Ch. n. usque ad Romanorum aetatem continenter floruisse². Ex recentioribus per-
 vestigationibus quae firme nituntur in studiis ad antiquitatis scientiam pertinentibus, Bleram usque ad V saeculum a. Ch. n. in Caere finibus inclusam esse, atque inde ad Tarquinius transisse colligimus³. In infitias quidem ire nequit, post bellum sociale confectum, Bleram in Romanorum municipiorum numerum concessisse, eandemque sub quattuorvirorum ditione iure dicundo fuisse (*CIL*, XI, 3337-3338): cum via Clodiam spectaret non est dubium maximi momenti fuerit hac transeuntibus⁴. Quo loco Blera fuerit iam XIX saec. currente⁵ perspectum, sed necropolis vestigia per nonnullos Germaniae doctos viros⁶ omnino explorata sunt anno 1914. Gargana quaedam cuiusdem momenti ef-

fodit anno 1932⁷; quae deinde inventa atque reperta sint, parum omnino scimus⁸. Urbis veteris quaedam aetatis nostrae Blera occupare videtur in montis dorso porrecta, quam *Ricanale* et *Biedano* torrentes alluunt. Inventa sunt in urbis situ quaedam ad Romanorum aetatem pertinentia necnon eiusdem aetatis pontes duo: difficilius autem urbis Etruscae vestigia internoscere⁹. Sepulcreta plurima inveniuntur a saeculo VII a. Ch. n. usque ad Romanorum seriore aetatem¹⁰. Quod maxime in hac necropoli inquirenda expedire videtur, sunt certe sepulcretorum facies rupestres, quae quidem inveniuntur a saeculo VI usque ad saeculum III circiter a. Ch. n.¹¹ ex quibus quaedam tesserae instar tectoque displuviato vigent. Antiquioribus temporibus vulgo tumuli reperiuntur, qui quidem ad Caeretanorum originem proxime accedere videntur. Admodum paucae inscriptiones lapideae Etruscorum Blerae repertae sunt, ex quibus una tantum adhuc legi potest ex tribus quae traduntur: agitur plerumque de inscriptionibus onomasticis quas olim Nogara perscrutavit¹²; novissime inscriptio quaedam rupestris inventa est, quae in pariete cuiusdam «*Via cava*» Clodiae viae legi potest.

¹ *CIL* XI, p. 507; HÜLSEN, *RE*, III, s. v.; quod pertinet ad Etruscum nomen M. PALLOTTINO, *Scritti Nogara*, 1937, p. 375; G. COLONNA, *StEtr* XXXV, 1967, p. 17 sqq.

² H. KOCH, E. VON MERCKLIN, C. WEICKERT, in *RM*, XXX, 1915, p. 213 sqq.; A. GARGANA, *NS* 1932, p. 490 sqq.

³ COLONNA, p. 15.

⁴ PFEIFFIG, *Ausbreitung*, p. 46 sq.

⁵ F. ALBERTI, *Storia di Bieda*, Roma 1822; *NS* 1877, p. 151 sqq. DENNIS, *CaC* I³, pp. 207-218.

⁶ *RM* XXX, 1915, p. 213 sqq.

⁷ GARGANA, pp. 485-506.

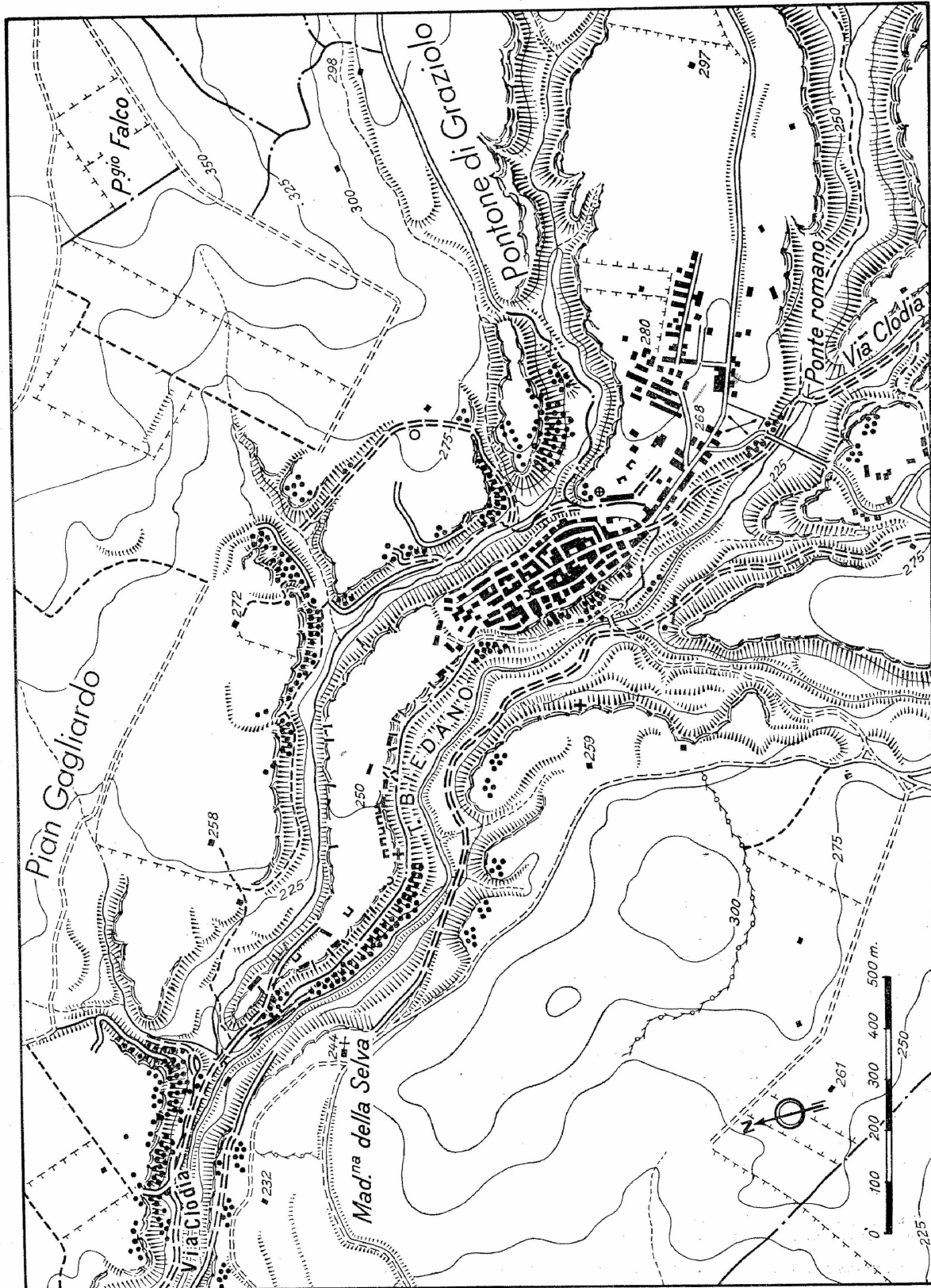
⁸ *FA* VI, 1953, 2274; edidit A. HUS, *Recherches sur la statuaire en pierre étrusque archaïque*, Paris 1961, p. 88 sqq.

⁹ *RM* XXX, p. 170 sqq.

¹⁰ *RM* ad I., *NS* 1926, p. 55 sq., 1932, ad I. In *NS* 1959, p. 264 sqq. quae inventa s. v. «*Bieda*» leguntur tribuenda sunt autem «*S. Giovenale*». Cf. quoque P. GUZZO, *NS* 1967, p. 41 sqq.

¹¹ A. ÅKERSTRÖM, *Studien über die etruskischen Gräber*, Lund 1932, p. 84 sqq. cum litteris. *RM*, pp. 294-299.

¹² G. COLONNA, *StEtr* XXXIV, 1966, p. 325 sqq.

5876 Titulus in pariete sepulcri n. 37 in formam 'a dado con falsa porta' redacti. Supellex in sepulcro inventa IV vel III saeculo a. Ch. n. tribui potest (v. *RM*, XXX, 1915, pp. 240-242).

Nunc sepulcrum arena obruitur, at imago photographice expressa in Tabulario Instituti Archaeologici Germanici (neg. 6090) nos de titulo satis certiores facit (tab. XXXVII).

'Lo spazio occupato dall'iscrizione è alto 87 cm. La grandezza delle lettere, molto varia, diminuisce gradatamente dal basso all'alto' (No.) alt. litt. circ. 0,09 - 0,18.

NOGARA, *RM*, XXX, p. 294 sq., n. 1; *NRIE*, 983.

Ex apographo Nogara:

8 E F V I V E

felusuXX[- -?]

Nogara *fel usui* v[- -] edidit. *usui* nomen mihi ignotum, in quo exitus generi feminino tribuere videtur. Ex imagine photographica *i* haud certa videtur at quidem in parte inferiore lacuna exstare videtur. Titulus dividi potest: *felus uie[s]* (cf. tit. 2331).

5877 Titulus supra portam cuiusdam sepulcri ad orientem siti insculptus. Nunc periisse videtur quia sepulcri pars in flumen (scil. *torrente Biedano*) prolapsa est. Litterae penitus incisae, altae 0,04 - 0,11.

NOGARA, *RM*, XXX, p. 295-299, n. 2; *NRIE* 985; *TLE*, 162.

Ex apographo Nogara:

3 E F V I V E

eca studi vel[- -]
arndial caven[a]s

vel[] ve(. . .) (Nogara) *vel[us]* an *vel[phurus]* suppleri potest, sicut Pallottino. *caven[a]s*] *cavenas* ex editione Nogara, unde Pal-

lottino, at *a* in facsimili non exstat. *caven[a]s* nomen ex genere *cavinas* (v. tit. 44, 433; *TLE* 15) puto.

5878 Inscriptio in pariete tophacea cuiusdam 'via cava' quae ad Clodiam viam pertinet insculpta. Ad locum quem *Pian Gagliardo* dicunt conspici potest. Alt. litt. 0,50 - 0,60 (tab. XXXVII).

COLONNA, *StEtr*, XXXIV, 1966, p. 325 sq.

Ex apographo Colonna:

cleiina

cleiina

5879 Cippus ex lapide basalto, in quodam loco cui *Barzino* nomen est repertus ('ad una miglio da S. Giovenale', GA.). Nunc in pariete cuiusdam aedificii in Via Decumana Blerae vici defictus, una cum aliis antiquitatum monumentis, ubi vidi a. 1966 (diam. 0,20).

Inscriptio in summo cacumine cippi insculpta (alt. litt. 0,04).

GAMURRINI, *NS*, 1883, p. 164 sq.; NOGARA, *RM*, XXX, p. 294; *NRIE*, 984; COLONNA, *StEtr*, XXXIV, 1966, p. 365.

Ex apographo Nogara:

A * + j

vtXa

x] 'Si trattava forse in origine di una i, alla quale una mano recente ha aggiunto i due tratti trasversali' (No.); at Gamurrini qui titulum paulo post inventionem recognovit, signum 'stella' dicit.

S. GIULIANO

Ex litteris quae de itineribus pertractant veteris oppidi nomen quod in territorio vici huius aetatis *Barbarano Romano* fuit non constat. Manturanum nomen, quod in actis anni 649 et anni 817 inter Biedam et Sutrium conscriptum apparet, Gargana veteri oppido tribuit, at probabiliter *Monterano Rocca* vico adscribendum est¹.

Urbs vetus in iugo fluminibus *S. Giuliano* et *fosso del Neme* quae ad occidentem in unum confluunt cincto sita erat: hic, XX saeculo ineunte, substructiones cuiusdam aedis sacrae atque puteus donariis fictilibus repletus in lucem prolatus sunt². Cisterna quidem ducenta metra a Sancti Juliani ecclesia reperta est quae ad Romanorum aetatem pertinet, cum in eodem loco puteo vetustiore Romani usi essent³.

Sepulcrorum multitudo colles quos *Cenale*, *S. Simone*, *Caiolo*, *del Tesoro*, *Chiusa Cima*, *Castello* dicunt occupant: ergo suspicere

possumus hic aliquot pagos extitisse. Supellex quae in sepulcris inventa est ditissima videtur a saeculo VII a. Ch. n. usque ad saeculum VI exiens a. Ch. n.: in hac aetate sepulcra *a dado* exstant, in interiore parte cellis et lectis praedita quae cum sepulcris Caeretanis congruere videntur⁴. A saeculo IV a. Ch. n. sepulcra varias formas ostendunt (*a portico*, *a tetto displuviato*) cum in interiore parte cellis hypogaeis praedita sint. Perpauci tituli Latini autem exstant⁵ qui de Romanorum occupatione nos certiores faciunt.

Necropolis ac oppidi vestigia saeculo hoc a Rossi Danielli et a Rosi explorata sunt, at ab anno 1957 usque ad annum 1959 Mario Moretti curante, plurima sepulcra effossa sunt⁶. Admodum paucae inscriptiones Etruscae ad locum inventae sunt: duae in sepulcro quod *tomba Thansinas* dicunt, etiam nunc legi possunt⁷.

¹ Cf. A. GARGANA, *MonAL* XXXIII, 1931, cc. 311-315; L. GASPERINI, in *Études Étrusco-Italiques*, Louvain 1963, p. 68 sq. cum litteris. V. quoque p. 472.

² GARGANA, c. 330 sq., tab. V, 9.

³ GARGANA, cc. 320-331.

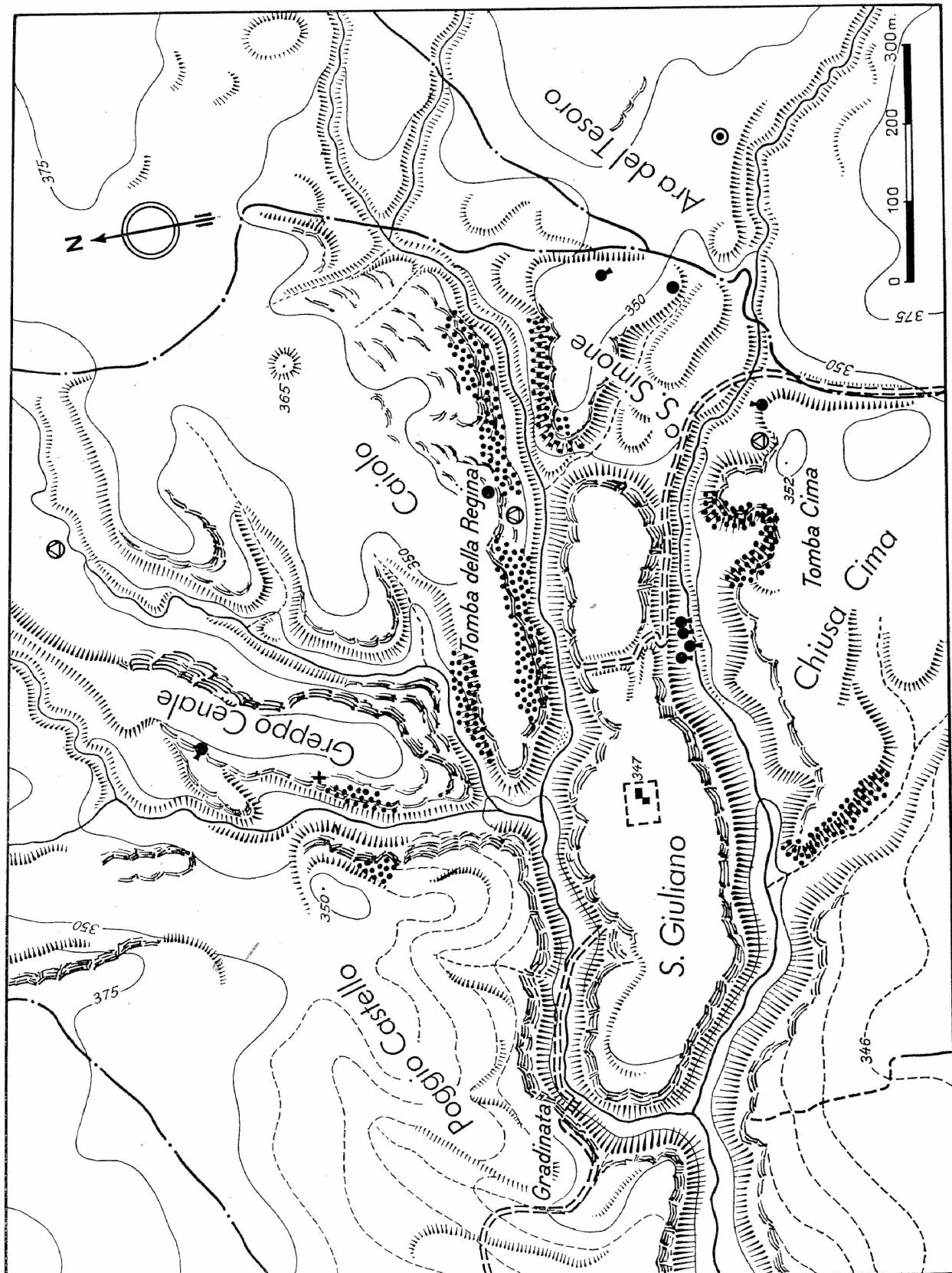
⁴ Å. ÅKERSTRÖM, *Studien über die etruskischen Gräber*, Lund 1932, p. 85

sq.; P. VILLA D'AMELIO, *NS* 1963, p. 73 sq.; G. COLONNA, in *StEtr* XXXV, 1967, p. 15 sqq.

⁵ *NS* 1882, p. 111 (hic S. Galgano pro S. Giuliano).

⁶ G. ROSI, *JRS* XV, 1925, pp. 7-8; *ibid.* XVII, 1927, p. 85; VILLA D'AMELIO, p. 1 sqq.

⁷ Inter supellectiles inscriptas clarissima videtur olla de qua *NS* 1898, pp. 407 sqq., 427 sqq. et *TLE* 160.

Inter sepulcra quae in fronte ad occasum vergente *Cenale* collis sita, tria hypogaea quae 'tombe Thansina' dicunt, magni spectanda sunt (*MonAL*, XXXIII, 1931, tabb. I, IXg, 7-9). Eandem amplitudinem (lat. 4,50 × 4) ac eandem tecti ra-

tionem (column trabesque ad illud directas) ostendunt. IV saeculo exeunti vel priori dimidio III saeculi adscribenda sunt (v. P. VILLA D'AMELIO, *NS*, 1963, p. 3 sqq.).

5880 Inscriptio in latere dextro portae quae ad primum sepulcrum pertinet insculpta. Alt. litt. 0,10 (tab. XXXVII).

ROSI, *JRS*, XVII, 1927, p. 64; GARGANA, *MonAL* XXXIII, 1931, c. 355; *NRIE*, 753; *TLE*, 158.

Ex apographo meo:

IOVMAR
NAO?777A
7AN17

ta sudi
avles dan
sinas

5881 In pariete cellae mediae inscriptio insculpta quae nunc albo colore picta apparet (cf. GARGANA, 'la fotografia fu da me ottenuta ripassando in bianco le tracce delle lettere'). Alt. litt. 0,07 - 0,10 (tab. XXXVIII).

ROSI, p. 64; GARGANA, c. 355, tab. XX, 2; VETTER, *Glotta* XVIII, 1930, p. 293; CORTSEN, *ibid.*, p. 175, n. 1; *NRIE*, 754; *TLE* 159.

Ex lectura ante litterarum tincturam:

elnei : ramda clð sudið
sacniša ðui huts teta
avles velus ðansinas
ati ðuta

sudið] sudið (Buffa); sacniša] sacniša (Gargana, Buffa). ðui] ðuie (Rosi, Gargana); ðui (ceteri). huts teta] uts teta (Rosi, Gargana); puts teta (Cortsen); huts teta (Leifer, Buffa); eutsteta (Vetter, Pallottino). avles] aules (Gargana); aules (Buffa); avles (Vetter) avles (ceteri). ðansinas] ðansinas (Vetter); ðansinas (ceteri).

puer qui equum exercet, in lateribus genii (vir et mulier) (2,10 × 0,83 × 0,63 arca). Cf. HERBIG, *AA*, 1931, pp. 514 sq.; *Sark.*, p. 50, n. 90.

Inscriptio in arca insculpta (alt. 0,07 - 0,10) (tab. XXXVII).

VETTER, *Glotta*, XXVIII, 1930, p. 127.

Ex apographo meo:

ANIZNAO777

vel ðansina

5883 Titulus in 'tomb 29 on the band' (Ro.) insculptus, quem reperire non potui.

ROSI, *JRS*, XVII, 1927, p. 64.

larð

5882 Sarcophagus ex lapide *nenfro* in eodem sepulcro effossus, nunc Romae ad quandam domum. In operculo imago viri cubantis, in arca imagines anaglyphae sculptae sunt: in medio

INSCRIPTIONES IN AGRO TARQUINIENSI PROBABILITER REPERTAE

Tituli quos infra nn. 5884-5892 composui, Viterbii in Museo collecti sunt; Buonamici edidit ex scidis Buffa, sed haud accurate. Ple-
rique verum in bello deperditi sunt, atque nihil iam constat de
eorum inventione. Unum quem Buonamici edidit (*StEtr* X, 1936,
p. 412) *murinas* : *velthurn/as*, titulo 5871, qui ad *Norchia* in-
ventus est, respondere mihi certe videtur. Alios addidi quos ipse
et Torelli a. 1962 in Museo recognovimus.

5884 Arca sarcophagi olim in Museo servata (n. inv. 233), nunc
deperdita. Rossi Danielli in scidis ex *Bagnorea* eam produisse
dicit.

BUONAMICI, *StEtr*, X, 1936, p. 411 a.

Ex editione Buonamici, incertissima:

XXXXXXatial
fravnei : tetiXXX

Supplementa quae Buonamici proposuit incerta mihi videntur;
[- -]atial exitus nominis apparet; *fravnei* certe nomen notissimum
(SCHULZE, *LE*, p. 130), *teti*[- -] fortasse initium metronymici.
In scidis Rossi Danielli: *matial* / *fravnei* : *tetinaşa*.

5885 Operculum sarcophagi cum effigie virili; olim in Museo
servatum (n. inv. 424), nunc deperditum.

BUONAMICI, *StEtr*, X, 1936, p. 413 c.

Ex editione Buonamici:

laruXXXXXXXXXX

Pro *laru*, cf. RIX, *EC*, p. 184; nomen mihi videtur suppleri *laru[s]*
ex tit. 5814.

5886 Arca sarcophagi ex lapide *nenfro* (1,30 × 0,39 × 0,40), nunc
Viterbii in Museo (n. inv. 450), ubi vidi a. 1962.

Inscriptio in fronte graphio incisa, incertissima (alt. litt.
0,05 - 0,07).

BUONAMICI, *StEtr*, X, 1936, p. 413 d; TORELLI, *StEtr*, XXXI, 1963,
p. 227.

Ex apographo Torelli:

menars
arndal larces XXX a

Nomen *menars* haud notum atque incertissimum. Buonamici ex
Buffa titulum imperfecte legit *menes* : s / [- -]XXXII.

5887 Cippus ex lapide *peperino* (alt. 0,36) in formam basis pa-
rallelepipedae (0,16 × 0,14 × 0,13) cum columella. Nunc Vi-
terbii in Museo, ubi vidi a. 1962 atque rursus a. 1966.

Inscriptio in fronte basis insculpta (alt. litt. 0,03) (tab.
XXXIX).

TORELLI, *StEtr* XXXI, 1963, p. 222.

Ex apographo meo:

metli
s . v . a

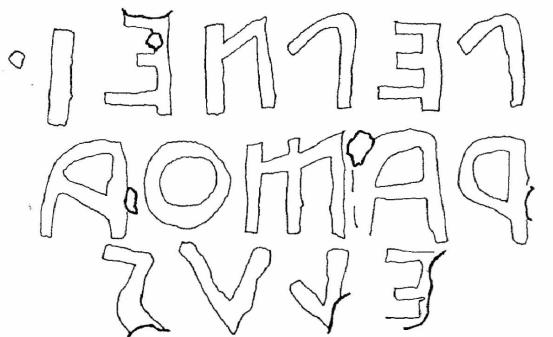
Titulus certe *metlis v(el) a(rndal)* solvendus mihi videtur. Ceterae
solutiones quas Torelli proposuit reicendae sunt.

5888 Cippus ex lapide *nenfro*, cum basi parallelepipeda (0,21 ×
0,23 × 0,14); columella deest. Nunc in Museo Viterbiensi, in
receptaculis, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in basis fronte insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,05) (tab. XXXVIII).

BUONARROTI, *Expl.*, p. 44; PASSERI, *Lett. Ronc.*, X, p. 328; LANZI, II, p. 553; *CII*, 2079.

Ex apographo meo:

0 10 20

pepnei
ramda
velus

5889 Cippus ex lapide *peperino* (alt. 0,29) in formam basis parallelepipedae (0,20 × 0,13 × 0,17) cum columella. Nunc Viterbii in Museo, ubi vidi a. 1962.

Inscriptio in basis fronte insculpta (alt. litt. 0,04) (tab. XXXIX).

TORELLI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 221.

Ex apographo Torelli:

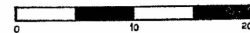
silan
i : θana

5890 Urna ex lapide tiburtino, ad instar aedificii fastigiati (alt. 0,47; arca 0,54 × 0,37 × 0,35) quam a. 1962 Viterbii in Museo vidi (n. inv. 387). Hellenisticae aetati tribui potest.

Inscriptio in arcae fronte insculpta (alt. litt. 0,04 - 0,06) (tab. XXXVIII).

CRISTOFANI, *StEtr*, XXXI, 1963, p. 221.

Ex apographo meo:

IMER:VON JA O

ramdu : tesi

5891 Cippus ex lapide *nenfro*, cum basi cubica et columella (alt. 0,26; bas. 0,10 × 0,14 × 0,9); nunc in Museo Viterbiensi, in receptaculis, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in basis fronte insculpta (alt. litt. 0,025 - 0,030) (tab. XXXIX).

CIL, XI, 3023; CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 255.

Ex apographo meo:

L. FABR

0 10 20

L. Fabr(icius)

5892 Cippus ex lapide *nenfro*, cum basi parallelepipeda (0,20 × 0,12 × 0,17); columella deest. Nunc in Museo Viterbiensi, in receptaculis, ubi vidi a. 1966.

Inscriptio in basis fronte insculpta (alt. litt. 0,030 - 0,040) (tab. XXXVIII).

CIL, XI, 7462, CRISTOFANI, *StEtr*, XXXVI, 1968, p. 255.

Ex apographo meo:

0 10 20

P. Fabr(icius)
P. f. v(ixit) a(nnos)
XX

Tituli quos infra nn. 5893 et 5897 composui, Viterbii, in variis locis extabant, sicut priores editores nos certiores faciunt. Nihil vero de eorum inventione constat, neque his temporibus ubi siti sint.

5893 'Büste, deren Kopf fehlt' (DE.), scilicet basis cippi cui columella deest. Olim Viterbii, ubi Körte recognovit, nunc latet.

DEECKE, *BesatzBeitr.* I, 1877, p. 108, n. 17; *Id.*, *EF*, III, p. 124, n. 7 c; *NRIE*, 740.

'Auf der Rückseite steht nach Körte's Kopie' (DE.):

veltur . larθ

veltur $\square$ veldur potior mihi videtur; cf. tit. 4970 (arc.).

5894 'In una base di pietra con testa di giovane coperto di un elmo (sic). Trovasi presso Viterbo' (LA.). Nunc latet.

BUONARROTI, *Expl.*, p. 94; LANZI, II, p. 461, n. 463; *CII*, 2077.

Ex editione Lanzi:

l < . > iznei (??)	INΞII • V
ramθa :	IAOMAP
lupu . avi	IAA-VIVV
[I]s . XXIII	IIIXY • >

l < . > iznei $\square$ INΞII . V (Fabretti): uiznei (cf. tit. 5672 uizi) vel potius liznei (cf. liznei tit. 3286). ramθa : $\square$ lineola quae ab editoribus prioribus delineata est, fortasse fortuita. avi/[I]s $\square$ lectio probabilissima, potius quam avi / C.XXIII .

5895 Titulus ex manuscripto Bussi (*Storia di Viterbo*, III, p. XXIX) traditus.

VERMIGLIOLI, *InscrPer*, p. 139; *CII* 2091; *CII*, I, pp. 112-3; DEECKE, *EF*, III, p. 296, n. 22.

Ex editione Vermiglioli:

ΛΠΛ ΑΜΟΑΡ ΑΜΧΑ

Ex editione Fabretti (*CII*, I):

pepnei . ramθa . r . LV

ΑΜΧΑ $\square$ Vermiglioli edidit cum nota: 'incerto se la prima voce sia data corretta, dubitandosene assai'. Fabretti eodem modo in

CII transcripsit; at in primo supplemento adiunxit: 'non si comprende come il Vermiglioli potesse formare uno strano akma da un accozzamento di lettere trascritte dal Bussi, che meglio si ridurrebbe in pepnei'. Deecke lectionem Fabretti accepit. Nomen attamen mihi incertum videtur, quia Fabretti lectio in coniectura haud penitus explicabili nititur nam ex ΑΜΧΑ, ΙΕΝΤΕΤ derivare non potest.

5896 'Epigrafe inedita che ci siamo copiata nel pubblico gabinetto di Viterbo; è un piccolo cippo tufaceo sormontato da due piccole stele' (VE.). Nunc latet.

VERMIGLIOLI, *InscrPer*, p. 143, n. 2; *CII*, 2078; *CII*, I, p. 112, tab. Xc.

Ex editione Vermiglioli:

ΙΞΗ+ΙΛ	2ΑΗ+ΞΑ
ΑΟΜΑΡ	ΙΒΙ:ΞΓ
ΑΙΥΑ	ΑΙΑ

ritnei	petnas
ramθa	ve : xex
puia	apa

Ex editione Fabretti:

pepnas	ritnei
vel . pep	ramθa
apa	puia

5897 'Iscrizione dal coperchio di un piccolo sarcofago di proprietà del Sig. Ruggieri in Viterbo. È incisa fra un uomo che giace in conjugale amplesso presso sua moglie' (KE.). Nunc latet.

KELLERMANN, *BullInst*, 1833, p. 63, n. 58; *CII*, 2075; DEECKE, *EF*, III, p. 158, n. 9.

Ex editione Deecke:

θανχvil . urin[- -]

θανχvil $\square$ θανχv (Kellermann, Fabretti). urin $\square$ urini (Kellermann, Fabretti); urin[ati] (Deecke). Fortasse cum titt. 5636 et 5785 respondere potest.